

KT

6/ maj
84

Kommunistisk Tidsskrift
Udgivet af Kommunistisk Arbejderparti

Arbejderbevægelsens
Bibliotek og Arkiv

Tema:

AFGHANISTAN

- historie
- besættelse
- befrielseskamp

Ny teknologi

Kritik af »de røde vismænd«

VS-kritik af KAP's forsvarspolitik

Indstik:
KAP's principprogram

Vesttyskland april 84

Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv

3260882537

ISSN 0105-1905

Pris 15,00 kr.

Forside: 2.maj FOTO
Bagside: ALFA-FOTO

KT

redigeres af et kollektiv.
Ansvarshavende redaktør
er Fleming Colstrup.
Udgives af Kommunistisk
Arbejderparti,
Studiestræde 24,
1455 København K.
Tlf. 01-15 21 33,
svarer på alle hverdage
fra kl. 13-16.
KT trykkes på Eksskolen.
Udkommer 8-10 gange
årligt. Pris i løssalg
kr. 15,-.
Abonnement
nr. 6-9 kr. 60,-
Indsæt
beløbet på giro
7 08 94 65, KT
Studiestræde 24, 1455 K.
Angiv de ønskede numre
under »meddelelser til
modtageren«.

KAP

Kommunistisk
Arbejderparti,
Studiestræde 24,
1455 København K.
Tlf. 01-15 21 33, svarer
alle hverdage fra 13-16.
KAP-Århus,
Røllikevej 19
8240 Risskov.
Tlf. 06-17 32 80.
Partiets øvrige lokalafde-
linger kan kontaktes via
kontoret i København.

KT I MAJ

Afghanistan — Lidt historie	side 3
Af Niels Møller.	
Sovjets invasion — motiver og reaktioner	side 6
Af Niels Møller.	
Modstandsbevægelser i Afghanistan	side 13
Af Niels Møller.	
Del og hersk — udviklingen i sovjetunionens strategi for pacificering af Afghanistan	side 17
Af Niels Møller.	
De røde ViSmænd	side 20
Af Svend Aage Madsen.	
Løber historien fra os? — nogle spørgsmål til teknologidebatten	side 23
Af Benito Scocozza.	
Alternativt forsvar — i hvilken krig?	side 36

INDSTIK:

Principgrundlag for Kommunistisk Arbejderparti

Vedtaget på KAP's 5. kongres

Afghanistan

— Lidt historie

” I Sovjetunionen berettede man for os om kinesiske og iranske lejesoldater, som bekæmpede det afghanske folk. På trods heraf støder vi kun på bønder, som forsvare sig mod os. ”

Schurakowski, tilfangetagen sovjetisk soldat.
Der Spiegel nr. 22, 1983.

Afghanistan er som så mange andre lande i Den 3. Verden først opstået som selvstændig stat i nyere tid. Befolkningen udgør ca. 20 mio. og ligesom i så mange andre lande i Den 3. Verden er den flernational. 60 pct. af befolkningen udgøres af pashtuner, Tadjiker udgør ca. 30 pct. Usbeker ca. 5 pct. og de sidste ca. 1 pct. udgøres af jøder, hinduer, zikker og centralasiatiske stammer.

Afghanistan har ført en omskiftelig tilværelse i historisk tid. Det har været præget af angreb og besættelse fra såvel øst som vest. Det har været opdelt og underlagt forskellige lande, og det har i højeste grad været præget af intern splittelse.

Fra 700 til 1907

Omkring år 700 efter vor tidsregning kom Afghanistan ind under Kalifatet, den missionerende og ekspansive muslimske stat. Kalifatet fik dog aldrig fuldstændig kontrol med Afghanistan, mange lokale kongedømmer fortsatte med at bestå. Eet varigt træk satte Kalifatet dog på landet, — hovedparten af befolkningen blev muslimer. Omkring år 900 løsrev Afghanistan sig for at blive underlagt Persien. Men omkring år 1200 blev landet underlagt mongolerne. Sidenhen fra ca. 1530 til 1700-tallets midte var Afghanistan reelt delt i to, en del under Persien, en anden del under Indien.

Allerede i starten af 1700-tallet begyndte imidlertid en løsrivelses-

proces. Den startede i det dengang vestlige Afghanistan, i Kandahar. I 1709 gjorde afghanerne oprør mod perserne i Kandahar og tilintetgjorde dem. Sidenhen frigjorde Herat sig fra Perserne i 1716, og i 1722 invaderede afghanerne Persien og gjorde sig til herrer i landet. I 1726 stoppede afghanerne en russisk fremmarch ved Darband. Siden fulgte interne stamme- eller klanfejder, men da en enkelt stammeleder var gået sejrrigt ud af kampen, blev våbnene nu vendt mod Indien, som blev besejret i 1739. Derefter fulgte igen interne kampe, men i 1747 blev der valgt en afghansk konge af et stammemøde. Derefter fulgte 25 år med reel selvstændighed — fulgt af 50 års internt slagsmål og kaos.

I 1838 angreb perserne med russisk støtte Herat. England, der var bekymret over en mulig russisk fremtrængen til Det Indiske Ocean, tilbød en alliance med Herat, Kabul og Kandahar. Men englænderne blev afvist, og den engelske generalguvernør i Indien besluttede at invadere Afghanistan. De nåede efter svære guerillaangreb frem til Kandahar og fik valgt 'deres' tronprætendent. Men afghanerne gjorde atter oprør.

Efter visse forviklinger blev englænderne i vinteren 1842 tvunget til at forlade Kabul. 4500 engelske soldater og 10.000 andre forlod Kabul. Kun få overlevede afghanernes guerillaangreb. Men England fastholdt sin indflydelse i Afghanistan, og i 1893 blev Durand-linjen fastlagt som grænse mellem Afghanistan og den nordvestlige grænseprovin i Indien. (Denne grænse har op i vor tid voldt problemer i forholdet mellem Afghanistan og Pakistan. Først i 1966 blev forholdet mellem de to lande normaliseret og Afghanistan fik adgang til Pakistans jernbanenet og dermed til havet).

Fra 1907 til 1945

England var siden midten af 1800-tallet Afghanistan's egentlige hersker. Men stadig lurede en russisk trussel, som først blev bragt til ophør, da England og Rusland anerkendte Afghanistan's grænser og selvstændighed i 1907. Dog skulle Afghanistan fortsat føre en udenrigspolitik, der var i overensstemmelse med Englands interesser.

Efter at have været neutral under Den 1. Verdenskrig krævede Afghanistan i 1919 at blive anerkendt som fuldstændig uafhængigt i overensstemmelse med Versailles-traktaten. Denne uafhængighedserklæring førte til den tredje — og sidste — krig mellem England og Afghanistan. I 1921 blev Afghanistan's uafhængighed anerkendt.

Siden fulgte forsøg på reformer, men de mødte kraftig modstand og førte til oprør. I 1929 blev oprøret nedkæmpet, og reformprocessen kunne tage sin begyndelse. Der blev oprettet folkeskoler, et militært akademi og lægetjeneste. Desuden fik Afghanistan en grundlov, som foreskrev en lovgivende forsamling med to kamre. Frem til 2. Verdens-

krigs afslutning herskede der ro i landet.

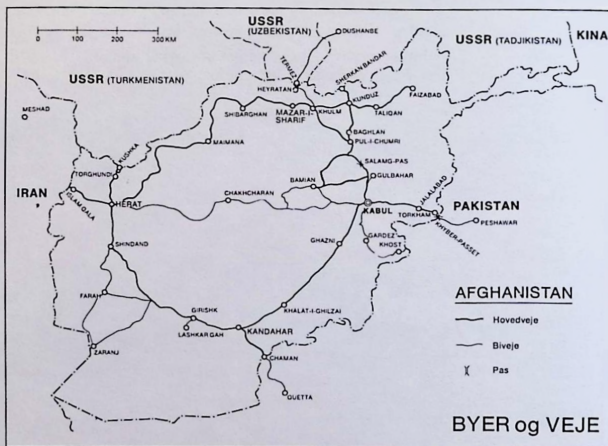
Fra 1945 til 1973

I kølvandet på Den 2. Verdenskrig fulgte en lang række landes uafhængighed af tidligere kolonimagter. Således også for Indien. Pakistan blev skilt fra Indien på basis af religiøse og etniske forskelle.

Men Pakistans uafhængighed førte til en konflikt med Afghanistan. Konflikten drejede sig om et land-

dermed et traditionelt afhængighedsforhold af økonomisk art mellem Afghanistan og Sovjetunionen. Jo flere investeringer i Afghanistan, jo større produktion og jo større eksport til Sovjet.

Afghanistan selv fik kun lidt ud af moderniseringen. Men den økonomiske afhængighed førte ikke til en tilstrækkelig politisk afhængighed: Landet førte en forholdsvis uafhængig udenrigspolitik, og der skete ingen afgørende ændringer i landet. De feudale træk var fortsat frem-

område, som i følge grænseaftalen fra 1907 havde været uafhængigt. Nu blev det inddraget under Pakistan.

Modsætningsforholdet til Pakistan bestod frem til midten af 60'erne, hvor Afghanistan fik adgang til Pakistans jernbanenet og dermed til havet.

Efter 2. Verdenskrig søgte Afghanistan tættere kontakt med USA, Kina og først og fremmest Sovjetunionen. USA og Sovjet byggede og forbedrede mange veje, Sovjetunionen var ene om opbygningen af lufthavne, uddannelse af officerer og udvinning af mineraler som olie og gas. Der blev gennemført en 5-årsplan fra 1956-61 og senere fra 1961-66.

Den nødvendige kapital til denne forcede udvikling blev hentet gennem låntagning i Sovjet, som tog sig betalt i naturgas og Afghanistan's naturlige og traditionelle eksportvarer — skind og frugter. Der opstod

herskende, og det førte i 1973 til et kup, hvor kongen blev afsat, forfatningen sat ud af kraft og republikken udråbt.

Fra 1973 til 1979

Mændene baguppet var officerer. Daoud blev landets leder, og der igangsattes reformer. Banker og udenrigshandel blev nationaliseret, der blev vedtaget love om oprettelse af landbrugskooperativer og gennemførelse af en alfabetiseringskampagne. Men styret var ikke afholdt — hverken i befolkningen eller hos officerskorpset, og i 1978 blev Daoud styrtet af et militærkup.

Der blev både anvendt sovjetisk fremstillede tanks og MIG-fly iuppet. Folket deltog ikke, som det siden er blevet hævdet i sovjetisk inspireret tradition. Taraki, som havde siddet fængslet, blev løsladt og gjort til landets leder. Det

forholdsvis ukendte 'Folkets Demokratiske Parti' blev nu kendt — det blev *det* regeringsbærende parti.

Taraki indgik derefter en aftale med Sovjetunionen om 'Venskab, godt naboskab og samarbejde'. Denne aftale førte til en mangedobling af antallet af sovjetiske rådgivere — både civile og militære, og de indtog nøgleposterne i administrationen. Afghanistan var reelt blevet forvandlet til et sovjetisk protektorat. Denne udvikling var langt fra populær i det feudale Afghanistan.

Hovedparten af befolkningen er muslimer, og i marts 1979 erklærede en række stamme- eller klanledere 'Hellig krig mod Taraki og russerne'. Umiddelbart efter denne krigserklæring lykkedes det Amin at udmanøvrere Taraki som regeringsleder. Taraki beholdt dog posten som statschef indtil det i september 1979 kom til en duel på pistol i centralkomiteen (det minder på mange punkter om Albanien!) med Taraki som taber.

Nu havde Amin den fulde kontrol med statsapparatet og partiet. — Troede han. Partiet havde i hele perioden været splittet i to stridende fraktioner — Khalq og Parcham. Taraki tilhørte Khalq, Amin Parcham. Da Amin nu havde taget magten i partiet og staten, iværksatte han en udryddelseskampagne, der var mindst lige så effektiv, som den guerillaen udsatte partimedlemmer for ude omkring i landet. Modsetningsforholdet i partiet mellem Khalq- og Parcham-fraktionerne binder næppe i særlig udstrækning i reelle politiske uenigheder. Derimod er der tale om klan-stammefejder ført ind i det statsbærende parti. Sådan viste den klan-splitelse, som har præget modstandskampen, for en kort stund sig som en forbundsfælle for guerillaen. Men Amin havde overset, at han ikke beherskede statsapparatet, hverken den civile eller militære administration var på afghanske hænder. Ikke nok med at Amin myrdede løs af sine 'partikammerater', han lagde også op til en udsoning med Pakistan og dermed indirekte med guerillaen, som søgte tilflugt i Pakistans grænseområder.

Fra 1979 til 1983

Et par dage før Amin skulle besøge Pakistan blev han myrdet af en

specialtrænet sovjetisk officersgruppe. Karmal blev hentet hjem fra Tjekkosllovakiet og gjort til landets nye leder.

Samtidig med mordet på Amin startede den sovjetiske invasion. 6000 tanks og tunge køretøjer rullede fra den sovjetiske grænse ned ad de veje, som Sovjet havde bygget. De sovjetisk byggede lufthavne myldrede med transportfly. I løbet af få dage var Afghanistans strategisk vigtige centre erobret og under sovjetisk kontrol. 85.000 sovjetiske

ske folk har ikke vist modstandsvilje omkostningsfrit. Tusinder er døde. Tre-fire millioner flygtninge befinder sig i lejre i Pakistan og henvend 400.000 i lejre i Iran. Afgrøderne er blevet halveret, der er hungersnød i mange provinser. Landet, der tidligere var selvforsynende med fødevarer (bortset fra sukker og the), er nu totalt afhængig af import af fødevarer. Gælden er steget til uanede højder, og valutareserverne er lig nul. Alligevel fortsætter krigen. Guerillaen har folk nok. Kampvilje skorter

” Efter april-revolutionen i 1978 bad Mohammed Taraki efter overensstemmende beslutninger i Revolutionsrådet og regeringen henvend 14 gange Sovjetunionen om at afsende hjælpetropper.

Den gang var den udenlandske aggression endnu ikke så åbenlys. Amerika satte sin lid til Amin. Men efter mordet på Taraki var nødvendigheden af hjælp fra Sovjetunionen uundværlig. Den gang var jeg på hemmelig og revolutionær vis kommet tilbage til Afghanistan og var aktiv i den afghanske undergrundsbevægelse. 15 dage efter at Nur Mohammed Taraki var blevet dræbt. Med det samme organiserede jeg i samarbejde med venner modstandskræfterne. Også med flertallet af medlemmer af Revolutionsrådet, som officielt sad i regeringen, optog vi kontakter.

Vi udgjorde flertallet i regeringen og også i Centralkomiteen i partiet. Alle var af den opfattelse, at Amin burde stilles for en domstol og straffes.

Babrak Karmal. Der Spiegel nr. 14. 1980.

soldater og 6000 tanks befandt sig i Afghanistan. Men invasionen var ikke uden omkostninger. 250 sovjetiske soldater blev dræbt i løbet af de første to dage. Og efter snart fire års besættelse har de langt fra landet under kontrol — på trods af at hæren er blevet øget til 100.000, og der er blevet indført de meget effektive helikopter-slagskibe.

Byerne har de efterhånden under kontrol. Men det er ikke nogen effektiv kontrol. I foråret '80 gjorde hovedstaden, Kabul, oprør. Den sovjetiske hær har været i kamp med den afghanske hær i utallige tilfælde, og den afghanske hær, som var forudset til at skulle moderniseres og gøres anvendelig til nedkæmpelse af guerillaen, er blevet decimeret fra 90.000 ved invasionens start til omkring 25.000 — på trods af tvangsrekruttering af alle mænd mellem 18 og 45 år. Mændene er flygtet til landområderne. Sovjetunionens tab er på ca. 600 om ugen, heraf ca. 100 døde. Men det afghan-

det ikke på. Men våben, der kan nedkæmpe de sovjetiske helikopter-slagskibe og gennembyrde de pansrede tanks mangler i uhyggelig grad. Sovjetunionen på sin side kan ikke med 100.000 mand gøre sig noget håb om at nedkæmpe modstanden. Dertil kræves i følge vestlige militær-eksperter henvend 400.000 soldater. I stedet for at optrappe antallet af soldater synes Sovjetunionen at følge en anden vej: Udryddelse og fordrivelse af det afghanske folk. Landsbyer bliver systematisk brændt og terrorbombet. Dyr og afgrøder ødelagt. De overlevende må fore en kummerlig tilværelse i bjergtrakter eller søge den lange vej til lejrene i Pakistan. En politisk løsning synes ikke realistisk, og den militære løsning kan Sovjetunionen ikke gennemtvunge uden meget svære omkostninger. Guerillaen har intet at miste ved at fortsætte modstanden. Så længe vil modstanden bestå. Sovjetunionen synes godt på vej til at opleve sit Vietnam i Afghanistan.

Sovjets invasion — motiver og reaktioner

Da Sovjetunionen i julen 1979 invaderede Afghanistan, fordømte 104 lande i FN Sovjetunionen og krævede invasionsstyrkerne trukket ud.

” Det begrænsede antal sovjetiske soldater blev sat ind mod den udenlandske aggression som reservearmé. De blander sig ikke i Afghanistans indre anliggender. Når de sidste rester af den udenlandske aggression er skaffet ud af verden, vil de sovjetiske tropper vende tilbage til deres land. ”

Babrak Karmal. Der Spiegel nr. 14. 1980.

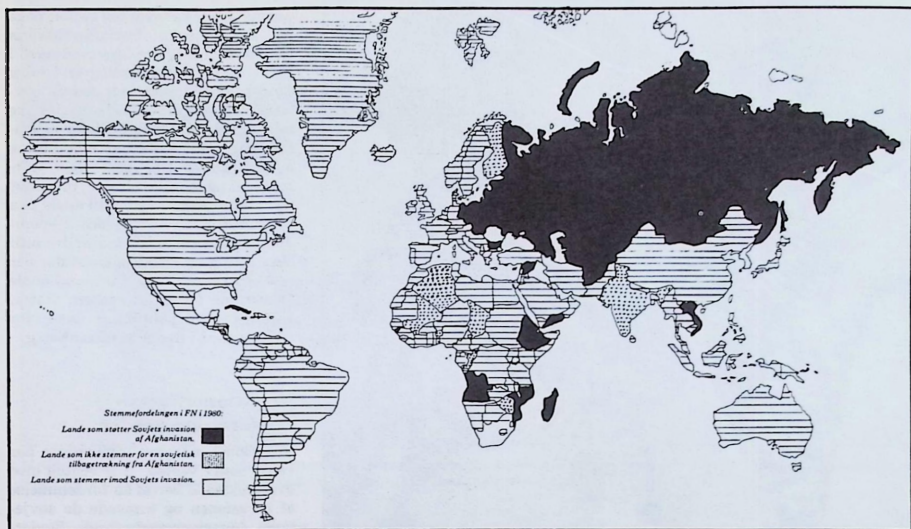

Som sagt krævede 104 medlemsstater i FN en øjeblikkelig sovjetisk tilbagetrækning fra Afghanistan. Sovjet nedlagde veto og efterkom ikke resolutionen. De islamiske lande vedtog en fordømmelse af invasionen. Selv Iraq erklærede, at Sovjets 'hjælp' var 'besættelse'. Men det blev i de fleste tilfælde ved den verbale protest.

USA's reaktion

USA- og Kina — var nogle af de lande, der reagerede skarpest på invasionen. Kina øgede sin støtte til Pakistan, som efter invasionen befandt sig i en trængt position. Og USA reagerede med en hvedeblokade: En aftale om hvedeleverancer til Sovjet blev annulleret. 17 mio. ton

hvede til en samlet værdi af 2 mia. dollars blev ikke leveret. USA stoppede samtidig eksporten af moderne teknologi (værdi 4 mia. dollars) — især inden for oliebranchen. Den civile luftfart blev standset. En fiskeriaftale, som gav Sovjetunionen lov til at fiske i amerikanske farvande, blev ligeledes annulleret. Sovjet gik på den måde glip af en

anslået fanget på 350.000 ton fisk. Endvidere genoptog USA sin militære hjælp til Pakistan. Endelig forsøgte USA at formå alle 104 FN-lande, som var mod invasionen, til at iværksætte en boykot af olympiaden i Moskva sommeren 1980. Denne boykot blev dog kun en betinget succes. De fleste lande nægtede at blande politik og sport sammen og deltog i olympiske lege afholdt i et krigsførende land!

Men USA's initiativer var ikke afsluttet hermed. Carter-administrationen sendte 1800 soldater til Golfområdet og begyndte forhandlinger med Oman, Kenya og Somalia om baseadgang. (Se kortet). Desuden overtog USA øen Diego Garcia i Det indiske Ocean efter Storbritannien og leverede a-brændsel til Indien. Samtidig udsendte Carter en udtalelse, der rummede en alvorlig advarsel til Sovjet mod at forsøge sig på yderligere ekspansion i området. Carter sagde bl.a.: »Enhver udefra kommende magts forsøg på at vinde kontrol med Den persiske Golf vil blive betragtet som et overgreb på USA's vitale interesser. Og, et sådant overgreb vil blive slået tilbage med alle nødvendige midler, herunder også militære.«

Udtalelsen faldt samtidig med Carters beslutning om at genindføre værnepligten og at udvikle et mobilt korps (Raid Deployment) på op til 100.000 mand til indsættelse i 'kriseområder' — først og fremmest Golfområdet. Dette korps er dog endnu ikke blevet udviklet, men USA's hær deltager i stigende omfang i øvelser i området, ikke mindst i øvelser i ørkenkrig.

Vest-Europas reaktion

USA forsøgte samtidig at lægge pres på sine vesteuropæiske allierede, for at få dem til at stoppe samarbejdet med Sovjet omkring det store gasprojekt, der ved hjælp af vesteuropæisk kapital og teknologi skulle opbygge en gasledning fra Sibirien til Vesteuropa. Dette afviste de vesteuropæiske lande. Der stod for mange arbejdspladser på spil! Ligeledes afviste de fleste vesteuropæiske lande at deltage i en boykot af de olympiske lege i Moskva i 1980. Afspændingsprocessen i Europa måtte ikke sættes over styr ved at sætte Sovjetunionen stolen for døren!

'Hundene gør, karavanerne kører videre'. Således lyder et afghansk

ordsprog. I vesteuropæisk version blev det omformet af Helmut Schmidt til: 'Berlin er vigtigere end Kabul'. Afspændingsprocessen i Europa skulle fortsætte på trods af den sovjetiske krig i Afghanistan. De to ting måtte ikke sammenblandes. Denne holdning var især udtalt i de vesteuropæiske socialdemokratier samt hos Frankrigs konservative Giscard d'Estaing. Og selv om Mitterrands regering i ord er mere uforsonlig i sin holdning til Sovjetunionen, så viser tallene for samhandel mellem Frankrig og Sovjet en kraftig stigning end for de fleste andre vesteuropæiske lande.

De vesteuropæiske landes støtte til det kæmpende afghanske folk er således minimal. Der ydes ganske vist betydelige beløb til flygtningene i Pakistan. Således har den danske stat fra 1980 til 1982 ydet omkring 10 mio. kr. om året; men hjælpen er for lille, og sikkerheden for at den når de 'rigtige' er ikke altid til stede. Militær støtte til modstandskampen yder kun få lande — og ikke Europa.

Eftergivenhedspolitik

Alt i alt blev invasionen i Afghanistan i forhold til verdensopinionen forholdsvis omkostningsfri for Sov-

Trods den overvældende verbale fordømmelse af den sovjetiske invasion er det kun Kina, Egypten og Saudiarabien, der har taget konsekvensen og yder militær bistand til de afghanske modstandskfolk.

jet. Ganske vist medførte invasionen en større skepsis i forhold til Sovjets intentioner på verdensplan, men illusionerne om Sovjets fredsvilje er fortsat dominerende. Dette viser sig ikke mindst i store dele af den vesteuropæiske fredsbevægelse, og blandt progressive kræfter i øvrigt. De færreste roser og støtter invasionen. Kun de mest Moskva-tro partier er gået så langt som vort hjemlige DKP. Derimod viser mange reaktioner, at dogmet om fredens udelelighed er trampet groft under føde i

tilfældet Afghanistan. Det lyder oftere og oftere, at fredskamp i Vesteuropa og Sovjets aggression i Afghanistan er to adskilte ting, — de har intet med hinanden at gøre. Resultatet er groft sagt blevet: Vi foretrækker 'fred' i Europa ud fra en forståelse for Sovjetunionens 'fredelige' hensigter og 'legitime' forsvarshensyn og accepterer Sovjets krig i Afghanistan. Og denne holdning er blevet understøttet af ikke mindst de vesteuropæiske Socialdemokratiets eftergivenhedspolitik over for Sovjet-

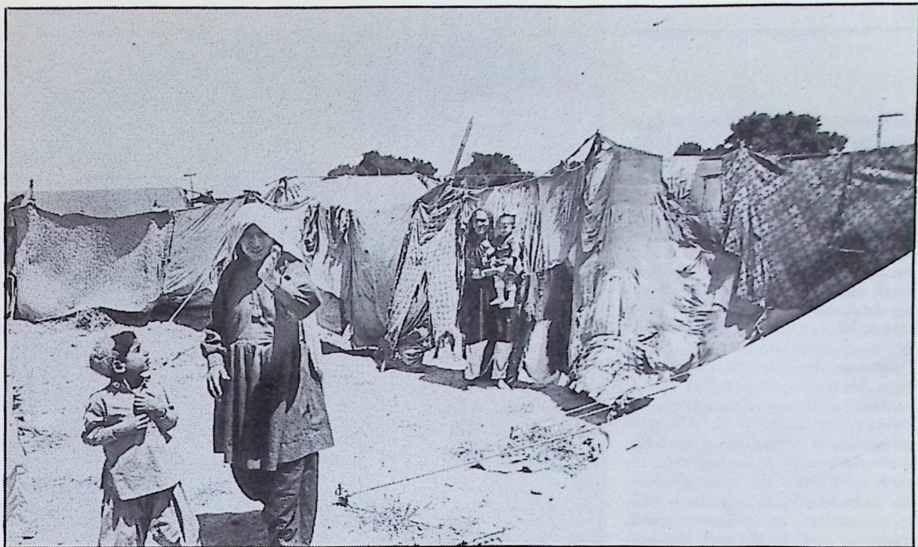
unionen. Her behøver jeg blot at pege på det danske Socialdemokratis raketdagsorden, der blev vedtaget i Folketinget. Dette forslag er i følge Sovjetunionen mere vidtgående Sovjetvenligt end de officielle sovjetiske udspil. Eller tænk på Socialdemokratiets og SF's kritik af den polske arbejderklasse. Den måtte ikke 'over reagere' og træde alt for offensivt frem. Gjorde den det, risikerede den at sætte den europæiske afspændingsproces tilbage. Med andre ord: Vær venlig og imødekommende, når Sovjet bryder alle internationale aftaler for forholdet mellem stater. Eftergivenhedspolitik er ikke for hårdt et ord i denne sammenhæng.

Reaktionerne i den øvrige verden

Reaktionerne i den øvrige verden har været som i 'vesten'. FN vedtog med overvældende flertal en fordømmelse af invasionen og krævede de sovjetiske invasionsstyrker ud. Sovjetunionen nedlagde veto og fortsatte sin beskidte krig. En række islamske landes regeringer (36 lande) fordømte invasionen. Selv de alliancefri lande udtrykte ønsket om en normalisering i Afghanistan. Men det blev kun ved ordene. Kun Kina, Egypten og Saudi-Arabien yder militær hjælp til den afghanske modstandskamp. Egypten har således lige ud erklæret, at landet uddanner afghanske modstandskfolk. Der er næppe tvivl om, at der her er tale om indirekte USA-støtte.

Sovjetunionens motiver

Men hvorfor greb Sovjetunionen ind med militær magt? Der er givet mange forklaringer, men ingen af dem kan efter min mening stå alene, og nogle er direkte fejlagtige. Lad os starte med at nævne dem i flæng. En forklaring er, at Sovjetunionen — som Zar-Rusland — har en indbygget ekspansionistisk karakter, og at det er denne, der er den egentlige årsag. En anden forklaring er, at Sovjetunionen har forfulgt traditionelle imperialistiske motiver. En tredje forklaring er, at det var for at tilvejebringe ro og orden i landet. En fjerde forklaring, at Sovjetunionen følte sig provokeret af aggressioner

Mellem tre og fire millioner afghanere lever som flygtninge i lejre udenfor Afghanistan, som en direkte følge af den invasion, der ifølge Karmal skulle frelse folket fra undertrykkelse, despotisme og ulykke.

tæt ved sine grænser. En femte forklaring er, at det skyldes et ønske om at destabilisere hele regionen og øge presset på 'vestens' oliekluder i Golf-området. En sjette forklaring går ud på, at det skyldes forberedelserne til et opgør med USA, i hvilket adgangen til isfri havne er meget vigtig. En syvende forklaring er, at Sovjetunionen allerede før invasionen var så militært involveret i Afghanistan og samtidig håbede på en 'afghanisering' af krigen gennem massiv militær støtte til kuplederne. Endelig er der også det synspunkt, at invasionen skete for at afprøve våben og gennemføre anti-folkekrig.

Flere af disse forklaringer er mere eller mindre sammenfaldende, og jeg vil i det følgende tage dem op til nærmere vurdering.

Traditionel imperialistisk politik

Det er givet, at Afghanistan er rigt på mineraler. Sovjetunionen var allerede i et årti blevet forsynet med afghansk naturgas. Desuden findes der kobber, jern, zink og uran i landet. Men invasionen har umuliggjort en udnyttelse af disse mineraler. Dertil kommer, at Afghanistan er et meget fattigt land, hvor infrastrukturen er meget ringe udbygget. Mange af mineralerne findes i det

centrale Afghanistan, og en udvinning ville kræve anlæg af ganske kostbare vejanlæg til videre transport. Sådanne anlægsarbejder er også umuliggjort af invasionen. Dertil kommer, at Sovjetunionen kunne have fået naturgassen pengemæssigt billigere uden at gribe ind militært. Som råvareleverandør ville Afghanistan være 'billigere' uden invasion, som afsætningsmarked ville det være 'umuligt'.

En traditionel 'imperialisme-teori' (råvareeksporter — afsætningsmarked) synes ikke rimelig.

Ro og orden

Hermed er vi nået til den officielle sovjetiske version. Sovjetunionens ambassader Fikuyat Tabeyev har udtalt, at Sovjetunionen er i Kabul, »for at beskytte udenlandske ambassader og opretholde ro og orden« og ude i landet »for at beskytte sovjetiske økonomiske hjælpeprogrammer.« Karmal udtalte, at Sovjets invasion »haude til hensigt at frelse vort folk fra al undertrykkelse, despotisme og ulykke, som det ville blive udsat for af Amin i overensstemmelse med komplottet iværksat af imperialistiske spionagegrupper... USA er... som et blodtørstigt dyr — altid parat til at kolonisere og udbytte.«

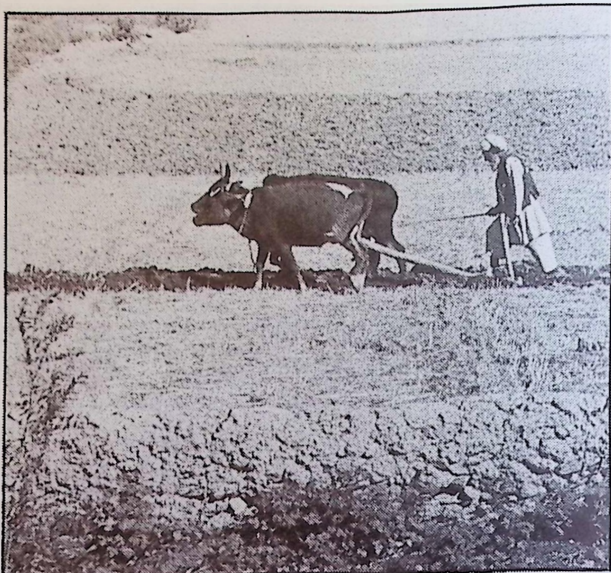
Denne form for forklaring kræver en længere argumentation, som gør det nødvendigt at se lidt på optakten til invasionen samt diskutere problemstillingen: Er det muligt at eksportere revolutioner og gennemgribende sociale og kulturelle forandringer til et andet land? Daoud var som sagt i den foregående artikel, 'Lidt historie', blevet landets leder igennem et kup i 1973. Landet blev mere og mere økonomisk afhængigt af Sovjet, men Daoud bestræbte sig for at fastholde en uafhængig udenrigspolitisk kurs. Dette kom bl.a. til udtryk i Daouds ønske om at udelukke Cuba fra Den alliancefri Bevægelse på grund af Cubas intervention i Angola under borgerkrigen i landet.

Dette var (og blev opfattet i Moskva som) en trussel mod Sovjetunionens politik i det sydlige Afrika. Resultatet blev et kup i april -78. En sovjetvenlig udenrigspolitisk kurs blev resultatet. Men regimet under Taraki var langt fra populært, og i april -79 var 21 ud af 28 provinser i oprør mod centralstyret i Kabul. Oprøret var kraftigt, og regimet i Kabul ville ikke have holdt længe uden sovjetisk indgriben. Således blev provins-hovedstaden Herat indtaget af oprørsstyrker i marts -79. 50 sovjetiske rådgivere samt deres koner blev myrdet. I slutningen af maj '79 gjorde

garnisonen i Jallallabad oprør. Sovjetunionen sendte 5.000 hjælpetropper og militærrådgivere. Der blev indsat panservåben og iværksat luftbombardementer. Resultatet blev 400.000 flygtninge. I september dræbte Amin sin konkurrent Taraki under en skudduel i Centralkomiteén. Fraktionskampene i det regerende parti var på sit højeste. Centraladministrationen smuldrede eller blev myrdet og endnu værre stod det til med provinsadministrationen. Dertil kom, at Amin i den fortvivlede situation for regeringspartiet tilbød politisk asyl til flygtningene i Pakistan og lagde op til 'fuld religionsfrihed' i Afghanistan. Endelig skulle Amin d. 23.12.73 have haft et møde med Pakistans udenrigsminister Agha Schahi, et møde der kunne have medført en udsoning med Pakistan. Den 25.12. greb Sovjetunionen ind, myrdede Amin og indsatte Karmal. Sovjet havde muligvis håbet, at dette skridt ville bringe 'ro og orden' i Afghanistan, men det blev langt fra tilfældet. Desuden rejser invasionen det spørgsmål, om udefra kommende magter overhovedet har ret til at tilvejebringe 'ro og orden' i andre lande.

Eksport af revolutioner

I begyndelsen efter invasionen var dette ikke den væsentligste argumentation. 'Land og Folk' efterabede den officielle sovjetiske argumentation. Således lød det i 'Land og Folk' d. 2. januar 1980: *»I en situation, hvor ydre indblanding og terrorer, som Amin udfoldede i selve landet, fandtes der i Afghanistan patriotiske kræfter, der rejste sig imod denne udefra kommende aggression og mod kupmageren Amin. Med folkets støtte fjernede de Amin.«* Denne argumentation ophørte imidlertid hurtigt, da det blev klart, at Sovjetunionen ændrede sin forklaring ved at 'henvise' til en opfordring fra Amin til at gribe ind. I stedet forsvarede DKP invasionen ved at henvise til de mange 'progressive' reformer, som Kabul-regimet med sovjetisk støtte havde iværksat. På papiret var disse reformer da også progressive. Der var tale om en jordreform, som ophævede de feudale tilstande i landbrugssektoren. En skolereform, der gjorde det muligt

Forsøgene på at gennemføre en landbrugsreform så progressive ud, men var helt ude af takt med den afghanske virkelighed.

for kvinder at få en videregående uddannelse, og endelig en reform, som ophævede de ved fødslen aftalte ægteskaber hen over hovedet på såvel mand som kvinde. Dertil kom en alfabetiseringskampagne. I følge 'vesterlandsk' tradition er sådanne reformer en del af et fremskridtsvenligt, progressivt politisk program. Problemet er bare, at disse reformer ingen — eller kun ringe — klangbund havde (og har) i det afghanske folk.

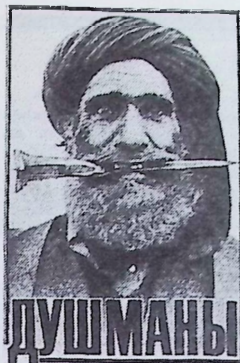
Landbrugsreformen

Den landbrugsreform, som blev iværksat så med vesterlandske briller progressiv ud. Problemet var bare, at den ikke var i overensstemmelse med store dele af det traditionelle afghanske landbrug. For det første blev landbrugsreformen presset igennem fra oven. For det andet 'overså' jordfordelingspolitikken ganske og aldeles det afghanske jordbrugs klanagtige karakter. Således var (er) det ganske sædvanligt, at overhovedet for en klan eller et landsbysamfund står som eneindehaver af klanens eller familiens jordejendom. I Kabul derimod så et sådant overhoved ud til at være en lokal feudal fyrste. Jordreformen medførte derfor, at klanens eller familiens jord blev splittet op — hen over hovedet på

samme. Og ofte blev den fordelt til folk uden for klanen og familien. Dette medførte dels intern splid i landet, dels mistro og modstand mod centraladministrationen. Dertil kom, at der i det nordøstlige Afghanistan ikke var tale om store jordejere, hvorimod der var tradition for, at små selvstændige bønder gensidigt belånte jorden ved større begivenheder i familien som f.eks. bryllup. Således var der i det østlige Afghanistan tradition for, at den ene lille bonde havde afstået sin jord til en anden, når situationen krævede det. Da landbrugsreformen blev vedtaget, blev den småbonde, som havde lånt penge ud mod sikkerhed i jord, frataget denne jord, hvorimod den låntagende bonde blev tildelt jord uden at skulle betale lånet tilbage. Også dette medførte intern splid og modstand mod regimet. Naturligvis ramte landbrugsreformen også store herremænd. Men fordi reformen blev gennemført uden tilstrækkeligt kendskab til forholdene i det afghanske landbrug, så medførte reformen i al hovedsag kun modstand.

³ vrige reformer

Hvad angår de øvrige reformer, så var der tale om klare brud med traditionel afghansk kultur. Således var der ikke i følge islamisk tradition

Officiel sovjetisk fremstilling af den typiske afghanske partisan.

levnet store muligheder for kvinders uddannelse på lige fod med mænd. Det kan vi i 'vesten' beklage, men det må være op til Afghanistans mænd og kvinder selv at afgøre, hvordan uddannelsessystemet skal tilrettelægges. Lige sådan forholdt det sig med de arrangerede ægteskaber. Ikke blot mændene, men også kvinderne, var modstandere af disse reformer. Vi kan i 'vesten' ryste på hovedet af disse 'tilbagestående' afghanere, men hvis vi ikke tillader dem selv at afgøre, hvordan deres land skal udvikles, så havner vi i Kiplings favn: *«The white mans burden»*. I følge denne tradition må den hvide mand påtage sig byrden at opdrage de tilbagestående folkeslag. Og det er netop hovedindholdet i den sovjetiske og de Moskva-tro partiers forsvær for invasionen.

Alt i alt bliver konklusionen, at den officielle sovjetvenlige argumentation hverken er vederhæftig eller korrekt.

Generel ekspansionisme

Denne tese har været en del fremme i ikke mindst amerikanske medier. Her citeres bl.a. den sovjetiske general Sidorenko for følgende udtalelse: *«Den sovjetiske militærdoktrin er i følge sin natur offensiv»*. En sådan udtalelse er ganske vist i klar modstrid med den officielle sovjetiske forsvars- og sikkerhedspolitik fra 20'erne og 30'erne, men den strider ikke ganske mod Sovjetunionens udenrigspolitiske praksis i perioden. Endvidere virker det lidt besynderligt, at den russiske stat frem for alle andre skulle være præget af en generel trang til ekspansion. Snarere beror den russiske (og sovjetiske) ekspansionisme i et ønske om at nå frem til 'de varme lande', som det zaristiske Rusland udtrykte det i 1800-tallet. Der er her især tale om kysten ved Det Indiske Ocean. Isfri havne i det sydlige Pakistan og Iran ville ikke blot betyde en taktisk fordel for Sovjetunionen i kampen med USA om overherredømmet i Verden, det ville også udgøre en strategisk fordel for Sovjet. Hovedparten af energiforsyningen til Vest-Europa og Japan kommer fra Golf-området. Flådebaser i dette område ville give Sovjet hidtil usete muligheder for at lægge et mærkbart pres på USA's 'vestlige'

allierede. Endvidere har invasionen medført et øget pres på Pakistan, som — efter shahens fald i Iran — er USA's vigtigste 'allierede' i området. Man bør her tænke på, at såvel CENTO som SEATO (USA's militære pagter i området vendt mod Sovjet — og Kina) er faldet fra hinanden efter USA's nederlag i krigen i Indokina. USA står altså meget svagt i området. Der er heller ikke tale om, at Pakistan er reelt allieret med USA. Pakistan tænker i aller højeste grad på sin egen sikkerhed, selv om landet er beroende på såvel amerikansk som kinesisk hjælp.

Situationen i Pakistan

Pakistan er som Afghanistan og så mange andre lande i Den 3. Verden en flernational stat. I den vestlige del af landet mod grænsen til Afghanistan findes pashtunerne, som er af samme nation som flertallet i Afghanistan. Området — North Western Frontier Region — blev omkring 1900 skilt fra Afghanistan af endlænderne og knyttet til vicekongedømmet i Indien. Efter delingen af Indien efter uafhængigheden i 1949 blev området en del af Pakistan. I det sydlige af landet eksisterer der en folkegruppe — baluchierne —, som også findes i den sydlige del af Afghanistan, samt den sydøstlige del af Iran. Baluchierne har på forskellige tidspunkter de sidste hundrede år krævet oprettelsen af et frit Baluchistan. Endvidere hersker der i dagens Pakistan en strid mellem to militære klikker — den nuværende militærdiktator, Zia ul Haq på den ene side, og den erklærede socialdemokratiske Bhutto-klike på den anden. Pakistan er således et etnisk og politisk splittet land. Dertil kommer, at flygtningene, som efterhånden udgør 3½ mio. mennesker, lægger et mærkbart pres på Pakistans trængte økonomi. Og de internationale hjælpeprogrammer, som bl.a. indbefatter jordreformer for flygtningene og spændingen mellem flygtninge, som får hjælp, og lige så fattige pakistanere, som ingen hjælp får.

Alle disse modsætninger i Pakistan kan Sovjetunionen spille på — og gør det med stort held. Eftersom 'vestens' hjælp til Pakistan trods humanitær støtte har været begrænset, så ser vi nu Pakistan deltage i

”Vore planer for en politisk løsning af det afghanske problem er ikke hemmelige, vi lægger dem frem i al offentlighed, og dette ikke for første gang. Dette talte allerede Leonid Iljijch Bresnev om. Efter hans død har vi flere gange gentaget dette. Vi mener, at så snart den politiske indblanding i Afghanistans indre anliggender ophører, og så snart der foreligger garantier for, at den ikke vil blive genoptaget, så vil vi trække vore tropper bort fra landet. Dette er vort mål. Sagen er denne, at vi er marcheret ind på opfordring af den legale afghanske regering. Det vil sige, vore tropper befinder sig dér på opfordring af den nuværende regering under Karmal, en legal regering. Vi tænker ikke på os selv, vi har intet tabt dér. Men sagen er, at det drejede sig om et broderlands bøn om hjælp, en hjælp som er blevet givet, mod interventionen...”

”Men der udover må man ikke glemme, at dette sker i vor del af verden, at det sker ved vor grænse, — vi har en lang fælles grænse, og os er det ikke ligegyldigt, hvilket Afghanistan det vil blive.

Lad os f.eks. sige, for at det kan blive mere forståeligt, om det ville være USA ligegyldigt, hvilken regering, der sad i Nicaragua. Nicaragua befinder sig i en kæmpemæssig afstand fra USA. Vi derimod har en fælles grænse med Afghanistan, og vi varetager vore egne nationale interesser, når vi hjælper Afghanistan.

Andropov.
Der Spiegel nr. 17, 1983.

Geneve-forhandlinger med Afghanistan Karmal — med Sovjetunionen som bisidder. Der er næppe tvivl om, at Zia ul Haq ser Karmal hen 'hvor peberet gror', men hvis Pakistan ikke får hjælp, så vil vi nok blive vidne til en pakistansk de facto accept af Karmal-regimet i Afghanistan.

Sovjetunionens invasion i Afghanistan har afgjort medført en destabilisering af regionen — og her ser jeg endda bort fra Khomeinis Iran, som yderligere har forvirret billedet. Irans rolle er i øvrigt fortsat uklar. Ganske vist er Iran klart USA-fjendtlig, samtidig med at landet har nægtet på nogen måde at anerkende Karmal-regimet; på den anden side er grænsen mellem Iran og Afghanistan blevet stadig vanskeligere og passere for afghanske modstandsfolk.

En appelsin i turbanen

Som tidligere omtalt har reaktionerne i Vest-Europa over for den sovjetiske invasion været spagfærdige — ja, invasionen har endog forstærket tendenser til en eftergivningspolitik i forhold til Sovjetunionen.

Dette har givet Sovjetunionen 'blod på tanden'. Således blev EF's Afghanistan-plan for et neutralt Afghanistan pure afvist af Moskva som »en fortsættelse af de vestlige landes indblanding i afghanske indre anliggender! Endvidere har Sovjet sat spørgsmålstegn ved såvel Schweiz' som Sveriges neutralitetspolitik! Gromyko har erklæret, at samarbejdet mellem Rumænien og Jugoslavien må ophøre! Og endelig har Sovjetunionen lagt pres på Japan — og Kina — ved at erklære, at Sovjetunionen agter at opstøtte SS-20 raketter i Asien.

Reaktionerne på disse aggressive sovjetiske udspil har været præget af frygt. — Eftergivenhed er blevet resultatet. Sovjetunionen har kun kunnet uddrage én lære af sit afghanske eventyr: Aggression betaler sig!

Militærovelser

Der er næppe tvivl om, at Sovjetunionen får afprøvet sin traditionelle krigsmaskines effektivitet i krigen mod det afghanske folk. (En nærmere redegørelse for udviklingen i Sovjetunionens militære og politiske

forsøg på at underkue det afghanske folk vil blive bragt i en anden artikel). Således har MIG-flyene vist sig effektive ved terrorbombninger af landsbyer. MI-24 helikopterslagskibene med maskingeværer, der affyrrer 2.000 skud i minuttet ligeledes. Tungt materiel har derimod vist sig lidet anvendeligt. Endvidere er der heller ingen tvivl om, at væsentlige dele af officerskorpset uddannes i anti-guerillakrig. Ligeledes inddrages såvel cubanske som vietnamesiske eksperter i krigen. Cubanerne har erfaringer fra anti-guerillakrig i Angola, vietnameserne fra Kampuchea. Men afprøvning af materiel og træning af officerer er næppe nogen rimelig årsag til invasionen.

Tab af ansigt

Da den sovjetiske invasion fandt sted for snart fire år siden, var Sovjetunionen allerede dybt involveret i Amins kamp mod de muslimske oprørere. Adskillige tusinde militære og civile rådgivere og hjælpere befandt sig i landet. Hvis disse trak sig ud, ville landets administration bryde sammen og hæren gå i opløsning. Det ville medføre et betragteligt tab for Sovjet, som i de seneste 30 år har forsøgt at befæste sin indflydelse i Afghanistan. Hvis invasionen ikke fandt sted, risikerede Sovjet endvidere, at der ville blive oprettet en fundamentalistisk islamisk stat ved dens sydgrænse. Denne kunne, sammen med Iran, medføre en urovækkende inspiration for de fyrrer millioner muslimer i Sovjetunionens sydlige asiatiske områder. Sovjetunionen håbede rimeligvis ved sin invasion at 'afghanisere' krigen. En hurtig invasion, en genoprettelse af den afghanske hærs myndighed i hele landet, og de sovjetiske tropper kunne trække sig ud igen. Sovjetunionen sendte omkring 100.000 soldater fra grænseområderne. Disse havde samme religion og sprog som afghanerne. De burde kunne forklare det afghanske folk, at de kom som befriere. Omvendt — og det havde Sovjet overset — kunne afghanerne forklare invasionsstyrkerne, at de var uønskede og belv betragtet som invasionsstyrker. Resultatet blev en udbredt sympati med de afghanske modstandsfolk i den sovjetiske hær. Meddelelser om militære operationer

blev overbragt til oprørerne. Våben blev udlagt. Efter et års forløb blev hovedparten af den sovjetiske hær udskiftet med europæiske soldater, hvis loyalitet med det sovjetiske regime er større.

100.000 soldater kan holde storbyerne og lufthavne. Men de kan ikke erobre landet. Ovendt kan modstandsbevægelsen ikke drive invasionsstyrkerne ud. Dertil mangler de enhed i kampen og moderne våben. Sovjetunionen kan ikke trække sig ud uden at tabe ansigt. En tilbage-trækning vil medføre oprettelsen af en islamisk republik, evt. et kongedømme. Dette ville blive betragtet som et nederlag for Sovjetunionen, og reaktionen på et sådant nederlag ville kunne brede sig som ringe i vandet, ligesom det skete efter USA's nederlag i Indokina. Derfor trækker Sovjet ikke sine tropper ud, selv om den ikke umiddelbart har udsigt til en 'pax sovjetica' i Afghanistan.

Konklusion

Konklusionen på disse overvejelser bliver, at de officielle sovjetiske forklaringer er fuldstændig værdiløse, når det gælder at vurdere årsagerne til den sovjetiske invasion. Endvidere at en traditionel imperialismeteorik ikke slår til. Derimod synes meget at pege på et samspil mellem følgende faktorer: Afghanistan indtager en militærstrategisk placering på det centralasiatiske landkort. Med et fast holdepunkt her kan Sovjetunionen dels lægge et kraftigt pres på regionens lande, dels true 'vestens' olieforsyninger, dels sikre sig adgang til Det indiske Ocean gennem en opløsning af de traditionelle bånd i regionen. Sådanne isfri havne vil Sovjetunionen dels kunne bruge i sin generelle kamp med USA om overherredømmet, dels bruge til at fremme sin politik i det sydlige Afrika (se kortet). Dertil kommer, at Sovjetunionen har opnået at fremme en eftergivningspolitik i de vest-europæiske lande (utilsigtet?) samt pga. den langvarige krig fået mulighed for at afprøve forskellige militærpolitiske doktriner og våbensystemer samt uddanne officerer til anti-guerillakrig. Krigen har ikke været omkostningsfri for Sovjetunionen, men den har været 'billig' indtil nu.

Modstandsbevægelsen i Afghanistan

Som jeg har været inde på tidligere i artiklen »Lidt historie«, så er modstandsbevægelsen i Afghanistan stærkt opsplittet. Men de seneste par år synes modstandsgrupperne inde i landet at have fundet sammen i et begyndende samarbejde, i øjeblikket dog kun regionalt og langt fra alle steder. Jeg vil i det følgende forsøge nærmere at redegøre for årsagen til splittelsen samt beskrive udviklingen i modstandskampen. Endelig vil jeg til sidst forsøge mig med et bud på perspektiverne for den afghanske modstandskamp.

Det afghanske samfund er et stamme- og klansamfund. For at vi skal kunne forstå de idealer, som er fremherskende i hovedparten af befolkningen, er det nødvendigt, at vi

prøver i fantasien at gå ca. 1000 år tilbage i tiden, til den nordiske jernalders kvad og eddaer. Fra disse tekster ved vi, at individet på den ene side spillede en uhyre stor rolle

ideologisk set og på den anden side var håbløst fortabt uden ætten.

Nordisk jernalder.

Det enkelte individ skulle være uaf-

hængigt, stærkt og ikke frygte døden. Tværtimod var en ærefuld død i kamp et ideal som atter og atter fremhæves. Der var endnu ikke etableret en egentlig centralmagt — selv om der fandtes bl.a. det jyske kongedømme i Jelling — i stedet fungerede ætten, storfamilien, som det samlande element for enkelt-individet. I fredelige tider lå ættens medlemmer ofte i indbyrdes splid; kun ved udefra kommende trusler samledes ætten til fælles modstand. Ættens overlevelse var det væsentlige. Naturligvis var der også slaver og fattige, som tjente hos medlemmer af ætten, men deres overlevelse var betinget af ættens eksistens. *Således er det den dag i dag i Afghanistan!*

Får en klan/æt problemer, så er det ikke noget, der angår en anden og konkurrerende klan. Tværtimod vil der være en tilbøjelighed til 'skadefryd' over, at konkurrenten har problemer. Dette benytter Sovjetunionen bevidst ved at indgå aftaler med visse modstandsgrupper og samtidig intensivere krigen mod andre. På den vis forsøger Sovjetunionen at fastholde den klanmæssige splittelse af det afghanske folk.

Etniske forskelle

Som tidligere omtalt er Afghanistan — som så mange andre lande i Den tredje Verden — præget af etniske forskelle. Selv om de etniske grupper i Afghanistan stort set alle er præget af samme ideologiske opfattelser, så spiller de sproglige og kulturelle forskelle også en rolle.

De forskellige etniske grupper ønsker at leve i overensstemmelse med deres specielle kulturelle traditioner. Der er derfor også modsætningsforhold med hensyn til kulturel egenart. Pashtunerne, der udgør henvend 60 pct. af befolkningen, har af naturlige årsager haft den dominerende indflydelse på Afghanistan i nyere tid. Dette har medført et modsætningsforhold til baluchierne i syd — et folk som også findes i det sydlige Pakistan og i det sydøstlige hjørne af Iran.

Baluchierne har i moderne tid i såvel Pakistan som Iran, — de udgør begge steder et betragteligt mindretal — med sovjetisk støtte krævet oprettelsen af et uafhængigt 'Baluchistan'.

Dertil kommer, at der i Afghanistan eksisterer forskellige religiøse samfund, som kombineret med klanopdelingen og den etniske opdeling af befolkningen yderligere præger splittelsen i befolkningen. Hovedparten af befolkningen er sunni-muslimer, men et mindretal (også etnisk) tilhører shia-islam.

Sociale modsætninger

Selv om der i de sidste næsten hundrede år fra centralmagts side — med større eller mindre held — har været iværksat moderniseringsprogrammer så som udbygning af skole- og sundhedsvæsen, en begyndende industrialisering osv. så befinder hovedparten af Afghanistans befolkning sig fortsat i 'nordisk jernalder'. Livssynet og menneskeidealene (mandsidealerne) består fortsat. Men med dette moderniseringsprogram blev der efterhånden udklækket en overklasse — dels af ejendomsbesiddere, dels af veluddannede mænd til centraladministrationen. Men om en samlet og enig overklasse var — og er — der ikke tale.

'Eliten' har fortsat behov for folkelig opbakning for at sikre sig magten. Klan-opbakningen er forudsætningen for elitens eksistens som elite.

Naturligvis er der objektive klasse-mæssige modsætninger i befolkningen, men problemet er, at modsætningerne ofte bliver opfattet som modsætninger mellem forskellige klaner, etniske grupper osv. Bevidstheden om klassemæssige skel er uhyre ringe. Modsætningerne i det afghanske samfund bliver stadig tolket i 'nordisk jernalders' billede.

Det er derfor mere forståeligt, at de for vestlige øjne så progressive reformer må blive opfattet af den gennemsnitlige afghaner som grove indgreb i den traditionelle hverdag.

Reformerne

Jordreformen er nok den af reformerne der har fået størst sympati i 'vesten'. Jordproblemet har for store dele af befolkningen været alvorligt. Men reformen blev gennemført uden tilstrækkeligt lokalkendskab. I visse dele af landet ramte den reelt godsejere, og jorden blev fordelt til fordel for jordløse landarbejdere og fattigbønder. I andre dele ramte den klanens overhoved, som i papirerne i

Kabul stod som enejer af jorden, selvom ejendommen var klanens. Klanens overhoved var det ikke kun pr. tradition. Han var velrespekteret og anset. Jordreformen blev i sådanne tilfælde anset som et indgreb i selve livsnerven idet afghanske samfund — klanens eksistens var truet. Det var derfor livsnødvendigt, hvis klanen skulle overleve (og dermed enkeltindividet), at gå til modstand.

De kvindefrigørende reformer — set med 'vestlige øjne' — var i lige så klar modsætning til traditionerne i Afghanistan. Forbud mod aftalte ægteskaber, påbud om tvungen skolegang for piger, alt dette medførte et ramaskrig. De tvungne ægteskaber er — set med 'vestlige øjne' — barbariske og kvindeundertrykkende. Men i et samfund, hvor klanens eksistens er betingelsen for enkeltmedlemmernes eksistens, har sådanne ægteskaber også et klanbevarende aspekt, som vi i vor del af Verden dårligt kan sætte os ind i. Vi kan måske bedst sammenligne disse ægteskaber med dem, som Europas konger i feudaltidens og merkantilismens tidsalder (ca. 1100-1700) lod deres sønner og døtre indgå af rent dynastiske årsager. Ægteskaberne skulle sikre kongemagten/landet alliancepartnere og sikkerhed.

Endelig betød skolereformen, at giftfærdige piger blev hentet fra deres hjem og tvangsindskrevet til skolegang. Også dette var en trussel mod klanen. (Endelig skal det understreges, at oftest var kvinderne/pigerne selv modstandere af reformerne. De var i lige så høj grad som mændene præget af de materielle omstændigheder, der affødte denne 'jernalder'-ideologi. Dette ikke sagt, fordi jeg er modstander af jordreformer og kvindefrigørelse, tværtimod, mine indvendinger mod reformerne består i, at disse reformer var totalt uden folkelig opbakning og derfor måtte medføre modstand og — skulle det vise sig — oprør!)

Det er langt fra nogen til bunds gående undersøgelser af årsagerne til splittelsen i den afghanske modstandskamp, ej heller er sammenligningen mellem nordisk jernalder og det nuværende afghanske samfund tilstrækkelig, men der skulle med dette være afgivet nogle forklaringsrammer, som gør det afghanske samfund lettere forståeligt for en dansk iagttagere.

Hellig krig¹

Afghanistan er i overvældende udstrækning et islamisk land. Kun ganske få afghanere er tilhængere af andre trosretninger. Islam — shia eller sunni — får derfor en samlende og mobiliserende effekt. Det kan vi 'vesterlændinge' beklage, men vi kan ikke overse denne kendsgerning. Islam fungerer som et samlings-symbol mod ikke mindst 'vesterlandsk' imperialism (det være sig USA/Vesteuropa som Sovjetunionen/Østeuropa). En imperialisme, der både har økonomiske og kulturelle aspekter. Troen på islam er det eneste fællestræk, som præger næsten alle afghanere på tværs af etniske og kulturelle forskelle.

Efter Tarakis kup i 1978 voksede der efterhånden en modstandsbevægelse frem. I 1979 omfattede modstanden hovedparten af provinserne, landområderne var stort set udenfor centralregeringens kontrol og en række provinshovedstæder bl.a. Herat i den nordvestlige del af landet var befriet. Modstandsbevægelsen var/er erklæret islamisk. Modstandsfolkene er mujaheddin, dvs. hellige krigere, og deres dødsforagt uforfærdet.

Den ideologi, der foreskrev en ærefuld død i kamp, kombineret med kampen for en hellig sag mod 'gudløse indtrængere' førte i starten af modstandskampen til en lang række blottelser i modstandskampen. Der blev ikke tænkt meget på taktik og strategi, man gik simpelt hen til angreb, uanset odds. Mange modstandsfolk mistede livet på denne konto. Dette var også tilfældet umiddelbart efter Sovjetunionens invasion i juli 1979. Men efterhånden har modstandsfolkene lært af de bitre erfaringer. Guerillakrigens strategi er mere og mere blevet annammet i modstandsbevægelsen.

Modstandsbevægelsen

Modstandsbevægelsen er som tidligere sagt langt fra nogen entydig størrelse. De modstandsgrupper, vi i 'vesten' har bedst kendskab til, er de seks af den pakistanske regering anerkendte eksil-organisationer, som arbejder i flygtningelejrene i Pakistan. Disse er:

Hezb-i-Islami (Det islamiske Parti) under ledelse af Gulbuddin Hekmatiar.

Hezb-i-Islami (Det islamiske Parti) underledelse af Yunus Khalis.

Jamiyat-e-Islami (Den islamiske Organisation) under ledelse af Burhanuddin Rabani.

Harakat-i-Inqilab-i-Afghanistan

(Den islamiske revolutions bevægelse) under ledelse af Nabi Muhammad.

Jabhae Millie (Forenede Islamiske revolutionære Råd) under ledelse af Sayyid Ahmad Gaylani.

Jabhae Neiate Mille (Den nationale Befrielsesfront) under ledelse af Sighatullah Mujaddidi.

Umiddelbart efter invasionen i 1979 var der et virvar af eksil-organisationer og partier i Pakistan. Mere end 100 var kendt. Men Pakistans militærjunta med Zia ul Haq i spidsen greb ind og meddelte, at kun de seks nævnte organisationer blev anerkendt af den pakistanske regering. De øvrige blev det forbudt at arbejde på og fra pakistansk jord. Al international hjælp til flygtningene, som i dag er på omkring tre millioner, kanaliseres igennem disse seks organisationer. Dette giver dem en uhyre indflydelse.

De modstandsgrupper, som kæmpe inde i Afghanistan, var — for at få forsyninger af militær, medicinske og anden art — tvunget til at tegne medlemskab af en af eksil-organisationerne for overhovedet at få forsyninger. Dette har naturligvis fremmet en tendens til fjendskab mellem modstandsgrupper inde i Afghanistan og de seks eksil-organisationer. Dertil kommer, at en del af den internationale hjælp aldrig når de rigtige hænder, men forhandles på den sorte børs i Pakistan til højestbydende. Men de seks eksilorganisationers monopol på at repræsentere modstandsbevægelsen i Afghanistan er ikke kun en styrke, en fordel. Der er også tale om en afgørende svaghed. Den pakistanske regering har gennem sin anerkendelse af de seks organisationer sikret sig en omfattende kontrol med udviklingen i modstandskampen i Afghanistan. Hvis al udenlandsk hjælp kanaliseres gennem de seks af den pakistanske regering anerkendte eksilorganisationer, så har Pakistan sikret sig, at modstandsbevægelsen aldrig går længere, end Pakistan ønsker det. Dermed opstår der en fare for, at modstandsbevægelsen udelukkende

bliver et redskab i den pakistanske regerings hænder. Derfor bør den internationale hjælp kanaliseres på flere hænder, og ikke mindst bør det tilstræbes, at så meget af hjælpen som muligt ydes direkte til modstandsgrupper inde i Afghanistan.

Utilfredshed med eksilorganisationerne

Der opstod forholdsvis hurtigt modstand mod og uvilje overfor eksil-organisationerne. Eksilorganisationerne forsøgte at kontrollere og dominere den interne modstandskamp. Dette kunne de delvis gøre pga. det monopol, de var blevet udstyret med af den pakistanske regering. Dertil kom, at mange flygtninge ikke havde været medlemmer af en af eksilorganisationerne. De havde enten slet ikke været tilsluttet nogen modstandsgruppe, eller også havde de været tilsluttet lokale grupper. Når disse flygtninge ankom til en flygtningelejr blev de tvunget til at tegne medlemskab af en eksil-organisation. Dette blev naturligvis betragtet som et indgreb i det klan- og stammeopdelte Afghanistans organisatoriske strukturer. Der opstod derfor strejker i foråret 1981 i flere flygtningelejre mod denne ordning. Men fortsat dominerer eksil-organisationerne de vestlige nyhedsmediers informationsmuligheder. 'De indre fronter' er mere tavse, fordi de er vanskeligere at etablere kontakt med. Alligevel synes udviklingen at gå i retning af større og større indflydelse for den modstandsbevægelse, som rent faktisk kæmper inde i Afghanistan.

Eksilorganisationerne

I det foregående har eksilorganisationerne været omtalt som en entydig størrelse. Dette er imidlertid ikke tilfældet. De kan groft sagt deles op i to kategorier: De fundamentalistiske og de nationale. De fundamentalistiske arbejder for at oprette en islamisk republik. De afviser tanken om national befrielseskamp og nægter ethvert samarbejde med de nationale bevægelser. De fundamentalistiske partier er først og fremmest Gulbuddins og Rabanis organisationer (se s.00). De nationale organisationer lægger større vægt på samarbejde med lokale modstands-

grupper, og deres primære opgave opfatter de selv som den nationale befrielse af Afghanistan. Samtlige eksilorganisationer undervurderer ikke deres egen rolle. Flere af dem hævder at repræsentere op til 80 % af det afghanske folk. Deres tilhænger-skare er mere sandsynligt på fra to til fem procent.

De indre fronter

Modstandsbevægelserne inde i Afghanistan er det vanskeligere at skaffe sig et overblik over. Der er i tusindvis af lokale modstandsgrupper inde i landet. Klansamfundet fornægter sig ikke! Men den oprindelige opplittethed synes at være i aftagende. Ganske vist er der stadig uhyre mange modstandsgrupper, som ikke samarbejder, ja, de bekriger endda hinanden. Men tendensen til samordning af modstanden synes voksende. Denne samordning af modstanden må nødvendigvis have krævet kraftige opgør med den traditionelle splittelse i det afghanske samfund. Der er modstandsgrupper med rent etnisk baggrund, dvs. modstandsgrupper som baserer sig på bestemte nationale grupper i landet. Dels er der de geografiske fronter, som i hovedsagen er opstået på baggrund af klanopdelingen inden for de forskellige nationaliteter. Og endelig eksisterer der de nationale fronter, som enten arbejder på landsplan eller tilstræber det, og som samarbejder eller tilstræber samarbejde med regionale eller etniske modstandsgrupper.

Jo længere modstandskampen er fortsat, jo mere er 'de indre fronter's indflydelse internt som eksternt vokset. Og flere og flere solidaritetsbevægelser rundt omkring i Verden kanalisere støtten direkte til organisationer inde i Afghanistan selv. Dette medfører naturligvis modsætninger mellem 'de indre fronter' og eksilorganisationerne, og der er i de sidste år rapporteret om væbnede sammenstød af den årsag. Eksilorganisationerne har endda grebet til den desperate udvej at likvidere repræsentanter for de i Afghanistan kæmpende modstandsgrupper for at beholde deres positioner. Det umiddelbare indtryk synes at være øget splittelse og indbyrdes strid og kævl, men der er faktisk flere og flere eksempler på det modsatte — inde i

landet selv, ganske vist. Fra Pachirdalen i 1982 blev der således rapporteret om et bredt anlagt samarbejde: 1.000 mujaheddins fra Hazarat, 350 fra Lahman, 100 fra Andaro og 300 fra Chamadi deltog i kampene side om side med den lokale guerilla. Det regionale samarbejde i adskillige dele af landet synes under hastig udvikling på trods af Sovjetunionens forsøg på splittelse. Men vejen frem til en virkeligt forenet, national modstandsbevægelse er meget lang.

Perspektiverne for modstandskampen

Udsigterne i den afghanske modstandskamp synes ikke umiddelbart at være til fordel for Afghanistans nationale uafhængighed. Men der synes heller ikke at være udsigt til en klar sovjetisk sejr. Dertil behøver Sovjetunionen i følge vestlige efterretningskilder mellem 3 og 400.000 soldater og adskilligt mere avanceret anti-guerillaudstyr. Den afghanske modstandsbevægelse savner ikke umiddelbart medlemmer, selv om flere modstandskæmpere naturligvis vil være en fordel. Den største svaghed hos guerillaen er manglen på enhed og manglen på panserbrydende antiluftskyts. Transportable anti-luftskysraketter ville afgørende vende billedet i den afghanske modstandskamp. Som det er i øjeblikket, har Sovjetunionen fuld kontrol med situationen, selv om Sovjetunionen kun kontrollerer ca. 20 % af landet. Men modstandsbevægelsen er ude af stand til for alvor at byde Sovjetunionen trods, så længe den ikke har midlerne til at fravriste Sovjetunionen herredømmet over lufrummet. Så længe Sovjetunionen uimodsagt behersker lufrummet, så længe kan guerillaen ikke gå i offensiven på nationalt plan. Derfor er der intil videre tale om en status-quo-situation, hvor Sovjetunionen gennem sine terror-bombninger af civilbefolkningen forsøger at udmarve modstanden. Betingelsesløs støtte til guerillaen er derfor en uomgængelig nødvendighed, hvis Sovjetunionen skal finde sit 'Waterloo', sit 'Vietnam' i Afghanistan.

Globale perspektiver

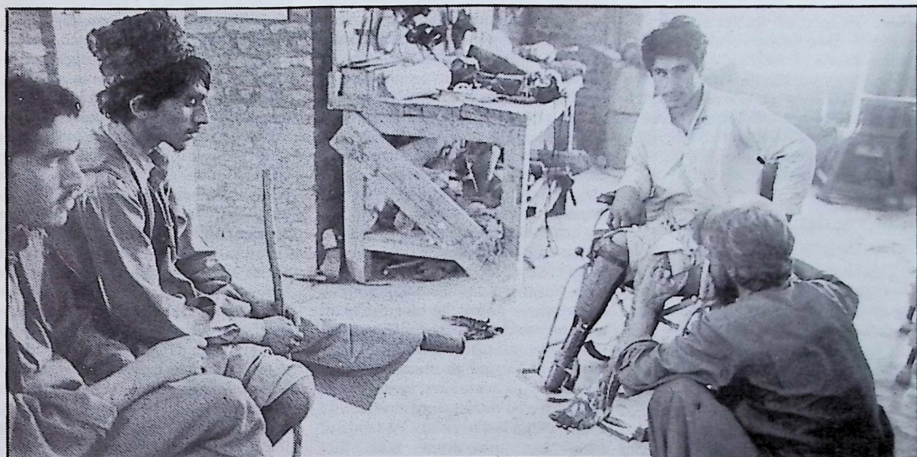
Selv om modstandskampen i Afghanistan ikke umiddelbart ser ud til at

have trukket det lange strå, så er perspektiverne i den afghanske modstandskamp langt mere vidtrækkende end blot spørgsmålet om Afghanistans nationale uafhængighed. Vel vidende at dette lyder patetisk, så vil jeg hævde, at Afghanistans modstandskamp er en 'lille' del af kampen for verdensfreden. Lider Afghanistan nederlag vil der være føjet endnu en sten til det læs, der kan få en verdensomspændende krig til at bryde ud. En sejr for Sovjetunionen vil bestyrke de herskende kredse i Sovjetunionen i den opfattelse, at aggression betaler sig. Derfor er det af afgørende betydning, at de kræfter, der i 'vest' (og 'øst') kæmper for freden, tager Afghanistan-spørgsmålet op og solidariserer sig med det 'lille' land i centralasien, der kæmper for sin selvstændighed. Sker dette ikke, vil ikke blot Afghanistan opføre med at eksistere som selvstændig nation, der vil samtidig blive lagt et uhyre pres på Pakistan, som vil føle sig mere og mere motiveret til at føre en eftergivenhedspolitik overfor enten Sovjetunionen eller USA. Endvidere vil det medføre, at de 'vestlige' fredsbevægelser 'provinialisme' yderligere vil blive styrket. Frygten og angsten for en global udslettelse, som synes at være en af drivkræfterne i fredsbevægelsen vil finde yderligere næring. Det svarer sig ikke at gå op imod en af Verdens to giganter. Død og udslettelse bliver følgen. Hvis disse tendenser skal hæmmes og erstattes af vilje til modstand mod uret og undertrykkelse er det af altafgørende betydning, at solidaritetsarbejdet med Afghanistans kæmpende folk bliver organiseret og nå en bredde, som solidaritetsarbejdet med Indokinas folk i 1960'erne og 1970'ernes begyndelse. Hvis ikke folkene i Verden støtter Afghanistans kamp for national suverænitet mod den sovjetiske invasion, og hvis ikke man vover at gå op imod Sovjetunionen, så risikerer vi at have i en situation, hvor herskerne i Sovjetunionen sætter verdensfreden på spil gennem nye eventyrpolitiske foretagender — eller hvor USA gennem desperate modforanstaltninger fører Verden til ragnarok.

Derfor er solidaritet med den afghanske modstandskamp af vital betydning for alle Verdens folk.

Del og hersk

Udviklingen i Sovjetunionens strategi for pacifisering af Afghanistan

Et par af ofrene for de sovjetiske terror-bombardementer.

Da Sovjetunionen i juli 1979 rykkede ind i landet med henved 100.000 soldater, troede mange — også Sovjet selv — at der ville blive tale om en forholdsvis kort periode, før Afghanistan var pacifiseret. Men krigen i Afghanistan fortsætter nu på fjerde år. For Sovjetunionen blev der ikke tale om en 'fredelig' indmarch som tilfældet var det i Tjekkoslavakiet i 1968. Den afghanske modstandsbevægelse var overraskende stærk.

Konventionel krig

Den sovjetiske hær, der i december 1979 rykkede ind i Afghanistan, bestod af omkring 100.000 soldater rekrutteret hovedsagelig fra de centralasiatiske republikker. Årsagen hertil har formodentlig været, at Sovjetunionens ledelse har ment, at disse soldater, der talte samme sprog og havde samme religion og kultur

som afghanerne, bedre ville kunne forklare, at 'Den røde Hær' kom som en 'befrielseshær'.

Hæren var udstyret med moderne våben beregnet til konventionel krigsførelse. Panservogne, tanks, pansrede køretøjer, MI-24-fly, 122 og 130 mm. haubitser. Dette materiel viste sig naturligvis effektivt, når det drejede sig om at indtage nøgleposter som flyvepladser og byer. Men landområderne var de ude af stand til at klare. De var ganske uanvendelige. Desuden viste det sig hurtigt, at tropperne af centralasiatisk afstamning havde den 'skavank', at de forstod lokalbefolkningen, hvorfor det hurtigt gik op for dem, at afghanerne absolut ikke betragtede dem som 'befriere'. Disse tropper blev derfor udskiftet. Materialet blev i Afghanistan, men kun i de strategiske nøgleposter.

Alt for ofte skete det, at guerillaen lokede de tunge tanks og pansrede

mandskabsvogne i baghold i bjergslugter, hvor de sad uhjælpeligt fast og blev et let bytte for modstandsbevægelsen. Derfor ændrede Sovjetunionen taktik.

Anti-guerillakrig

Russerne gik over til anti-guerillakrig. De centralasiatiske tropper blev udskiftet med europæiske, som ikke føler samme grad af samhørighed med de asiatiske folkeslag. Endvidere blev kommandostrukturen ændret, således at den centrale ledelse i Kabul nu blev opdelt i syv selvstændigt fungerende ledelsescentre. Dertil kom, at specielt trænedte anti-guerillatropper blev bragt ind i landet. Endelig tog russerne de frygtede 'flyvende fæstninger', kamphelikoptererne MI-24, i anvendelse i større udstrækning end hidtil. Kamphelikoptererne havde vist sig effektive for USA i Indokina-krigen,

og deres tilstedeværelse i Afghanistan chokerede de vestlige efterretningskilder, som ikke havde kendskab til dem; og ikke mindst tilføjede de af afghanske modstandsgrupper store tab. Helikopterne er armerede på undersiden, forsynede med maskingeværer, der affyrrer 2.000 skud i minuttet og opererer fra en højde, som ikke kan nås af de primitive afghanske våben. Desuden sætte man helikoptere ind, som hurtigt kunne bringe tropper til et kampområde. Men selv disse moderne våben viste sig ikke at slå til. Afghanistan er meget bjergrigt, og når helikopterne gik ned i bjergdale for at beskyde guerillagrupper, kunne afghanske modstandsfolk skyde dem ned fra bjergtoppene. Helikopterne er kun armeret på undersiden.

Tøm vandet, dræb fisken

Modstandsbevægelsen er med Mao Tse-tungs ord som 'fisk i vandet'. Om dagen bonde, om natten kriger. Sovjetunionen iværksatte derfor en ny taktik. Kunne man ikke militært nedkæmpe guerillaen og skaffe 'ro og orden' i landet, så kunne man udslede guerillaen. Modstandsbevægelsens livsnerve er lokalbefolkningen. Hvis man ikke kan udrydde modstandsbevægelsen, så kan man dræbe eller fordrive lokalbefolkningen. Og dette er, hvad Sovjetunionen har gjort siden efteråret 1980.

Landsbyer er blevet lagt øde; kvæg, høns, marker og flygtninge er blevet brutalt skudt ned. Afgrøderne i Afghanistan er blevet reduceret til 50 pct. Dette beklager såvel Sovjet som Karmal-regimet, — men de er selv årsagen til dette.

Konsekvensen af dette udryddelsesforsøg er blevet henvendte tre millioner flygtninge i Pakistan, ½ million flygtninge i Iran og tæt ved en million flygtninge i selve Afghanistan. Hovedstaden Kabul har mere end fordoblet sit indbyggertal siden invasionen i 1979!

Alligevel er modstanden langt fra blevet knust. På trods af Sovjetunionens massive terrorbombardementer af civilbefolkningen og flygtningestrømmen mod Pakistan er modstanden taget til i styrke. Derfor har Sovjetunionen også taget napalm og brandbomber i anvendelse. Disse våben viste sig uhyre effektive for

USA i Indokina. Napalmbomben opsuger al luft i en radius af flere hundrede meter fra faldstedet, hvilket medfører kvælningsdøden for mange mennesker. Dertil kommer 'splinter-bomber', som eksploderer i hundredevis af stykker, og når de rammer et menneskelegeme, eksploderer de i dette. Endelig har Sovjetunionen nedkastet 'uskyldigt' udseende bomber, som eksploderer, når de berøres. USA anvendte tilsvarende bomber i Indokina. Udformet som legetøj for børn medførte de tusinder af børns død. Til slut kommer vedvarende rygter om anvendelse af gift og nervegas.

Den afghanske guerilla er næsten ude af stand til at beskytte sig mod sådanne angreb, hvorimod den sovjetiske hær er udrustet med afgifts- og modgift mod nervegasserne.

Dertil kommer dokumentation for terror mod civilbefolkningen. I vinteren 1980 opdagede man, at landsbyen Keralas mandlige befolkning — 1.170 i alt — i april '79 blev dræbt af regeringssoldater på ordre fra sovjetiske officerer. Antallet af dræbte var syv — 71 — gange større end ved USA's My-lai-massakre, og tre gange flere end ved nazisternes massakre i Lidice i Tjekkosllovakiet. På trods af dette har massakren ikke fået international omtale.

Pressen og krigen

Dette forhold skyldes Sovjetunionens meget bevidste brug og misbrug af pressen. Allerede i januar 1980 — en måned efter invasionen — udviste Afghanistan's 'regering' samtlige vestlige journalister. Derefter har kun få vestlige journalister skaffet sig adgang til landet. Nyhedsformidlingen sker udelukkende fra sovjetisk kontrollerede medier eller fra diplomatiske kilder i Pakistan og Indien. Og sker det, at disse kilder kommer med oplysninger om situationen i Afghanistan, så kommer afghanske og sovjetiske kilder straks med mod- og misinformationer.

Krigen i Afghanistan bliver ikke 'dækket' som krigen i Indokina, hvor man til aftenkaffen fik serveret den ene bestalske terrorhandling efter den anden. Sovjetunionens bevidste brug og misbrug af pressen medfører, at den tvivl og usikkerhed, som findes i det vestlige 'venstremiljø',

bliver næret. Derfor det ringe engagement til fordel for Afghanistan, — derfor det lidet udbredte solidaritetsarbejde med Afghanistans modstandskamp.

Split og hersk

De samme bestræbelser for at splitte og forvirre verdensopinionen bliver gentaget i Sovjetunionens udenrigspolitiske udspil. I marts 1980 forlød det, at Sovjetunionen var villig til et kompromis i forbindelse med Afghanistan. Dette skyldtes muligvis usikkerhed om OL-bojkottens omfang. Et sådant forlydende kunne få 'vaklende' OL-deltagere til ikke at boykotte. Samtidig med dette forlydende sendte Sovjetunionen friske tropper til Afghanistan. OL-boykotten blev ikke nogen succes. Men under OL blev telefonforbindelserne udvidet fra Moskva til 'vesten'. Dette var helt i Helsinki-aftalernes ånd. Og dette skridt fra Sovjets side blev i brede kredse opfattet som et udtryk for Sovjets bestræbelser på at fastholde en afspændingskurs i Europa. Umidledbart efter OL blev telefonforbindelserne igen ophævet. Der var altså ikke tale om andet end et taktisk skridt for at sikre OL i Moskva. Siden da har Sovjet afvist EF's plan for et neutralt Afghanistan.

Planen indebar, at Sovjetunionen trak sine tropper ud, og at man accepterede og garanterede Afghanistans neutralitet. Sovjet forkastede planen med den begrundelse, at den var udtryk for vestmagternes forsøg på indblanding i Afghanistans indre anliggender! I februar '81 løb en sovjetisk fredsføler ud i sandet pga. Irans modstand. Iran ville ikke anerkende Karmal-regimet. Alle senere 'fredsbestræbelser' fra Sovjets side har indebåret en de facto accept af Karmal-regimet.

Del og hersk

Den samme politik med at splitte, forvirre og fortsætte krigen har Sovjetunionen ført i forhold til guerillaen i Afghanistan selv. Guerillaen er langt fra forenet. Tværtimod er der tale om dybe stammemæssige, etniske, religiøse, klanmæssige og personlige modsætninger. Disse modsætninger har Sovjetunionen forsøgt at udnytte til det yderste. Sovjetunionen har indgået våben-

hvileaftaler med adskillige modstandsgrupper, hvorimod kampen mod andre er blevet forstærket. Dette er kun en fordel for Sovjet. For det første fører det til, at modstandsgrupper, som ikke er omfattet af våbenhvilen, bekæmper de grupper som er det. For det andet kan Sovjet koncentrere sine styrker om få og udvalgte grupper.

Endvidere har Sovjet lanceret forskellige politiske initiativer, hvoraf det vigtigste er 'religionsfriheden'. Religiøse ledere får i Kabul tilladelse til at afholde gudstjenester mod til gengæld at acceptere regimet i Kabul og afstå fra modstand mod den sovjetiske invasionshær.

Geneve-forhandlinger

I øjeblikket føres der forhandlinger i Geneve mellem Afghanistans leder Karmal på den ene side og Pakistans Zia ul-Haq på den anden. Sovjetunionen er 'neutral' bisidder! At deltage i disse forhandlinger fra Pakistans side indebærer en indirekte anerkendelse af Karmal. Hvorfor deltager Pakistan da?

Der er flere årsager. Een årsag er, at flytningestrømmen til Pakistan er en alvorlig belastning for Pakistans økonomi. Tre millioner flygtninge

betyder — på trods af den internationale hjælp — indgreb i Pakistans ressourcer. For det andet medfører hjælpeprogrammerne til flygtningene modsætninger mellem pakistanere og afghanske flygtninge. Den pakistanske lokalbefolkning føler sig nemlig — med rette — forfordelt. Endelig spiller det en vigtig rolle for Pakistan at sikre landets uafhængighed. Sovjetunionens tilstedeværelse i Afghanistan medfører et pres på Pakistan, som det er vanskeligt at komme ud af uden yderligere 'vestlig' hjælp. Deltagelsen i forhandlingerne må derfor også opfattes som et forsøg på at sikre landet yderligere materiel, økonomisk og politisk støtte fra især USA.

Pakistan kan nemlig ikke forvente sig noget positivt af Geneve-forhandlingerne. Pakistan har ganske vist godkendt seks modstandsgrupper, som de eneste repræsentanter for modstandskampen i Afghanistan. Disse modstandsgrupper har enkelte grupper inde i Afghanistan, men hovedparten af deres aktivitet er koncentreret til flygtningelejrene i Pakistan. Hvis Pakistan indgår et kompromis med Karmal, vil dette ikke ændre ved den afghanske modstandsbevægelses holdning til Sovjetunionen og Karmal. Uroligheder

vil blusse op i flygtningelejrene, og Pakistans bestræbelser for at sikre sig en rimelig grad af kontrol med guerillaen vil fordampe som dug for solen. Guerillaens betingelser vil til gengæld blive vanskeligere. Det vil blive sværere at passere grænsen. Omvendt vil presset på Zia ul-Haq blive øget.

Konklusion

Konklusionen på disse betragtninger bliver, at Sovjetunionens brug og misbrug af medierne, kombineret med politiske propagandaudspil i forhold til verdensopinionen samt deres politiske udspil i selve Afghanistan forhindrer udviklingen af et omfangsrigt solidaritetsarbejde med Afghanistans kæmpende folk. Et sådant solidaritetsarbejde svækkes yderligere af den omsiggribende Europa-provinsialisme, som hersker i fredskampen. Den provinsialisme understøttes af naturlige grunde af Sovjet. Derfor bliver det indtryk, der står tilbage, at alle Sovjets udspil — militære, politiske og diplomatiske — udelukkende har til hensigt at sikre Sovjetunionens fortsatte tilstedeværelse og enindflydelse i Afghanistan.

Anvendt litteratur

*Der Spiegel** nr. 1-2, 3, 5, 6, 9 fra 1980, nr. 1 fra 1983.

*Newsweek** 14/1, 21/1, 28/1, 4/2, 25/2, 10/3, 17/3, 24/3, 26/5, 7/7 1980, 16/2, 20/4 1981.

Arbejderavisen nr. 10g 4 1980.

Information 30/12 1982.

Jacob Suppli. Afghanistan 1920-80.

Upubliceret materiale, Århus 1981.

Røde Fane nr. 1-2 1983. Norsk Oktober. *Gnistan*, Sverige 23/12 1982, 13/1, 27/1 1983.

Klassekampen, Norge. 19/3 1983, nr. 66. *Encyclopedia Britannica*.

*Studieboek for Afghanistanankomiteén i Norge**, 1982.

Afghanistan, Ryssarnas Vietnam, Ragip Duran & İlhan Sürmeli, Oktober-förlaget, Stockholm 1980.

Jan Myrdal. Resa i Afghanistan. Bok-förlaget Pan, Stockholm 1971.

C-J Charpentier. Afghanistan mellem Mekka og Moskva. Mellemfolkeligt Samvirke 1980.

De med * mærkede bøger og tidsskrifter kan anbefales. Ikke mindst *'Studieboek for Afghanistanankomiteén i Norge'*.

Afghanistan er en centralasiatisk republik.

Areal et 650.000 km², hvilket svarer til 15 gange Danmarks areal.

Befolkningstal anslået til ca. 20 millioner.

Opdyrket jord 90.000 km², hvilket svarer til to gange Danmarks areal.

Det vigtigste erhverv er landbruget, der beskæftiger hovedparten af befolkningen. De vigtigste afgrøder er: Hvede, som dyrkes på sletterne og ris, som dyrkes i dalene. Desuden dyrkes

en lang række frugter og grøntsager. Det drejer sig om citrusfrugter, meloner, abrikoser, kartofler, gulerødder, løg, bønner og tomater. Den animalske produktion består hovedsagelig af fækkød. Landet er/var selvforsynende med fødevarer (bortset fra the og sukker).

Eksporten består/bestod hovedsagelig af naturgas, fåreskind, uld, bomuld, frugt, tæpper og træ.

Importen består/bestod hovedsagelig af sukker, the, petroleumprodukter,

maskiner og køretøjer.

Landets altdominerende samhandels-partner er/var Sovjetunionen.

Der findes mange mineraler, kobber, bly, jern, kul og olie, men de udnyttes endnu kun i ringe grad.

Vejnettet er blevet udbygget og bygget i perioden efter Den 2. Verdenskrig af Sovjetunionen og USA. Anlæggelsen af lufthavne er alene foretaget af Sovjet. Såvel veje som lufthavne viste sig militært vigtige for Sovjetunionen ved invasionen i 1979.

De røde ViSmænd

Af: SVEND AAGE MADSEN

VS' Røde Vismænd er enige med KAP omkring konsekvenserne af den førte politik. Vandene skilles i kriseforståelsen og hvad der skal gøres.

»DEN RØDE VISMANDSRAPPORT nr. 1« (VS-Forlaget, august 1983) er udgivet som en parallelrapport til de officielle vismandsrapporter. Dens formål er, på baggrund af det samme økonomisk-statistiske materiale, som de 'rigtige' vismænd, regeringen, bankerne mv. benytter, at skabe grundlag for en alternativ krisepolitik for venstrefløjen.

Rapporten er et særdeles velkomment dokument. Den meget grundige gennemgang af krisens tal er en værdifuld samling fakta til enhver debat om udviklingen i økonomien såvel som om resultaterne af forskellige krisereaktioner.

Endnu mere velkomment er det, at VS overhovedet på denne seriøse måde starter en diskussion om økonomisk politik på et socialistisk grundlag. Og rapporten har da også vakt den forventede diskussion i VS — det er naturligvis Faglig Fællesliste, der himler op. (Kunne vi dog bare i det mindste have sådan en diskussion i KAP!).

HØVEDVÆGTEN I RAPPORTEN er lagt på en undersøgelse og diskussion af dels udviklingen i *erhvervsinvesteringerne* under krisen og dels *statsunderskuddets* årsager og betydning for arbejderklassen.

Men først er der en gennemgang af krisens opståen og udvikling internationalt og i Danmark. Det er i denne krisebeskrivelse, at vi finder en afgørende svaghed ved rapportens økonomiske teori: Der er ingen grundlæggende forklaring på krisen.

Det økonomisk-politiske udvalg arbejder sig gennem en række fremtrædelsesformer ved krisen: Manglende investeringer, rentestigning, arbejdsløshed, produktionsnedgang, statsunderskud osv. Men de forskellige faktorer bruges til at begrunde hinanden, mens selve kilden til krisen forbliver skjult. Et eksempel: »den danske kapitalers investeringskrise ... hænger sammen med, at den høje rente giver en række alternative anbringelsesmuligheder, passiv anbringelse, for pengekapitalen. Resultatet er stagnerende produktion og kraftigt voksende arbejdsløshed« (s. 15). Her er altså den høje rente årsagen til krisen og underskuddet.

Senere hedder det imidlertid: »at de faldende investeringer er den centrale baggrund for det voksende statsunderskud.« (s. 19). Her ser det ud som om, det er de faldende investeringer, der er årsagen. Men nedenunder hedder det så: at »den umiddelbare reaktion på krisegennemslaget i 1973 (var) et kraftigt fald i investeringerne« (s. 19). Nu er det »krisen«, der er årsagen til investeringsfaldet. Videre igen hedder det så: »at den anlagte kapital stadig er for stor i forhold til de forhåndenværende profitproduktionsbetingelser« (s. 22). Her er man så inde på spørgsmålet om profitratens fald som årsagen. Endelig hedder det om den faldende rente inden for det sidste halve år: »Den faldende rente er således resultatet af de faldende investeringer« (s. 23).

Således er der en række ringslutnings-argumentationer om krisens årsager. Men en egentlig forklaring når man ikke frem til.

OG DET ER EGENTLIG et fremskridt i forhold til tidligere tiders kapitallogiske forklaringer om, at det ene og alene er kapitalens voksende organiske sammensætning — og dermed profitratens fald —, der er årsagen til krisen. Denne åbne holdning — eller måske rettere: uklare — giver mulighed for en diskussion i en rigtig retning. I den diskussion ligger det vigtigste punkt i det næstsidste, af de ovenstående citater: »de forhåndenværende profitproduktionsbetingelser«. Disse betingelser er og bliver jo afsætningsmulighederne/efterspørgslen, markedet.

Dette punkt — *afsætningen* — berøres desværre meget lidt i gennemgangen af krisens karakter og udvikling.

Kun i forhold til den førte borgerlige krisepolitik påpeger forfatterne, at indkomstpolitikken og nedskæ-

**Principgrundlag
for
Kommunistisk Arbejderparti**

Indhold:

Principgrundlag for Kommunistisk Arbejderparti	side 5
Politisk resolution fra KAP's 5. kongres	side
Love for KAP	side

Inhalt:

Einleitung	1
Die Entwicklung der KAP-Verfahren	2
Die KAP-Verfahren	3
Die KAP-Verfahren	4

1. Danmark — et statsmonopolkapitalistisk samfund

Danmark er et kapitalistisk samfund. Arbejderklassen hverken ejer eller disponerer over produktionsmidlerne. Den ejer eller disponerer ikke over de værdier, den selv skaber. Under kapitalismen finder udbytningen sted ved, at kapitalisten køber den arbejdskraft, arbejderne sælger på arbejdskraftmarkedet. Kapitalisten betaler en pris for arbejdskraften, som svinger omkring arbejdskraftens værdi. Den værdi, som arbejdskraften skaber derudover gennem gratis merarbejde for kapitalisten, tilegner denne sig i form af merværdi. Forudsætningen for, at kapitalisten kan tilegne sig merværdien, er, at han i kraft af sin rådhed over produktionsmidlerne kan tilegne sig det produkt, arbejderne skaber, og sælge det som vare på markedet. Arbejderklassen ejer kun sin egen arbejdskraft, som den — hvis den får lov til det — må sælge til kapitalejerne for at eksistere.

Det danske samfund er et *højtudviklet* kapitalistisk samfund. Dette viser sig ved en stærk koncentration af kapitalen. Og det viser sig ved, at stat og privatkapital er stærkt sammenfiltret. Endelig viser det sig ved, at borgerskabet anvender staten som økonomisk regulator for at forhindre, at det anarki, den kapitalistiske konkurrence fører med sig, ender i kaos og kapitalismens undergang.

Den kraftigt øgede statslige indgriben i økonomien og statens kraftigt øgede rolle i udbytningen og undertrykkelsen af arbejderklassen har samtidig medført, at statsapparatet disponerer over en stadig voksende andel af den værdi, arbejderklassen skaber.

Det er disse træk ved den danske kapitalisme, der er årsagen til, at det danske samfund er et *statsmonopolkapitalistisk* samfund.

Den kapitalistiske økonomi vil i følge sin natur blive ramt af kriser, der hindrer udnyttelse af produktivkræfter og produktionspotentiale. Med udviklingen af den statsmonopolistiske økonomi og dennes stærke nationale centralisering og internationale integrering bliver disse kriser stadig mere omfattende og vanskelige at overkomme for borgerskabet. Kapitalismens kriser — også den nuværende er hovedsagelig overproduktionskriser, der skyldes selve

udbytningsforholdet, hvor arbejderne lønninger på én gang er produktionsomkostninger og købekraft for de producerede varer.

Denne modsætning kan ikke løses inden for de kapitalistiske samfunds rammer. Men borgerskabet vil sætte alle midler ind for blot at skaffe midlertidige forbedringer for deres profitaftast på bekostning af arbejderne lønninger, beskæftigelsen og den sociale velfærd.

Den krise, som brød ud i hele den kapitalistiske verden i begyndelsen af 70'erne er den hidtil længste lavkonjunktur i kapitalismens historie. Den borgerlige økonomiske politik har vist sig ude af stand til at løse denne krise, og den nuværende udvikling peger på, at der ved århundredets udgang vil være en meget stor del af arbejderklassen, som vil være sat uden for den samfundsmæssige produktionsproces og særdeles dårligt økonomisk stillet.

Udviklingen af kapitalismen til det statsmonopolkapitalistiske stade har medført, at klassestrukturen er blevet ændret. Den stadig større arbejdsdeling har medført, at samfundsmæssiggørelsen af produktionen og reproduktionen er øget meget kraftigt. Et udtryk herfor er, at borgerskabet er blevet reduceret til en talmæssig lille klasse, der med monopolborgerskabet som kerne koncentrerer magten over stat og produktionsmidler.

Dette monopolborgerskab består af tre fraktioner: Dels den privatkapitalistiske del, som ejer produktionsmidlerne, dels den statslige del, der på grund af dets faktiske disposition over de værdier, staten råder over, fungerer som udbyttere og undertrykkere, og endelig toppen inden for fagbevægelsen, der ligeledes disponerer over store værdier.

Overfor dette trehovede borgerskab står en arbejderklasse, der udgør langt den overvejende del af befolkningen. Den tidlige kapitalismes også talmæssigt dominerende industriarbejdere udgør i dag en stadig mindre del af den samlede arbejderklasse, der som følge af den statsmonopolkapitalistiske udvikling er blevet kraftigt udvidet med nye arbejderlag inden for den offentlige sektor, inden for servicefagene, kontorområdet mv. Også flertallet af det kraftigt øgede antal af uddannelses-

søgende tilhører arbejderklassen, fordi de kommer fra denne klasse, lever på arbejderklassens vilkår i studietiden eller direkte som arbejdere og ender som arbejdere.

Mens samfundsmæssiggørelsen af produktionen og reproduktionen således har medført, at flertallet af den danske befolkning er blevet arbejdere, har den stadig mere gennemførte arbejdsdeling samtidig medført, at arbejderklassen, hvad angår arbejdsfunktion, er præget af en broget mangfoldighed.

Dette har ført til, at de traditionelle modsætninger inden for arbejderklassen mellem kvinder og mænd, mellem håndens og åndens arbejdere, mellem lavtlønnede og højtlønnede og mellem unge og gamle er blevet suppleret med en række andre modsætninger som f.eks. mellem arbejdsløse og ikke-arbejdsløse, mellem offentligt ansatte og privat ansatte, mellem højtuddannede, mellemuddannede og ikke-uddannede, mellem parcelhusejere og lejere osv. osv. I de sidste år har vi netop oplevet, at nogle af de dårligst stillede dele af arbejderklassen, som enlige mødre,

bistandsklienter og arbejdsløse, i særlig grad har fået forringet levevilkårene.

På den anden side modvirkes disse tendenser af, at arbejderklassen får mere og mere ensartede vilkår overfor kapitalen, hvilket styrker den almene lønarbejderbevidsthed. I de senere årtier har det medført, at også de nye lag inden for arbejderklassen er blevet mere fagforeningsbevidste.

Den statsmonopolkapitalistiske udvikling med dens kraftige vækst i antallet af lønarbejdere på den ene side og den store koncentration af økonomisk magt hos et lille privatkapitalistisk, statsligt og fagligt monopolborgerskab på den anden side har trukket gulvtæppet væk under den lille selvstændige erhvervsdrivende. Dog gælder det for landbruget, at dette trods centralisering og trods voksende afhængighed af leverings- og aftagermonopoler fortsat i hovedsiden bygger på familiebruget. Selv om landbrugerne bestandigt rammes af økonomiske vanskeligheder, udgør de i det store og hele en småborgerlig politisk reserve for monopolkapitalen.

2. Klassekampen og reformismen

Selv om der således er sket en klasse-mæssig polarisering som følge af den statsmonopolkapitalistiske udvikling, har dette ikke givet sig udslag i en deraf følgende automatisk skærpende af klassekampen.

Den danske arbejderklasse har i mange generationer været domineret af reformistisk bevidsthed. Reformismen er forestillingen om, at man inden for det bestående kapitalistiske samfund kan nedbryde klasse modsætningerne.

Grundlaget for den reformistiske bevidsthed er, at udbytningen under kapitalismen er skjult. Det ser ud, som om arbejderne modtager den fulde betaling for sit arbejde, selv om den løn, arbejderne får direkte — eller indirekte via de samfundsmæssige reproduktionsgoder (gratis skoler, sygehusophold mv.) — kun svarer til en del af den værdi, der skabes. Den udbredte reformistiske bevidsthed cementeres yderligere af, at den danske produktionsstruktur har været præget af mange og relativt små produktionssteder, hvilket svækker mulighederne for solidarisk handling. Hvortil yderligere kommer, at en betydelig del af arbejderklassen er første- eller andengenerationsarbejdere, der har

deres baggrund i småborgerskabet inden for landbrug, handel og håndværk, og derfor er præget af dette småborgerskabs tankegang.

Den dominerende reformistiske bevidsthed har været og er kilden til den classesamarbejdspolitik, som har præget det 20. århundrede, og som desuden har været underlaget for, at toppen inden for Socialdemokratiet og fagbevægelsen har kunnet vokse ind i borgerskabet.

Alligevel er der bestandigt blevet ført klassekamp, ikke mindst økonomisk kamp. Igen gennem årtierne har arbejderne søgt at sælge deres arbejdskraft så dyrt som muligt, men denne kamp er blevet kanaliseret ind i det classesamarbejds-system, som ikke mindst er blevet skabt omkring 'arbejdsmarkedet'. Og der har ingensinde eksisteret en stærk revolutionær venstrebevægelse, der har været i stand til at løsrive arbejderklassen fra den reformistiske dominans. En medvirkende årsag hertil har været venstrepartiernes leflen for Socialdemokratiet, hvilket skyldes, at disse partier selv er blevet ofre for reformismens illusioner.

Den afgørende betingelse for, at reformismen har været altdominerende,

skal imidlertid søges i den *relative* økonomiske stabilitet, som har præget det danske kapitalistiske samfund. Danmark er ikke på alvorlig vis blevet indblandet i de store internationale konflikter med 1. og 2. verdenskrig som højdepunkter. Dansk kapitalisme har stået stærkt på det internationale marked, og indtil videre har dette ikke ændret sig så radikalt, at det for alvor har truet kapitalismen. Levestandarden har — trods en betydelig skærpelse af udbytningen — indtil fornylig været

voksende som følge af en kraftig vækst i den samlede samfundsskabte værdi, hvilket igen har haft sammenhæng med den teknisk-videnskabelige udvikling.

Danmark har således ligget i et højt-udviklet lunt hjørne af den imperialistiske moderverden. At den danske arbejderklassens levevilkår har været bedre end i de fleste andre lande, også sammenlignet med levevilkårene i de lande, der erklærer sig socialistiske, har også været med til at fastholde den reformistiske bevidsthed.

3. Det borgerlige demokrati og kampen for demokratiske rettigheder

Dansk kapitalismes relative stabilitet er grundlaget for, at det politiske system har været ligeså relativt stabilt.

Den danske styreform er borgerlig demokratisk. Det borgerlige demokrati anerkender alles formelle lige ret til at styre samfundet, men fungerer i sit væsen som en skal omkring borgerskabets faktiske økonomiske, politiske og ideologiske diktatur.

Når borgerskabet anerkender alles formelle lige ret til at styre samfundet, er det på den ene side et resultat af arbejderklassens kamp for demokratiske rettigheder, herunder for ytringsfrihed, forsamlingsfrihed, organisationsfrihed og almindelig valgret, og på den anden side et udtryk for, at borgerskabets faktiske magt ikke er blevet antastet, idet arbejderklassen som følge af den dominerende reformistiske bevidsthed aldrig nogensinde har søgt at udnytte de demokratiske rettigheder til et frontalangreb på borgerskabets herredømme.

Den borgerlige demokratiske form har desuden været med til at styrke illusioner om, at alle, uanset om de er arbejdere eller kapitalister, er i 'samme båd'. Disse illusioner, der tillige er med

til at cementere den reformistiske bevidsthed, er yderligere blevet styrket af venstrepartier som DKP og SF, der hævder, at det er muligt at anvende det borgerlige demokrati som redskab til socialismens indførelse.

Alle erfaringer uden undtagelse viser imidlertid, at borgerskabet gør brug af voldsapparatet og suspenderer de demokratiske rettigheder, såfremt arbejderklassen søger at bruge de tilkæmpede demokratiske rettigheder til at sætte borgerskabet på porten.

Selv om det således ikke er muligt at nå socialismen ved hjælp af det borgerlige demokrati, er en stadig kamp for at forsvare og udbygge de demokratiske rettigheder et centralt led i kampen mod borgerskabet, fordi denne kamp udhuler og afslører borgerskabets diktatur og forbedrer arbejderklassens muligheder i klassekampen overhovedet. Et vigtigt led i kampen for demokratiske rettigheder er kampen for at gøre fagforeningerne til kamporganisationer bl.a. gennem en løsrivelse af fagforeningerne fra deres sammenfiltrering med stat og arbejdsgivere.

4. Danmark i verden. Den internationale klassekamp

Den danske kapitalisme og klassekampen i Danmark eksisterer imidlertid ikke i et tomrum. Danmark er et lille land, der i voksende omfang er blevet integreret i den *vest*kapitalistiske verden. Dette gør Danmark særdeles sårbart over for de krise-, krigs- og andre

konfliktfænomener, som optræder på den internationale arena.

Dansk kapitalismes tilknytning til og delvise underordning under den vestlige kapitalisme har medført, at Danmark er blevet medlem af NATO og EF. Dette har medført afgivelsen af afgørende dele

af den danske selvbestemmelsesret, hvorved den danske arbejderklasses kamp for socialismen og for reformer i arbejderklassens interesse er blevet vanskeliggjort.

Samtidig er Danmark blevet en katebald i det internationale økonomiske og politiske spil. Dette spils hovedaktører er de to imperialistiske supermagter, USA og Sovjetunionen, som rivaliserer om verdensherredømmet.

Udviklingen efter 2. verdenskrigs store omvæltninger har ført til, at verden idag groft sagt er opdelt i tre.

Den første Verden er de to imperialistiske supermagter, der økonomisk, teknisk og styrkemæssigt er alle andre enkeltmagter overlegne. Den anden Verden er de mellemstore og små højtudviklede imperialistiske lande, som befinder sig først og fremmest i Europa. Den tredje Verden udgøres af det store antal industrielt underudviklede lande, som siden 2. verdenskrig har frigjort sig fra det oprindelige imperialistiske og direkte kolonialistiske herrevælde.

Den tredje Verden udgør trods indbyrdes modsætninger og trods bestandige tendenser til at kapitulere over for supermagterne og magterne i Den anden Verden hovedkraften i kampen mod supermagterne og mod imperialismen overhovedet. Det skyldes, at det er i Den tredje Verden, den imperialistiske udbytning er mest utilsloret og grov.

Landene i Den anden Verden står på den ene side i modsætning til Den tredje Verdens lande, fordi de tilhører den imperialistiske moderverden, og står på den anden side i modsætning til supermagterne, der søger at dominere dem eller direkte kontrollere dem. Denne Den anden Verdens position i forhold til

supermagterne fører igen til en vakkende politik, der svinger mellem underordning under og modstand mod supermagtsdominans.

I kampen mod imperialismen og for freden er supermagterne folkenes hovedfjender. Derfor er det afgørende at vurdere ikke alene styrkeforholdet mellem supermagterne indbyrdes, men også den enkelte supermagts voksende eller aftagende styrke i forhold til folkene.

Igennem de senere årtier er Sovjetunionen blevet relativt stærkere og USA relativt svagere, selv om USA fortsat er Sovjetunionen teknisk og økonomisk overlegen. Sovjetunionen søger til stadighed at udvide sin interessessfære, mens USA først og fremmest kæmper for at bevare sin. Sovjetunionens ekspansionisme udgør en stadig voksende trussel mod folkene, samtidig med at USA's relative svækkelse har ført USA ud i et stadigt mere aggressivt forsvar for sine imperialistiske interesser. Herigennem er truslen mod folkene og verden fra USA's side ligeledes voksende.

Begge supermagter kæmper om at være den stærkeste. Den stadig mere intense rivalisering mellem dem rundt om i verden, og den stadige oprustning, hvormed begge parter stræber efter at kunne udmansvrere hinanden gennem militære »slå-først«-muligheder, har øget faren for krig.

Heroverfor står den modsatte tendens, at folkene og også landene i såvel Den tredje Verden som i Den anden Verden i voksende omfang skaber problemer for supermagterne såvel inden for disses traditionelle indflydelsessfærer som udenfor.

5. Kampen for fred og national selvbestemmelsesret

I en situation, hvor supermagterne kæmper for at styrke og forsvare deres positioner i hele verden, er kampen for nationernes selvbestemmelsesret en afgørende forudsætning for fredskampen. Kampen for freden og for den nationale selvbestemmelsesret er således uadskillelig. Det betyder at det i sit væsen er fredskampens opgave at trænge supermagternes indflydelse tilbage, gennem en styrkelse af de antiimperialistiske befrielseskampe, gennem en kamp for opløsning af USA's og Sovjets militær-

blokke og destruktion af alle masseødelæggelsesvåben og for fjernelse af tropper og militærinstallationer fra fremmed jord.

Danmark er et lille land i Den anden Verden. Dette er udgangspunkt i den danske arbejderklasses kamp imod imperialismen, for fred, og national selvbestemmelsesret. Et centralt led i denne kamp er at bestræbelserne for at løsgøre Danmark fra dets traktatmæssige underordning under USA-imperialismen gennem en udmeldelse af NATO.

NATO-medlemsskabet sikrer på ingen måde et forsvar af Danmark. Danmark skal erklæres alliancefrit og indgå i et samarbejde med den globale alliancefri bevægelse, hvis centrum er Den tredje Verden.

For at sikre alliancefriheden må Danmark omrustes. Et defensivt militært forsvar af Danmark må bygge på folkemilitstanken, på en mobilisering af hele folkets forsvarsvilje og på en

kombination af det væbnede militærforsvar og ikke-volds-forsvar, såfremt en besættelse af Danmark fra enten USA's eller Sovjetunionens side ikke kan forhindres.

Kampen for alliancefrihed og for et nationalt militærforsvar vil desuden vinde i styrke, hvis den forbindes med en aktiv politik for skabelsen af en samlet alliancefri nordisk forsvarsalliance, der bygger på militærforsvarets principper.

6. Klassekampen under socialismen

Kampen for freden og for den nationale selvbestemmelsesret er en del af og samtidig en forudsætning for, at kampen for socialismen skal føre til sejr.

KAP kæmper for et socialistisk samfund hvor produktion og reproduktion styres af arbejderklassens behov og ikke som nu under kapitalismen af jagten på profit. Det er svært at udtale sig i detaljer om, hvordan et sådant samfund skal indrettes og det må løbende diskuteres, men grundlæggende set vil en produktion styret af arbejderklassens behov på mange måder være forskellig fra den vi kender i dag.

Man vil i langt højere grad tage hensyn til miljøet og økologisk ressourceanvendelse, man vil kunne tage hensyn til arbejdsmiljøet i højere grad end i dag og man vil kunne indrette produktionen på produkter af en bedre kvalitet end dem vi kender i dag, hvor der bruges så mange kræfter på forældelsesindustri og på sminkning og konservering af fødevarer. Fabriks-hemmeligheder bliver en saga blot og dermed spares en mængde dobbelt-arbejde indenfor forskningen. Genbrugsprincippet, evt. i form af en udvidet anvendelse af biblioteksprincippet vil blive fremherskende fremfor køb og smid væk princippet.

Også reproduktionen vil under socialismen kunne indrettes efter arbejderklassens behov. Under kapitalismen er forsorg for børn og syge og ældre bestemt dels af konjunkturudsvingene og dermed kapitalens behov for arbejdskraft, dels af arbejderklassens styrke til at fremtvinge tålelige forhold i den sociale sektor. At reproduktionen under socialismen er styret af arbejderklassens behov kan f.eks. betyde kortere arbejdstid, mere fleksible forhold på arbejdsmarkedet, bedre forhold i institutioner for børn og gamle og syge, mindre behov for institutioner fordi gamle og syge

tager del i samfundslivet og fordi sygdom bedre vil kunne forebygges når man har mulighed for at gribe ind overfor sygdomsfremkaldende faktorer i boligmiljø, arbejdsmiljø, ernæring osv.

Selv om det næppe er tænkeligt, at en overgang til socialismen vil finde sted i Danmark isoleret fra andre europæiske lande, må udgangspunktet for den danske arbejderklassens kamp for socialismen være, at arbejderklassen først og fremmest støtter sig på egen indsats.

På intet tidspunkt i den danske arbejderbevægelses historie har socialismen været inden for rækkevidde. Der er heller intet, der tyder på, at socialismen ligger lige om hjørnet, selv om kapitalismen, ikke mindst på baggrund af de senere års krise, viser sig mere og mere plaget af sine uløselige indre modsætninger.

Grundlaget for en kamp, der har socialismen som et mål, der kan realiseres inden for en overskuelig fremtid, er således ikke til stede. Dertil kommer, at socialismens idé er blevet stærkt kompromitteret som følge af den udvikling, der har fundet sted i de lande, som engang gennemførte antikapitalistiske revolutioner, og som satte socialismen på den politiske og økonomiske dagsorden.

Disse lande har været karakteriseret af en udskillelse af et privilegeret lag, som etablerede sig som en ny herskende statskapitalistisk klasse, der anvendte sin magt over det stærkt centraliserede statsapparat til at udbytte og undertrykke den arbejderklasse, som angiveligt havde magten.

Arbejderklassen i disse lande har således indtil videre tabt klassekampen mod det nye borgerskab. Kampen mellem fortidens kapitalisme og fremtidens kommunisme, som er den socialistiske overgangsproduktionsmådes væsen, er faldet ud til fordel for

kapitalismen. Klassesamfundet har besejret de kim til det klasseløse samfund, som den socialistiske revolution skabte.

Årsagerne til at forsøgene på at virkeliggøre socialismen har slået fejl indgår som et centralt erfaringsmateriale i forbindelse med uarbejdelsen af forestillinger om, hvordan en dansk socialisme som forudsætning vil have forhold, der i mangt og meget vil være en fremskrivning af det eksisterende højtudviklede statsmonopolkapitalistiske samfund.

Det almene grundlag for en dansk socialisme vil således være et veludviklet produktionsapparat, en fremskreden samfundsmæssiggørelse af produktionen og reproduktionen, en veluddannet arbejderklasse og en teknisk fremskreden økonomisk styringsmulighed, der kan give et godt grundlag for en planlægning i arbejderklassens interesse, inden for en økonomi, hvor produktionsmidlerne er i samfundseje.

For at sikre det danske folks selvbestemmelsesret under socialismen må industri, landbrug, energipolitik etc. udvikles så uafhængigt af den internationale kapital som muligt.

Arbejderklassens erobring af magten gennem den socialistiske revolution er indledningen til en omfattende ændring af produktionsforholdene. Den borgerlige statsmagt knuses. I stedet opbygges arbejderklassens statsmagt, proletariats diktatur, og grundlaget skabes for indførelse af socialistiske produktionsforhold.

Det vil have en positiv betydning, at det danske samfund i hvert fald vil have haft en lang borgerlig demokratisk tradition, der indebærer, at arbejderklassen opfatter en række demokratiske rettigheder som umistelige, uanset om disse under kapitalismen har haft formel karakter og først under socialismen kan komme til udtryk på en sådan måde, at arbejderklassens vilje også rent faktisk bliver landets lov.

En vigtig forudsætning herfor er, at arbejderklassen gennem lokale arbejdermagtorganer og gennem direkte opstilling til, valg af og tilbagekaldelsesret over for medlemmer af det organ, der udgør det centrale magtcentrum, kan beholde magten og ikke må se den tilranet af et nyt borgerskab. En anden vigtig forudsætning er, at der eksisterer ytringsfrihed, strejkeret, organisationsfrihed, ret til dannelsen af partier, og at intet enkeltparti hverken formelt eller reelt tilkupper sig en monopolstilling.

For at forhindre udskillelsen af et borgerskab må det desuden sikres, at ingen personer i politiske og administrative stillinger modtager en løn, der overstiger en gennemsnitsarbejderløn.

Men så længe samfundet er et knaphedssamfund — og det er det hele den socialistiske fase igennem — vil der findes en kamp om, hvordan produktet skal fordeles, og så længe vil der findes forsøg på at et mindretal tilraner sig dele af eller hele merproduktet.

Der findes imidlertid ingen strukturelle eller administrative foranstaltninger, som giver en sikker garanti mod, at socialismen udhules og degenererer til statskapitalisme. Kun den fortsatte politiske, økonomiske og ideologiske klassekamp mod den stadige spontane udskillelse af enkeltbourgeois'er, af grupper af bourgeois'er og endelig af et samlet borgerskab, kan sikre, at den kommunistiske strategi besejrer de kapitalistiske tendenser.

For at sikre denne strategis gennemslag må arbejderklassen dels udvikle ansvar over for kollektivet og dels udvikle deres indsigt i samfundets funktion gennem en stadig bredere uddannelse af arbejdere, således at faren for specialtvælde bekæmpes og dermed faren for, at enkeltpersoner eller særligt indsigtsfulde grupper kan udnytte deres eventuelle positioner inden for stats- og planlægningsapparatet til at tilrive sig magten over arbejderklassen.

7. Det kommunistiske partis rolle og opgaver

Opbygningen af socialismen har for første gang i historien som *forudsætning* menneskenes *bevidste* tilrettelæggelse af samfundsudviklingen og af deres egen tilværelse.

Men også mulighederne for at tilkæmpe sig socialismen afhænger af en dybtgående indsigt i samfundets og

dermed i klassekampens lovmæssigheder som en nødvendig forudsætning for, at arbejderklassens kamp målrettes, koordineres og ledes med henblik på at isolere og overvinde borgerskabet.

Den af Marx og Engels grundlagte og af Lenin og Mao Zedong videreudviklede videnskabelige socialisme er et redskab

til at forstå kapitalismens væsen, klassekampens væsen og socialismens uundgåelighed. Skal den videnskabelige socialisme imidlertid være andet end en indsigt i samfundets lovmæssigheder, skal den blive til en politisk og samfundsforanderende vejledning til handling, må den forankres i og benyttes af en politisk organisering, som kollektivt anvender marxismens metode.

Det kommunistiske parti er en sådan organisering. Det kommunistiske parti udgør de dele af arbejderklassen, som har vundet indsigt i samfundets og klassekampens lovmæssigheder. Partiet udnytter denne indsigt til at udvikle en strategi og taktik, der fører til, at de udbyttede og undertrykte besejrer udbytterne og undertrykkerne. Det kommunistiske partis grundlæggende rolle er således at vinde og udgøre ledelsen af arbejderklassens egen kamp for socialismen og kommunismen.

Partiet udvikler sin politik gennem en demokratisk kollektiv proces, hvis grundlag er den marxistiske analyse af klassekampen. De beslutninger, der er resultatet af denne demokratiske proces, skal udføres af hele partiet, for ellers sidder flertallet overhørigt, hvorved partiet atomiseres og ikke vil være i stand til at fungere som en samlet, handlende kraft.

Det her beskrevne politisk-organisatoriske princip, *den demokratiske centralisme*, er således på én gang en bestræbelse på at sikre såvel medlemmernes demokratiske beslutningsproces som partiets samlede handlekraft.

Forudsætningen for, at den demokratiske centralisme kan fungere, er imidlertid, at partiet gennem skoling og fælles praksis og gennem medlemmernes aktive deltagelse i partiets arbejde i videst muligt omfang får et ensartet grundlag dels for at træffe de nødvendige beslutninger og dels for at føre dem effektivt ud i livet.

Endelig skal det understreges, at

partiets anvendelse af den demokratiske centralisme demonstrerer, at i et ægte demokrati kan flertallets magt kun slå igennem såfremt flertallets vilje også rent faktisk udmøntes i praksis.

Det er klassekampen, der afgør, om det kommunistiske parti formår at vinde ledelsen af arbejderklassens kamp for socialisme og kommunisme. Men på den anden side kan arbejderklassen ikke besejre borgerskabet, med mindre der findes et kommunistisk parti som politisk ledende kraft.

Men det kommunistiske parti vil aldrig være den eneste organisering i arbejderklassen. Skal partiet derfor fungere som vejleder i kampen, må dets politik slå igennem i arbejderklassens masseorganisationer, i fagforeningerne, i bevægelserne, i de konkrete aktioner.

Alt efter de skiftende betingelser for klassekampen må partiet evne at styrke og også skabe brede enhedsbevægelser omkring enkelte klassekampsspørgsmål, selv om disse bevægelser ikke umiddelbart har eller skal have socialismen som mål. På den anden side må partiet bestandigt bevare sin selvstændighed og i og uden for bevægelserne udbrede forståelsen for, at de enkelte kampe kun kan føre til varige resultater, såfremt de på længere sigt underordnes det socialistiske perspektiv.

Det kommunistiske parti vil heller aldrig være det eneste parti, der har socialismen som målsætning. Partiet må bestandigt analysere, hvorvidt der findes partier eller dele af partier inden for venstrefløjen, som det kan skabe alliancer med omkring et eller flere strategiske mål. For det er sandsynligt at der i en revolutionær situation vil eksistere flere socialistiske partier, der under det kommunistiske partis politiske ledelse vil udgøre en enhedsfront, der vil udgøre ledelsen af kampen for at gennemføre den socialistiske omvæltning og opbygningen af socialismen.

8. Kampens vilkår og perspektiver

Skal den danske arbejderklasse vinde socialismen, er det imidlertid nødvendigt, at den dominerende reformistiske bevidsthed bliver brudt ned, og at den danske arbejderklasse gør sin selvstændige indsats i solidaritet med arbejderklassen og folkene i andre lande for at sikre freden og forsvare den nationale selvbestemmelsesret.

KAP virker for, at disse betingelser for at nå socialismen kan skabes. Men partiet må virke ud fra de vilkår, der findes for og i klassekampen. KAP har udviklet og udvikler fortsat sine politiske retningslinier ud fra den opfattelse, at arbejderklassen befinder sig i en *strategisk defensiv situation*.

Selv om der fra tid til anden har blæst

en venstrevind — som f.eks. i slutningen af tresserne og begyndelsen af halvfjerdserne —, og selv om der i andre perioder — som f.eks. i begyndelsen af firserne — blæser en højrevind, er disse udsving kun beskedne svingninger i forhold til det grundlæggende styrkeforhold, som i årtier har præget klassekampen i Danmark.

Måler man således dette styrkeforhold efter lønarbejderklassens politiske markeringer ved de stadigt hyppigere folketingsvalg, må man erkende, at der på intet tidspunkt siden 2. verdenskrigs afslutning har været tale om en venstredrejning, der var så kraftig, at den for alvor har været udtryk for en mod-offensiv fra arbejderklassens side mod borgerskabets økonomiske, politiske og ideologiske herredømme.

For KAP betyder denne analyse af styrkeforholdet, at partiet fremlægger en defensiv linie for arbejderklassens kamp. Partiet vender sig derfor imod alle former for overbudspolitik, der lader, som om arbejderklassen står stærkere, end den faktisk gør. På den anden side viger partiet ikke en tøddel fra sit antireformistiske standpunkt, hvilket bl.a. indebærer, at partiet kompromisløst afviser hovedparten af venstrefløjens medvirken til at skabe illusioner om, at reformismens politiske hovedbasion, Socialdemokratiet, befinder sig på den rigtige side i klassekampen.

KAP ser det som en vigtig opgave at arbejde for en klarlæggelse og nedbrydning af den illusionsskabende reformisme som den optræder i arbejderklassen og som den afspejler sig på den politiske venstrefløj i det parlamentariske arbejde.

Dette indebærer ikke, at KAP afviser at opstille til det borgerlige demokratis parlamentariske valg og lade sig repræsentere i de respektive organer, hvis det kan styrke partiets position i forhold til ledelsen af arbejderklassens kamp for socialismen. Men KAP erkender den fare et revolutionært parti løber ved et sådant skridt og vil lære af de historiske fejl.

KAP slår imidlertid fast, at kernen i kampen for socialismen er et *revolutionært* perspektiv, og at socialismen kun kan opnås med et revolutionært parti i spidsen. KAP afviser således, at arbejderklassen stille og roligt kan indføre socialismen ad parlamentarisk vej. Kun ved at forberede sig på borgerskabets voldelige modrevolution, vil arbejderklassen have en chance for, at borger-

skabet kan blive tvunget til at slippe magten uden at gribe til blodudgydelse.

En væsentlig opgave i kampen mod borgerskabet set i det revolutionære socialistiske perspektiv er skabelsen af enhed i arbejderklassen. Partiet fremlægger derfor en politik, der på den ene side skal mobilisere dele af arbejderklassen til kamp for sine specielle interesser og på den anden side en politik, der fremmer den samlede solidariske kamp mod borgerskabet.

I denne sammenhæng er det væsentligt at bekæmpe borgerskabets offensive splittelsespolitik, der skal forhindre arbejderklassens samling gennem en del-og-hersk-politik. KAP arbejder derfor ud fra principper, der modvirker denne splittelse, som har sit grundlag i modsætningerne inden for arbejderklassen.

Modsætningen mellem kvinder og mænd er en gennemgribende modsætning inden for størsteparten af de øvrige modsætninger inden for klassen.

Arbejderkvinden er ekstra undertrykt og udbyttet under kapitalismen. Kapitalismens krise medfører et forstærket angreb på kvindernes muligheder for lige rettigheder til arbejde og uddannelse. På baggrund af det kønsopdelte arbejdsmarked rammer krisen specielt kvindebeskæftigelsen. Samtidig er kvindernes muligheder for at bekæmpe angrebene ringe, fordi kvinder stadig har hovedansvar for den private reproduktion og fordi de kønsroller som mænd og kvinder opdrages med, gør det vanskeligt for kvinder at gøre sig i politiske sammenhænge. Kvindeundertrykkelsen i samfundet som helhed betyder at politisk arbejde er præget af mandsdominans.

Partiet støtter aktivt kvindernes kamp for ligestilling og frigørelse og afviser forsøg på at gøre denne kamp til en kønskamp. Vi ser denne kamp som en del af hele klassens kamp for socialisme.

Modsætningen mellem hånden og åndens arbejdere søges udnyttet af borgerskabet dels til ideologisk splittelse og til at svække åndsarbejdernes erkendelse af sig selv som lønarbejdere. Gennem kamp for at øge åndsarbejdernes faglige bevidsthed og gennem arbejdet for at skabe en bred sammenhængende uddannelsespolitik, der mindsker kløften mellem åndens og håndens arbejdere, søger partiet at virke for nedbrydningen af modsætningen mellem de to lag i arbejderklassen.

Modsætningen mellem højt- og lavt-

lønnede udnyttes til at spille de to parter ud mod hinanden. Lønforskellene kan ikke afskaffes under kapitalismen, da de har deres rod dels i forskelle i arbejdskraftens værdi og dels i forskellig evne til at udnytte vilkårene for økonomisk kamp. KAP afviser solidarisk lønpolitik, der lader én gruppe arbejdere betale en anden gruppe. Partiet støtter enhver gruppes økonomiske kamp for højere løn og bedre levevilkår. Samtidig propagerer partiet den opfattelse, at enhver daglig kamp for levevilkårsforbedringer, som gennemføres af enkelte grupper inden for arbejderklassen, er forudsætningen for, at hele klassen samlet kan opnå resultater i den økonomiske kamp. Desuden understreger partiet, at det er klassens samlede opgave at bekæmpe forringelser af de sociale og andre vilkår, som er tilkæmpet gennem tiderne.

Modsætningen mellem unge og gamle udnyttes dels inden for 'arbejdsmarkedet' og dels som en ideologisk modsætning, hvor generationsmodsætninger søges overordnet den fælles interesse i at bekæmpe kapitalismen. KAP støtter dels de unges kamp for at sikre sig ordentlige uddannelses- og levevilkår og dels de gamles kamp for ordentlige vilkår i alderdommen, og samtidig afviser partiet forsøget på at skabe splittelse mellem dem, der befinder sig i den erhvervsaktive alder, og dem, der ikke gør det.

Modsætningen mellem arbejdsløse og arbejdende — som især skærpes i krisetider — udnyttes dels til at føre hetz mod de arbejdsløse og dels til at undergrave løn- og arbejdsforhold for de, der er i arbejde. KAP går ind for en kraftig forbedring af de arbejdsløses vilkår og støtter bl.a. i denne forbindelse kravet om en offentlig hjemmemarkedsrettet produktion i arbejderklassens interesse,

som et centralt led i at formindske arbejdsløsheden, som først kan ændres afskaffes i det socialistiske samfund.

Modsætningen mellem de offentligt ansatte og de dele af arbejderklassen, som arbejder i produktionen, søges udnyttet til at udstille de offentligt ansatte som snyltere. KAP støtter de offentligt ansattes kamp mod de reaktionære nedskæringer, samtidig med at partiet understreger, at der ikke findes nogen grundlæggende forskel på de to arbejderlags vilkår og interesser. De er begge udbyttet og undertrykt af borgerskabet.

Modsætningen mellem lejere og ejere af boliger er en væsentlig modsætning, som borgerskabet søger at udnytte med ideologisk basis i den ejendomsfølelse, der skabes af det borgerlige samfund. KAP støtter lejernes kamp for sikre og billige boligforhold og støtter parcelhusejernes og ejerboligejernes kamp imod rentekapitalen. Men det er partiets strategiske mål at afskaffe ejerboligen i perspektivet: en samfundsøvertagelse af boligmassen.

Ud over at udnytte de hér omtalte modsætninger inden for arbejderklassen søger borgerskabet at befæste sin magt ved hjælp af den borgerlige ideologi. Denne ideologis vækstbetingelser i arbejderklassen er den udbredte reformistiske bevidsthed, mens den borgerlige ideologis samlede jordbund er det kapitalistiske samfunds grundforhold, der skaber konkurrencementalitet, liberalisme, individualisme og atomisering af tænkningen. Heroverfor stiller KAP den ideologiske kamp for at styrke kollektivitet, solidaritet, indsigt i sammenhænge på et marxistisk grundlag og for at styrke materialismen over for idealistisk og metafysisk tankegang.

9. Partiets marxistiske grundlag

KAP's strategiske og taktiske retningslinier for den politiske, økonomiske og ideologiske kamp udvikles på grundlag af marxismens indsigt i naturens og samfundets lovmæssigheder.

KAP afviser forsøg på at gøre marxismen til et dogmatisk kogeogssystem. Men samtidig må det fremhæves, at den marxistiske indsigt i virkeligheden ikke er baseret på tilfældige observationer af den, men tager sit

faste udgangspunkt i en helhedsrække af naturen og samfundet: Den dialektiske materialisme.

Det er den samfundsmæssige væren, der i sidste instans bestemmer menneskenes bevidsthed. Samfundet udvikles som følge af menneskenes kamp for at fravriste naturen de goder, der er det materielle grundlag for menneskenes eksistens. Dette grundlag er igen forudsætningen for menneskenes tanke-

mæssige og kulturelle udfoldelse, samtidig med at denne udfoldelse påvirker det materielle grundlag.

Udviklingen i natur og samfund er en følge af modsætninger i naturen selv, mellem naturen og samfundet og mellem menneskene indbyrdes. I samfundenes historie har det været modsætningen mellem produktivkræfter og produktionsforhold, der har drevet udviklingen fremad. Den politiske og ideologiske overbygning har til enhver tid genspejlet og samtidig stået i modsætning til samfundets basis, produktionsforholdene. Siden det urkommunistiske samfund gik i opløsning, har det været klassekampen — kampen om tilegnelsen af det af de arbejdende fremstillede produkt —, der har været den vigtigste samfundsmæssige modsætning, hvori modsætningen mellem produktivkræfter og produktionsforhold er kom-

met til udtryk. Klassekampen har således været drivkraften i historien og vil fortsat være det, så længe der eksisterer klassesdelte samfund.

Anvendes denne grundlæggende indsigt i naturens og samfundets lov-mæssigheder af arbejderklassen til indgribende forandringer, vil det være muligt at skabe et socialistisk samfund, der peger frem mod det endelige mål: Det klasseløse kommunistiske samfund, hvor enhver yder efter evne og modtager efter det kollektivt udviklede behov, og hvor statsmagten dør bort. Dermed frigøres for alvor produktivkræfterne fra klassesamfundets lænker. Menneskene er for alvor trådt fra nødvendigheds ind i frihedens rige, hvor materiel knaphed og denne knapheds tvang er afløst af menneskenes bevidste herredømme over deres egen tilværelse. Først da er menneskene både lige og frie.

10. Perspektivet i 1980'erne

Det principgrundlag, som vi her lægger frem, handler om kampen mod imperialismen og kapitalismen og om kampen for socialisme og kommunisme. Vi lægger dette grundlag frem i en periode, hvor klassekampen er uhyre kompliceret både internationalt og i vort eget land. Den optimisme, der fandtes i dele af arbejderklassen for nogle år siden, er i 80'ernes begyndelse blevet afløst af skuffelse, mismod og selvkritisk opgør. Heller ikke KAP har været uberørt af dette omslag, af socialismens kompromittering og højredrejningen, der er fulgt med den kapitalistiske verdens krise.

Men dette principgrundlag bygger samtidig på en grundlæggende forståelse for, at nok kan socialismen og den kommunistiske bevægelse komme ud for

kraftige tilbageslag, og nok kan kapitalismen vise sig mere sejlivet, end man havde håbet — på trods heraf er vi alligevel vidne til, at kapitalismen slår flere og flere sprækker, at arbejderklassen i de statskapitalistiske lande rører på sig, og at imperialismens mest fremtrædende bastioner, de to supermagter, gang på gang stækkes af folkenes og nationers modstand mod dem.

KAP vil fremlægge og arbejde for partiets politik dels gennem partiets samlede fremstød, dels gennem det enkelte medlems arbejde på arbejdspladserne, uddannelsesstederne, i bevægelserne og masseorganisationerne, og dels — når ressourcerne tillader det — gennem deltagelsen i parlamentariske valg på lokalt og centralt niveau.

Kommunistisk Arbejderparti
5. kongres november 1983

Politisk udtalelse fra KAP's 5. kongres

Kommunistisk Arbejderparti har vedtaget et principgrundlag for partiet. Dette grundlag trækker de mest almene principper op for partiets virke. Principgrundlaget kommer derfor ikke ind på en række aktuelle problemer for KAP. Det besvarer ikke spørgsmålet: Hvor står KAP idag? Hvilke perspektiver findes der for KAP's fremtidige arbejde?

Derfor har kongressen vedtaget følgende udtalelse, som giver et rids af partiets problemer, placering og kommende opgaver:

1.

På godt og ondt er KAP et barn af to strømninger, som opstod i 60'erne: Kampen mod den moderne revisionisme og ungdoms- og studenteroprøret.

Det teoretiske grundlag for kampen mod den moderne revisionisme var og er marxismen-leninismen-Mao Zedong-tænkningen. KAP vedkender sig således arv og gæld til den dialektiske materialisme og til dennes videreudvikling i Mao Zedong-tænkningen. Og KAP vedkender sig arv og gæld til den leninistiske udvikling af det kommunistiske partibegreb og til dette begrebs videreudvikling af Mao Zedong, særligt når det gælder dennes uddybning af partiopfattelsen med masselinien.

Havde partiet ikke lagt Mao Zedong-tænkningens videreudvikling til grund for sit virke, ville partiet have været ude af stand til at afgrænse sig fra den moderne revisionisme, således som denne er blevet udformet dels af de revisionistiske Moskva-tro partier og dels af de eurorevisionistiske partier, der i Danmark er repræsenteret af SF.

Ved at bruge marxismen-leninismen-Mao Zedong-tænkningen som metode formåede partiet på en række områder at udvikle marxismen i overensstemmelse med de klassekampsmodsætninger, der eksisterer i dagens verden og i vort eget land. Af disse landvindinger er følgende de væsentligste:

—Partiet gennemførte en klasseanalyse, som placerede klasserne i det danske samfund på baggrund af dets udvikling til den statsmonopolkapitalistiske fase. Det har grundlæggende betydning for partiets udvikling af strategi og taktik, at det har indset, at

arbejderklassen udgør det altovervejende flertal af befolkningen, og at modsætningerne inden for arbejderklassen derved bliver af intern karakter og ikke modsætninger mellem en stadig mindre arbejderklasse og et angiveligt 'mellemlag'.

—Partiet gennemførte en analyse af imperialismens nuværende udvikling i forlængelse af teorien om verdens deling i tre. På denne baggrund formåede partiet at gøre kampen for den nationale selvbestemmelsesret til et kardinalpunkt i det danske folks kamp mod de to supermagter, og på denne baggrund formåede partiet yderligere at udvikle en forsvarspolitisk linie, som giver fredskampen det rette danske og nordiske perspektiv.

—Partiet formåede ud fra Mao Zedong-tænkningen at udvikle en dybtgående forståelse af forholdet mellem strategi og taktik, hvor taktikken forstås som strategiens fremtrædelsesform og hvor udgangspunktet for strategien er en indsigt i klassekræfternes indbyrdes styrkeforhold. Dette medførte, at partiet tidligt indså, at arbejderklassen står i en defensiv situation, en indsigt, som desværre til fulde er blevet bekræftet af den hidtidige udvikling i 80'erne. Det medførte ligeledes en erkendelse af, at den parlamentariske orientering er et afgørende led i kampen mod krisepolitikken og markeringen af partiets nationale profil. Ud fra forståelsen af arbejderklassens strategisk defensive situation og nødvendigheden af den parlamentariske orientering har partiet udviklet en række programmer på delområder, f.eks. det fredspolitiske program og det faglige program.

—Partiet formåede ud fra Mao Zedong-tænkningen at bearbejde det socialistiske perspektiv dels ud fra en indsigt i, at en dansk socialisme er dansk og ikke kinesisk eller sovjetisk og dels ud fra en indsigt i, at nøglen til forståelsen af socialismen som samfundssystem er begripen af, at klassekampen fortsætter under socialismen.

Ved at føre politik på grundlag af disse nyskabelser ud fra det fælles underlag, der udgør de positive væsenstræk ved marxismen-leninismen-Mao Zedong-tænkningen, har KAP været et

af de få 'maoistiske' partier, der har overlevet 'maoismen's' krise.

2.

Ungdoms- og studenteroprøret blev partiets rekrutteringsgrundlag. KAP nød godt af den venstredrejning, som efter '68 satte ind blandt mange unge. Mange af dem, der blev aktive i konkrete anti-imperialistiske og anti-kapitalistiske kampe fandt i partiet en vejledning til handling, der satte kampene ind i et teoretisk samlende perspektiv og i et socialistisk perspektiv.

Men KAP — og før det både MLE og KFML — fik sin største tilslutning på et grundlag, der på flere områder var uudviklet og svagt, selv om det stod på marxismen-leninismen-Mao Zedong-tænkningens grundlag. Den umiddelbare begejstring for Kina og delvis også for Albanien, følelsen af, at partiet havde gennemslagskraft i forhold til faglige og andre kampe, og oplevelsen af et relativt ukompliceret fællesskab i et parti, der havde fremgang, skjulte for de vanskeligheder, der fandtes. Man kan sige, at ungdoms- og studenteroprøret for mange fik både sin form i KAP og sin afslutning.

3.

Denne afslutning kom relativt brat. Baggrunden herfor var dels højredrejningen fra slutningen af 70'erne, dels sammenbruddet for illusionerne om den ægte kinesiske og albanske socialisme, og dels det manglende gennemslag i klassekampen.

Valgresultatet i 1979, forstærket af tilbagegangen ved valget i 1981, var det umiddelbart synlige udtryk for den manglende gennemslagskraft som parti på nationalt plan. Og disse mere end begrænsede resultater på det nationale plan blev ikke opvejet af større sejre inden for de forskellige klassekamps-områder, hvor partiets medlemmer ofte sloges mere eller mindre alene mod en mur af socialdemokratisme, moderne revisionisme og venstresocialisme. Klassekampens kraftige afmatning siden slutningen af 70'erne har yderligere bidraget til, at meget fagligt og andet dagsaktuelt arbejde forekommer perspektivløst.

Samtidig med, at partiet ikke fik det gennemslag, som mange i opgangsårene forventede, måtte partiet justere sit

grundlag og sin orientering. Denne justering blev sat ind allerede i opgangstiderne med kampen mod 'venstre'-opportunisten, sekterismen og dogmatismen. Men først i foråret 1980 fik denne kamp mere indhold med det såkaldte RØDE FANE 4-oplæg, hvor der blev sat spørgsmålstegn ved en række dogmatiske klodser, som på mange måder havde fungeret som partiets profil.

Dette opgør, hvis positive pendant var parolen 'Socialisme på dansk', var på den ene side en nødvendig befræelse af marxismen-leninismen-Mao Zedong-tænkningen fra hæmmende arvegods, samtidig med at det på den anden side åbnede for at stille spørgsmålstegn ved snart sagt hele det marxistiske grundlag, partiet hvilede på.

Denne erosion af partiets grundlag fik fuld gennemslagskraft, da RØDE FANE 4-diskussionerne i stedet for at bidrage til en justering, førte til en afledende diskussion om partidemokratiet.

Samtidig med at afledningen fra egentlige grundlagsdiskussioner blev hovedtendensen, så betød diskussionerne om partidemokratiet at vi fik understreget nødvendigheden af forbedringer af den demokratiske centralisme i partiet.

Diskussionerne i partikampen førte til en præcisering af partiets orientering mod den parlamentariske, politiske kamp og mod samlede samfundsmæssige problemstillinger.

At afledningen af diskussionen kom, var imidlertid ikke ejendommeligt. Indtil dette 'demokrati'opgør satte ind, havde partiet nok formået gennem kollektive debatter at videreudvikle teorien og praksis, men det var sket på baggrund af en udtalt, på forhånd givet enhed omkring et grundlag og en monolitisk partiopfattelse, som nu blev sprængt, dels fordi myterne (Kina og Albanien) brød sammen, dels fordi partiet mistede terræn, og dels fordi partiet selv havde lagt en bombe under det hidtil givne grundlag.

I og med grundlaget for partiet blev rystet, kunne falske modsætninger få frit spil og dække over det, der egentlig var fornedet: nemlig en konsolidering af partiet i en situation, hvor vinden blæste kraftigt imod os.

Dertil kommer naturligvis, at et parti ikke kan have modvind, uden at det også får kvantitative følger. Det er således givet, at mange gik som følge af utilfredshed med partidemokratiet, men

endnu flere er — uanset hvordan de pågældende selv vurderer det — gået ud af partiet, fordi højrevinden har blæst dem omkuld.

4.

To års partikamp, der på overfladen var en kamp om former, men som grundlæggende var en kamp for at bevare et marxistisk-leninistisk parti, der fungerer på den demokratiske centralismes grundlag, efterlod et demobiliseret, stærkt formindsket parti.

Og da dette parti efter 4. kongres i 1982 skulle til at se sig om i verden, fandt det en klassekampsudvikling, som var og er alt andet end opmuntrende.

Siden 4. kongres har partiet formået at udvikle og fastslå et fagligt program og et fredspolitisk program, men det har ikke evnet at gennemføre en kollektiv mobilisering af medlemmerne. Mødedeltagelsen var spredt, ansvaret over for partiet er mindre end tidligere, og den praksis, partiets medlemmer udfolder f.eks. på det faglige område og i forskellige bevægelser, er ofte individuel, atomiseret praksis, som af mange opleves som adskilt fra partiet.

Og selv om diskussionerne om reformismens rødder og om socialismen på dansk har haft et vist omfang, kan man ikke med sindsro sige, at det marxistisk-leninistiske grundlag, som tilsyneladende blev rystet af RØDE FANE 4-oplægget, endnu for alvor er hug- og stikfast. Tværtimod må det fastslås, at partiet ofte improviserer mere end det analyserer, at umiddelbare idéer og tilskyndelser ofte overskygger grundige strategiske og taktiske overvejelser, og at den marxistiske metode ofte viger for skøn og 'sund fornuft'. Og netop i en tid, hvor der i samfundet som helhed og også inden for venstrefløjen er afmatning og teoriløshed, er sådanne tendenser hos os selv livstruende.

5.

Hvis man kan sige, at 70'erne til en vis grad var venstredrejningens årti, er der noget der tyder på, at 80'erne bliver højredrejningens årti.

KAP, der nød godt af 70'ernes venstredrejning og på mange måder er et produkt af den, må nøgternt se i øjnene, at det ikke kan udfolde en teoretisk og

politisk praksis, der følger banerne fra 70'erne.

Partiet befinder sig ikke i en ekspansionsperiode. Det befinder sig ikke midt i en frugtbar kamp mellem forskellige venstrefløjstrømninger. Det befinder sig ikke midt i en livlig diskussion, hvor marxismen er det erklærede udgangspunkt. Det er ikke involveret i større bevægelser eller kampe. Det står tværtimod med ryggen mod muren og slås imod den åbne højredrejning og den mere skjulte afpolitiserings af venstresiden.

Baggrunden herfor er de objektive omstændigheder ved klassekampsudviklingen. Venstrefløjen er som helhed skrumpet ind, højrepartiet inden for det, der populært kaldes venstrefløjen, SF, går fortsat til højre. Den borgerlige administration af krisen møder ingen kraftig modstand. De bevægelser, der findes, er enten relativt isolerede eller beskæftiger sig med fænomener som ikke rammer krisepolitikken i hjertekulen. Dette viser sig ikke mindst inden for fagbevægelsen, hvor venstrefløjen gennem de senere år er blevet stærkt svækket, og hvor aktivitetsniveauet er på lavpunktet.

Og hele denne afmatning af klassekampen ledsages af en flugt fra teori og politik, der skaber uhyggeligt gode vilkår for borgerlig tankegang, for privatiseringsfelttoget, for individualisme og for navlebeskuen.

6.

Når KAP skal vurdere sit politiske arbejde, må partiet tage højde for hele denne afmatning. Fortsætter det en praksis, der kommer til at virke som blot en mindre udgave af den praksis, partiet havde, da venstredrejningen var på sit højeste og da partiet havde stor tilgang og voksende indflydelse, vil skuffelsen over manglende resultater til sidst føre partiet mod afgrunden.

KAP må erkende, at det sandsynligvis i en årrække må arbejde ud fra, at det vil befinde sig i et hjørne af et venstremiljø, der er stærkt svækket og stærkt påvirket af højredrejningen.

Denne erkendelse betyder, at partiet må arbejde på en anden måde end i 70'erne, end før højredrejningen og partikampen satte ind:

Det samlede udgangspunkt for dette arbejde må være konsolideringen af en praksis, der er i overensstemmelse med den eksisterende defensive situation.

Dette indebærer, at partiet må koncentrere sig om få, men overkommelige hovedopgaver, der på den ene side virker kollektivt samlende på partiet selv og samtidig på den anden side betyder koncentreret offensiv fremstød på de områder, partiet anser for de vigtigste klassekampsfelter.

Udviklingen af en sådan praksis har følgende politiske forudsætninger:

— Venstrefløjen er svag og delvis atomiseret. Hertil kommer, at KAP i det danske venstrefløjsmiljø isoleres af det forhold, at der eksisterer relativt mange partier, der almindeligvis henregnes til venstrefløjen. Et af disse partier, VS, er tilmed splittet op i flere retninger, der på en række områder rent faktisk er uforenelige (Faglig Fællesliste kontra VS-R-tendensen f.eks.) — Og for KAP spiller det desuden en særlig rolle, at DKPml fremturer med en politik, der for udenforstående må synes meget lig vor. DKPml kommer let til at fremstå som en religiøs-fanatisk parodi på vores linie, hvilket yderligere hæmmer indsigten i og forståelsen for KAP's politik.

— Arbejderklassen står som helhed svagt og ligger kraftigt under for såvel den socialdemokratiske for tiden råd-vilde reformisme og for den åbent borgerlige påvirkning, som svækker enhver solidarisk handling imod krise-politikken.

— Ideologisk ledsages krisen og borgerskabets offensiv af en underminering af marxismen, ikke blot fordi marxismen er et venstrefløjsfænomen, men fordi alle former for subjektivism og anti-videnskabelighed trænger ind i porerne, ikke blot på arbejderklassen som helhed, men også på venstrefløjen — og på os selv.

— Der eksisterer en udbredt tendens til — blandt socialistisk orienterede, der hidtil har været eller fortsat er organiseret i partier, der har et samlet perspektiv som målsætning — at glemme dette perspektiv for istedet at underordne sig eller gå op i forskellige brede bevægelser, hvorved bevægelsernes begrænsninger overses og det socialistiske perspektiv og den nødvendige ledelse af den samlede kamp svækkes betragteligt.

— Det socialistiske perspektiv er kompromitteret af det, der er sket eller sker i den 'virkeliggjorte socialismes' lande. Og denne kompromittering forstærkes af den forvirring, det skaber, at der findes et ret så betydeligt antal partier, som alle erklærer, at de har socialismen som målsætning.

7.

Ud fra disse netop opridsede forudsætninger skal KAP udvikle og konsolidere sin politik og praksis.

Det er klart, at forudsætningerne er af en sådan art, at partiet ofte vil komme til at forholde sig kritisk til det meste af det, der foregår i det danske samfund. Hvor partiet i 70'erne ofte var i stand til ud fra sit perspektiv at støtte forekommende kampe og bevægelser, og hvor partiet fremstod som ét perspektiv over for andre perspektiver, vil det i 80'erne gang på gang støde på strømninger, som det kun i delssammenhæng vil opfatte som progressive, men hvis udgangspunkt det i bund og grund vil være uenig i.

Dette vil gang på gang føre til, at partiet vil sætte ind på og *må* sætte ind på områder, hvor der ikke i forvejen er bevægelse. Og det vil også gang på gang føre til, at partiet må sige upopulære ting i forhold til mennesker, der ud fra en ærlig holdning engagerer sig i foretagender, der tilsyneladende er progressive.

Ud fra disse forudsætninger prioriterer partiet sit arbejde i det kommende år.

4. kongres opstillede et Arbejdsprogram med 4 hovedopgaver:

1. Vedtagelse af nyt principprogram.
2. Faglig politik — overenskomsten.
3. Fredspolitik.
4. Folketingsopstilling og underskriftsindsamling.

Gennem bl.a. vedtagelsen af fagligt handlingsprogram og fredspolitisk udtalelse må disse to opgaver karakteriseres som godt gennemført. Indsamlingen af underskrifter til Folketingsopstilling blev trods ihærdighed hos mange — men ikke alle — et mislykket forsøg, da der kom til at mangle nogle hundrede underskrifter i en godkendelse, selv om vi faktisk samlede over 25.000 underskrifter ind. Med Principgrundlaget har vi fået ajourført det programatiske grundlag for KAP.

I den kommende kongresperiode vil partiet koncentrere sine kræfter om at:

- Afklare og beslutte sin kvindepolitik.
- Udvikle og vedtage en teknologipolitik.
- Lægge stor vægt på de teoretiske og ideologiske aspekter — ikke mindst i de to ovennævnte diskussioner.
- Opbygge en ugeavis, såfremt dette overhovedet er muligt.

— Opfølge og konkretisere beslutningerne fra de faglige- og fredspolitiske konferencer.

— Der har igennem længere tid løbet en kvindediskussion i partiet. Det må afklares om partiets nuværende syn på kvindeundertrykkelsen og grundlaget for kvindekampen, således som det blev udviklet for nogle år siden, skal ændres eller forbedres. Beslutningerne fra den gang må tages op til kritisk behandling og kvindepolitikken reformuleres m.h.p. vedtagelse af et nyt dokument. Beslutningerne skal også indeholde en stillingtagen til KAP's kvindepolitiske praksis, og munde ud i nedsettelse af et kvinde-sekretariat.

— Sideløbende med kvindediskussionen må der udarbejdes grundigt materiale som baggrund for en stillingtagen til KAP's teknologipolitik. Der skal udarbejdes et beslutningsgrundlag, der fremlægger KAP's syn på, hvordan den nye teknologi kan tjene arbejderklassens interesser, og hvordan borgerskabets misbrug af den teknologiske udvikling kan bekæmpes. Der stiles mod at afholde en konference om teknologipolitikken inden 6. kongres.

— For at konsolidere grundlaget og skabe en bedre helhedsforståelse for klassekampsudviklingen og derigennem yde et nødvendigt bidrag til kampen mod højrebølgen vil KAP satse på at styrke den ideologiske kamp og de teoretiske diskussioner med det overordnede mål at styrke marxismen og trænge den omsiggribende borgerlige og subjektivistiske tankegang tilbage, som også har bredt sig indenfor venstrefløjen — inklusive KAP. Partiet må styrke grebet om den dialektiske materialisme dvs. om de filosofiske grundspørgsmål og metodespørgsmål, og den historiske materialisme for at skabe større indsigt i kapitalismens udvikling og det socialistiske og kommunistiske perspektiv. Denne ideologiske og teoretiske konsolidering skal ses i nøje sammenhæng med udviklingen af politikken på de enkelte områder — først og fremmest teknologipolitikken.

Det skal tilstræbes, at medlemmer og så vidt muligt partiets venner bredt inddrages i det videnskabelige arbejde, samt at den ideologiske kamp føres i en bred udadvendt debatform.

— De seneste år har afsløret, at der er behov for en særlig indsats for at fremme partiets debat og beslutninger i forhold til aktuelle begivenheder på nationalt og internationalt plan. En sådan indsats vil modvirke tendenserne

til politisk 'verdensfjernhed' og stagnation, og styrke politisk konsolidering og udvikling.

På denne baggrund bør partiet seriøst undersøge alle muligheder for at stable et uambitiøst ugeblad på benene.

Formålet hermed skal først og fremmest være at medvirke til en konstant nuancering og konkretisering af politikken og sikre et forum for aktuel politisk debat og stillingtagen såvel udadtil som indadtil. Samtidig skal bladet fungere som partiets ansigt udadtil og som inspiration og støtte til den praksis partiet udfolder på de enkelte områder.

Arbejderavisen blev i sin tid nedlagt af ressourcemæssige og økonomiske årsager. Disse vilkår har desværre ikke ændret sig væsentligt. Kommunistisk Tidsskrift, der trådte i stedet har opfyldt mange behov, idet bladet har kunnet give en grundig behandling af vigtige begivenheder og tendenser. Men KT har i sagens natur ikke kunnet være aktuel.

Det er vanskeligt at lave ugeavis. Det ved vi alt om! Men meget vil være vundet, hvis det på forsvarlig vis kan lade sig gøre at skabe en avis der bedst muligt opfylder ovennævnte behov, som oplagsmæssigt baserer sig på medlemmer, et begrænset abonnentstal plus et minimalt løssalg, og som udformes og trykkes i en simpel og billig teknik.

— KAP har et solidt fagligt udgangspunkt nedfældet i det faglige handlingsprogram, men mange opgaver står igen, for at styrke en fælles praksis. Den allerede begyndte diskussion om taktikken i forbindelse med vægtningen af det overordnede/centrale faglige arbejde og det lokale, skal fortsættes. Hvorledes rejser vi kampen mod krisepolitikken i fagforeningerne? Hvorledes forbedrer vi det organisatoriske arbejde i KAP? Hvordan arbejder vi som »røde fagforeningsfolk« og ikke som »dygtige socialdemokrater«? Dette er blot enkelte af de spørgsmål, vi skal forsøge at afklare.

— Fredskampen vil i høj grad fortsat være aktuel. Vores politik fra efterårets kampagne med at lægge vægt på det antiimperialistiske aspekt og afsløringen af Sovjet må fortsættes. Partiets ansvar for solidaritetsarbejdet med det afghanske folk må tages alvorligt også i praksis. Dernæst må vi satse på at begynde studier af den politiske økonomi på internationalt plan, med særlig vægt på en nøjere analyse af hvilke elementer i den sovjetiske økonomi, som betinger den imperialistiske politik.

Partiet må indenfor de prioriterede områder arbejde videre på at udvikle en politik, der kan forbinde og perspektivere de aktuelle forsvarskrav med længeresigtede delmål, som kan danne overgangen fra den nuværende defensiva situation til en offensiv.

 Udpegningen af de særligt vigtige opgaver betyder ikke at partiet dermed udelukker sig fra deltagelse i en masse andet arbejde. Der kan også komme perioder, hvor vi må opprioritere et eller andet område, eller en eller anden kamp, som ikke er nævnt her. Afklaringen af vort syn på udviklingen i Kina er et eksempel på en opgave, der trænger sig på. Men hovedretningen er, at de her nævnte opgaver må have en prioritet, således at KAP kollektivt kan løse dem i den kommende periode.

Partiets parlamentariske orientering vil fortsat være central i kampen mod krisepolitikken og markeringen af partiets nationale profil.

Opstilling til folketinget er en uadskillelig del af partiets parlamentariske orientering, og det er således alene et ressourcespørgsmål, om partiet arbejder

for opstillingsberettigelse. Vi må ud fra en vurdering af den interne og eksterne situation overveje, om vi skal forsøge at blive opstillingsberettiget igen. Skulle der blive valg inden, så undlader vi at stemme.

8.

De ovennævnte arbejdsopgaver for partiet for det kommende år er et koncentreret fremstød inden for afgrænsede områder i en situation, hvor partiet befinder sig i defensiven.

Disse fremstød kan lægge grundlaget for et nyt opsving. KAP har idag en politik, der rent faktisk giver svaret på de væsentligste internationale og hjemlige klassekampsspørgsmål. Det er vores styrke — ligesom det er vores styrke, at vi evner klart at erkende styrkeforholdet i klassekampen og for partiet.

Derfor kan vi opnå resultater — og vi kan endda målrette vort arbejde derhen, at vi får et virkeligt opsving i den rekruttering til partiet, som så småt allerede er i gang.

KAP's 5. kongres

Love for Kommunistisk Arbejderparti

§ 1.

Partiets navn er Kommunistisk Arbejderparti (KAP).

§ 2.

Kommunistisk Arbejderpartis grundlag og formål er udtrykt i det af kongressen vedtagne principprogram. Det er medlemmernes pligt at arbejde for virkeliggørelsen af dette principprogram.

§ 3.

Medlemsskab af Kommunistisk Arbejderparti kræver, at man tilslutter sig partiets principprogram og love samt betaler kontingent.

Før optagelsen som partimedlem fores mindst 6 måneders kandidatmedlemsskab, hvorefter grundorganisationen afgiver indstilling til nærmeste højere ledelsesorgan om optagelse som fuldt medlem.

Kandidatmedlemmer har ikke stemmeret og kan ikke vælges til ledelsesposter i partiet.

Såfremt et medlem ikke længere opfylder kravene til medlemsskab, kan det ekskluderes, hvilket indebærer øjeblikkelig udelukkelse fra partiet.

Eksklusion kan ske dels gennem indstilling fra grundorganisationen eller lavere ledelsesorganer til landsledelsen, dels ved direkte beslutning fra landsledelsen.

§ 4.

Kommunistisk Arbejderparti er et demokratisk centralistisk parti.

Partikongressen er partiets øverste myndighed.

Partikongressen består af delegerede valgt af de enkelte grundorganisationer. Landsledelsen fastsætter antallet af

delegerede pr. grundorganisation. Kun delegerede har stemmeret på partikongressen.

Partikongressen vælger landsledelsen, der er partiets øverste myndighed mellem partikongresserne. Landsledelsen konstituerer sig selv.

Partikongressen afholdes hvert tredje år, og når landsledelsen skønner det nødvendigt. Landsledelsen indkalder partikongressen.

Hvad angår beslutningskompetancen udmøntes den demokratiske centralisme efter følgende princip:

Det enkelte medlem er underordnet partiet, mindretallet er underordnet flertallet, lavere organer er underordnet højere organer, hele partiet er underordnet landsledelsen.

§ 5.

Partiets medlemmer og kandidatmedlemmer er organiseret i grundorganisationer. Grundorganisationerne er partiets politiske og organisatoriske basis. Grundorganisationen vælger en ledelse.

§ 6.

Ledelser på lavere niveauer vælges af de medlemmer, som de pågældende ledelser skal lede, og skal godkendes af nærmeste højere ledelsesorgan.

§ 7.

Landsledelsen fastsætter medlemskontingentets størrelse.

§ 8.

Disse love er vedtaget på Kommunistisk Arbejderpartis 1. kongres den 20. November 1976. De kan kun ændres af en partikongres.

Ændringer

KAP har ikke siden den 1. kongres gennemført nogen større debat om sine love. De rammer som er udstukket i lovene har stort set fungeret efter sin hensigt — og det væsentlige er jo under alle omstændigheder hvad man fylder i rammerne. To ting er dog ændret. På den 2. kongres blev følgende tilføjelse til § 5 puttet ind:

Partikongressen afholdes, når mindst ¼ af partiets grundorganisationer kræver det. Et sådant krav skal altid være fulgt

af en begrundet dagsorden. Landsledelsen indkalder da til ekstraordinær kongres med den krævede dagsordens punkter senest 3 måneder efter et sådant krav fremsættelse.

Problemet med ekstraordinære kongresser har ikke været aktuelt siden partiets 4. kongres i 1982 vedtog at den følgende kongres skulle afholdes året efter. Hermed blev der etableret en praksis for årlige kongresser, som siden har været gældende.

There is a great deal of evidence to suggest that the

the first of these is the fact that the

the second of these is the fact that the

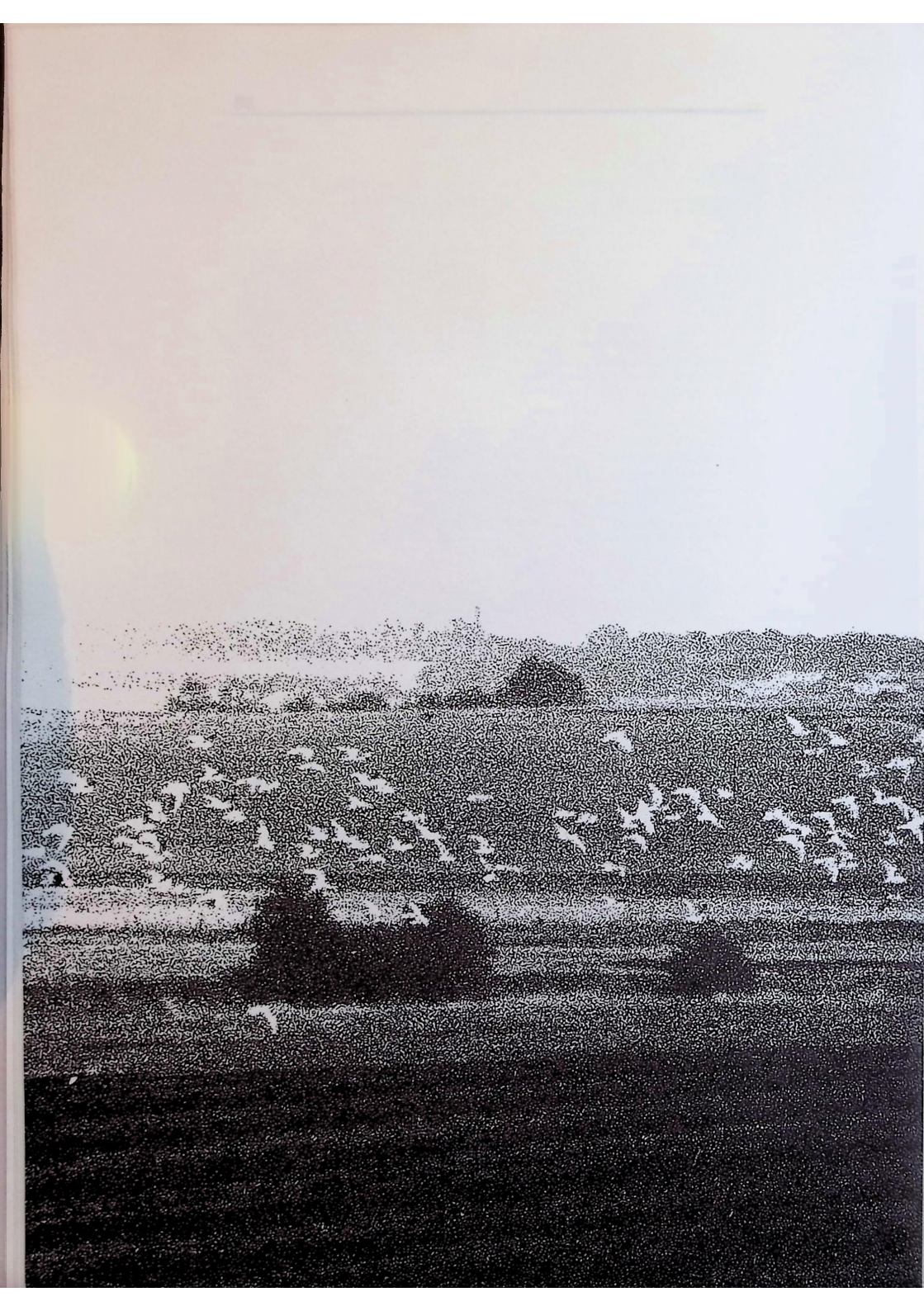
the third of these is the fact that the

the fourth of these is the fact that the

the fifth of these is the fact that the

the sixth of these is the fact that the

the seventh of these is the fact that the

ringerne uddyber krisen gennem formindselsen af efterspørgslen på hjemmemarkedet.

I HELE GENNEMGANGEN af konsekvenserne af den borgerlige/socialdemokratiske krisepolitik, af mulighederne for et kommende opsving, af statens centrale placering, af arbejdsløshedens udvikling, af statsunderskuddets rolle og af den ny teknologiske betydning er der gennemgående et sammenfald med de synspunkter, der lægges frem i KAP's pjece »Krise i Danmark — de kriseramte firseres politiske økonomi«.

Men der er en række forskellige konklusioner på de samme udgangspunkter. Det gælder bl.a. i spørgsmålet om forholdet til SD, i spørgsmålet om kampen for nationale forbedringer for arbejderklassen og — som nævnt ovenfor — i spørgsmålet om kriseforståelsen.

Om forholdet til SD hedder det i rapporten: »Ser man på forholdet mellem staten og de private virksomheder kan den borgerlige regerings økonomiske politik ikke siges at være udtryk for noget radikalt brud med Socialdemokratiets tidligere politik« (s. 101). Og: »Alt i alt har Socialdemokratiet kridtet banen godt op for den borgerlige regerings økonomiske politik ... ud af de 11 områder, som Socialdemokratiet den 1. sept. 1982 foreslog omfattet af besparelser, har den borgerlige regering overtaget 10« (s. 102). I denne sammenhæng fastslås det også, at »den socialdemokratiske og den borgerlige regerings respektive planer på langt de fleste områder er identiske« (101). Kun i spørgsmålet om SD's spæde forsøg på udviklingen af en industripolitik var der en egentlig forskel — her ville den borgerlige regering fjerne alle de sølle 100 mill. kr. som SD havde lagt op til skulle bevilges for 83,84 og 85. Det lykkedes dog kun delvist.

I DE OVENNÆVNTE og en lang række andre tilfælde dokumenterer VS'erne, at den ingen egentlig forskel er mellem den socialdemokratiske og den borgerlige regerings politik. Kun fremhæves det, udover industripolitikken, at den borgerlige regering i højere grad står for en politik, der lægger op til at udhule arbejderbevægelsens styrkepositioner. Også her understreger man dog, at SD har lagt grundstenene. Men — og det er jo det evige stridspunkt mellem KAP og så godt som resten af venstrefløjen — det, som man ikke nævner som en smadrang af den organiserede arbejderbevægelse, er Socialdemokratiets ØD-planer. Disse planer vil, hvis de realiseres, i langt højere grad og i mere uigennemskuelig form ødelægge fagbevægelsen end den åbenlyse angrebspolitik, som Schlüter-regeringen står for.

Umiddelbart er det dog indtrykket fra rapporten, at VS'erne bag den har erkendt, at der ingen fundamentale forskelle er mellem den åbent borgerlige og den socialdemokratiske krisepolitik. Årsagen hertil — nemlig, at de to parter har nøjagtig samme økonomiske tænkning — kommer dog ikke tydeligt frem.

Men redegørelsen for den socialdemokratiske krisepolitiks reaktionære karakter står så i grotesk modsætning til beslutningen på VS's kongres 25.-27. nov. hvorfra det i den politiske hovedresolution hedder: »VS foretrækker alligevel en socialdemokratisk mindretals-regering...«!!!

PÅ BAGGRUND AF den røde vismandsrapports udmærkede analyser af de økonomiske udviklinger under krisen og af den borgerlige/socialdemokratiske krisepolitik forventer man spændt, at der som afslutning kommer en egentlig strategidiskussion. Men man bliver skuffet.

I det afsluttende afsnit om VS's reformpolitik er der først et ni sider langt indlæg, hvori Preben Wilhjelms hælder vand ud af ørerne over, at partiet aldrig har accepteret hans BBP-plan (beskæftigelses- og betalingsbalance-plan fra 1977). Og det skal da heller ikke være nogen hemmelighed, at argumentationen fra forskellige sider i VS — især fra FFL — har været uhyre tyndbenet og usammenhængende.

Men nogen egentlig strategi præsenterer PW imidlertid ikke, udover en diskussion af begrebet »økonomisk realisme«, som BBP skulle være et udtryk for: Det er konkret gennemførligt inden for den herskende økonomi, uden at der sker nogen radikale omvæltninger i systemet.

Her har Wilhjelms imidlertid — som påpeget i en kronik i Arbejderavisen 12/9-1979: »Økonomisk politik og socialisme« af BS — glemt klassekampen: Hans økonomiske realisme har ikke indregnet, at arbejderne med en væsentlig beskæftigelsesforbedring vil have en platform/styrkeposition for en kamp for højere løn, hvilket igen vil virke ind på de balancer, som BBP skulle fremskaffe i økonomien. Dermed ødelægges den »økonomiske realisme« af klassekampen.

Allerede her viser manglen på en egentlig strategi sig, en strategi der også tager højde for, at arbejderklassen vil bruge indvundne styrkepositioner til videre kamp. Ligesom der ikke svares på det helt fundamentale spørgsmål om, hvordan arbejderklassen skal komme frem til en position, hvor den overhovedet begynder at kæmpe for reformkravene. Eller på hvordan kravene skal kæmpes igennem.

VS'S FORSLAG TIL en alternativ økonomisk politik retter sig først og fremmest ind mod en arbejdsløshedsbekæmpende politik. Principperne herfor opstilles som følger:

- 1) »Der skal ikke bare være tale om beskæftigelse for beskæftigelses egen skyld (f.eks. våbenproduktion). Produktionen skal være behovsbestemt, i den forstand, at den åbenlyst skal være til gavn for den arbejdende befolkning (f.eks. opførelsen af flere boliger og sikring af en bedre social service)« (s. 130).

Her lægges der op til et noget snævert behovsbegreb, hvor arbejderklassens behov forstås som kun noget, den kan tage og føle på umiddelbart. I modsætning hertil kan der også peges på langsigtede, strategiske produktioner (ny teknologi, visse former for sværindustri, udvikling af grundforskningen mv.) Og endelig: Våbenproduktion kan så sandelig også være i arbejderklassens interesse. Og hvis man mener, at Danmark skal forsvares — hvad f.eks. KAP så afgjort gør — så bør de da også fremstilles i Danmark, hvis det er gode nok. Men de konkrete krav, der stilles af VS er naturligvis udmærkede.

- 2) »De produkter, beskæftigelsen frembringer, skal være afsætnings sikret.«

Dette er et noget uklart punkt i rapporten. Det nævnes bl.a. at man vil satse på diverse påbud, bl.a. tvungen forbrugsomlægning på energiområdet.

Her har vi at gøre med et kernepunkt i den økonomiske politik: Hele afsætningsproblemet. Som nævnt ovenfor er rapporten selvmodsigende og uklar, når det drejer sig om krisens årsager, særligt hvad angår hele efterspørgselsiden. Og dette vil også blive et afgørende problem, når man mere omfattende vil opstille et alternativt kriseprogram. VS'erne svarer ikke på spørgsmålet om man f.eks. skal se deres politik sideløbende med en stærk udvikling i arbejderklassens realen; og dermed i efterspørgslen. Hvis det er tilfældet, hvad så med inflationen og underskuddet på betalingsbalancen (som man jo vil rette op på). VS siger heller ikke noget om, at man modsat vil gå imod kampen for en øget realen, og en sådan skulle jo gerne blive resultatet af en forbedret beskæftigelse.

På dette punkt ser det ud som om rapportens forfattere ender i samme suppedas som Wilhjelm med sin BBP.

3) »I den udstækning, der er tale om offentlige tilskud for at øge beskæftigelsen, må støtten ikke kunne kapitaliseres, dvs. den må ikke kunne ryge i private lommer«.

Dette er der ikke så mange kommentarer at knytte til, udover at det er lidt mystisk, at man taler om »i den udstækning der er tale om offentlige tilskud«, da den eneste form for finansiering, man taler om, er offentlig.

4) »Vi vender os mod internationalt skruerbrækkeri, hvor problemerne eksporteres til andre landes lønarbejdere. Det kan være direkte eller indirekte tilskud til danske arbejdsgivere, eller importrestriktioner, der er vendt mod ulandenes produktion.«

Her er et af de punkter, hvor VS altid har været aldeles galt afmarcheret. Og her finder vi morsomt nok en klar overensstemmelse på tværs af fraktionerne i VS:

Preben Wilhjelm formulerer synspunktet således: Internationalt skruerbrækkeri vil sige »beskæftigelse opnået ved at underbyde andre, således at problemerne blot eksporteres til andre landes arbejdere« (s. 114).

FRA DEN ANDEN YDERKANT, Faglig Fællesliste, lyder argumentationen imod en produktion rettet mod danske arbejderes behov og efterspørgsel: »Konsekvensen er opbygningen af hjemmemarkedsproduktion istedet for produktion et andet sted. Arbejdsløsheden er blot flyttet. Hvis det ikke er internationalt skruerbrækkeri, så ved jeg ikke hvad det er« (Jason Meyler i en kritik af rapporten i »Faglig Fælles Liste Orientering«, nr. 40, nov. 83, s. 34).

Dette synspunkt siger altså, at man på et hvilket som helst tidspunkt skal acceptere den internationale markedsfordeling, som den internationale kapitalisme er kommet frem til. Hvis man rører ved den, så vil man være international skruerbrækker.

F.eks. har den danske tekstilindustri gennem de sidste år tilbageerobret markedsandele i forhold til den massive fremgang som især landene i Østasien havde i og med krisens gennembrud. Denne tilbageerobring vil naturlig-

vis i princippet — på et vigende marked — medføre arbejdsløshed i andre lande. Ligesom det første fremstød fra en række tredie verdenslande medførte arbejdsløshed bl.a. på Ikast-Herning egnen (for nu at tage et tilfældigt eksempel).

Men om det går den ene eller den anden vej har jo været bestemt af kapitalens bevægelser efter bedst forrentning.

Derfor vil VS's holdning i disse spørgsmål i sidste ende være ren og skær tilpasning til kapitalens aktuelle tilbøjeligheder. Bl.a. viser rapporten, hvordan eksportandelen af den danske produktion er øget fra 26% i '70 til 37% i '80. Når VS på et givent tidspunkt går imod internationalt skruerbrækkeri, betyder det altså en accept af, hvor kapitalen og den borgerlige krisepolitik har ført landet hen netop da.

SALEDES ER SYNSPUNKTET altså på den ene side kapitaltilpasset. På den anden side er forestillingerne om et stort internationalt samarbejde om en arbejdsdeling (og dermed også en markedsdeling) totalt illuso- riske og reelt lammende for udviklingen af kampen for beskæftigelse på nationalt plan.

Ja i virkeligheden er det et udtryk for en manglende tiltro til klassekampen i de enkelte lande, til at arbejderklassen i andre lande vil kunne tilkæmpe sig beskæftigelse sideløbende med at den danske arbejderklasse tilkæmper sig beskæftigelse gennem en behovsbestemt, hjemmemarkedsorienteret offentlig produktion, således som KAP har peget på.

Desuden bliver overhovedet forbindelsen mellem produktionen og forbrugerne noget vidtloftigt, hvis der skal laves en international arbejdsdeling. Og en sådan forbindelse må vel eksistere, hvis der skal være tale om behovsbestemt produktion.

Denne politiske linie hos VS — der hænger sammen med en lang række afgørende strategiske politikker overfor internationale/nationale spørgsmål og socialisme- strategien — er ét af de punkter, der fundamentalt adskiller KAP og VS.

TRODS DISSE VIGTIGE politiske uenigheder med de røde vismænd kan man ikke stærkt nok opfordre til at rapporten læses og diskuteres grundigt.

I VS har diskussionen allerede gået højt et stykke tid. Her diskuteres ikke mindst strategien for opstilling af reformkrav, hvor modsætningerne naturligt nok afspejler den dybe splittelse mellem FFL på den ene side og Wilhjelm-fløjen på den anden. En lærerig diskussion, som dog falder i enten sektetismens eller reformismens greft.

Her vil et KAP-standpunkt kunne sætte mange ting på plads, samtidig med, at partiets egen holdning vil kunne udvikles frugtbar videre. Derfor opfordres KAP'ere til at gå ind i debatten. Vi trænger også til den!

I en senere artikel vil modsætningerne i VS på reform- strategi blive taget op til nærmere behandling.

Løber historien fra os?

Nogle spørgsmål til teknologi-debatten

Af: BENITO SCOCOZZA

De følgende betragtninger udgør langt fra en dybtgående analyse af hele teknologiproblematikken. De er udelukkende et afsæt — eller bedre: et forsøg på at inddrage nogle af de teoretiske og metodiske problemer, debatten rejser.

Når der i dag tales om 'den nye teknologi', bliver vi ofte enten benovede eller hundeangst. De fleste af os ved ikke ret meget om denne teknologi og dens muligheder og farer. Netop derfor giver den anledning til fantasien udfoldelse — på godt og ondt.

Står vi virkelig over for en teknisk-videnskabelig revolution, der siger spar to til alt, hvad der hidtil er sket af teknisk udvikling i menneskeheds lange historie? Er det således, at verden ved årtusindeskiftet vil være så forandret af den nye teknologi, at 1980'erne vil stå som den rene tekniske oldtid? Vil den nye teknologi i den grad ændre samfundet, at hele vort begrebsapparat, herunder det marxistiske, vil være fuldstændigt forældet? Vil klasserne være nogle helt andre? Eller vil de blive atomiseret og forsvinde?

Hvad vil det f.eks. betyde, at man ved hjælp af en storstilet udnyttelse af genspejlsningen kan gribe aktivt ind i den biologiske proces og skabe helt nye organismer og måske ligefrem nye arter? Hvilke fremtidsperspektiver (eller -rædsler) er der forbundet med opbygningen af fuldautomatiske fabrikker, der styres af robotter og sensorer, dvs. kunstige 'mennesker', der både kan se, høre og føle? Og hvordan skal vi forholde os til den nye kommunikationsteknologi, der kan resultere i, at vi ikke alene kan tage 117 TV-programmer, men også selv sende fra vores apparater, købe ind fra dem og blive undervist ved hjælp af dem?

Og betyder kombinationen af alle disse nye teknologier, at mennesket ikke alene udnytter naturen, men direkte skaber natur, samtidig med at menneskene bliver overflødige som

arbejdere, hvoraf igen vil følge en drastisk nedsættelse af arbejdstiden, så vi alle kan få tid til at sidde foran skærmen derhjemme, for vi behøver jo ikke længere bevæge os uden for en dør, hvis vi kan kommunikere alle vore behov via denne skærm?

Den historiske dimension

Før vi taber pusten, må vi imidlertid prøve at sætte den teknologiske udvikling ind i et historisk perspektiv.

Går vi blot 150 til 200 år tilbage, vil vi finde et samfund, der — hvis det havde haft muligheder for at se ind i fremtiden — nok ville have reageret ligeså kraftigt på den kommende udvikling, som vi gør det i dag over for den udvikling, vi aner forude. For i de 150 til 200 år er der sket en eksplosiv vækst i den tekniske formåen. Vi har fået dampmaskinen, dieselmotoren, elektriciteten, telefonen, de trådløse kommunikationsmidler (radio, TV, fjernskrive), bilen, flyet, raketterne, satellitterne, månelandingerne mv. mv. — for ikke at tale om den nærmest totale tekniske revolution inden for produktionssektoren, såvel inden for den agrare som inden for industrien.

Men det er jo også rigtigt, at sideløbende med disse kolossale udviklinger inden for teknologien er der sket en total omvæltning af samfundet, ikke alene af klasseforholdene fra feudalisme til kapitalisme, men også af det enkelte menneskes hele hverdag.

Hele denne 150 til 200-årige udvikling udgør et *spring* i menneskehedens historie, der vel kun kan sammenlignes med overgangen fra jæger/samler-samfundet til agerbrugssamfundet, som i Danmark fandt sted for omkring 6000 år siden.

Spørgsmålet er så, om vi igen står over for et nyt spring? Over for en ny kvalitativ forandring, der også vil have sin parallel inden for samfundsudviklingen. Hvor produktivkraft-

udviklingen fra ca. 1800 til idag har været ledsaget af overgangen fra feudalismen til kapitalismen, vil så den nye produktivkraftudvikling, således som den fremtræder for os gennem de nye teknologier, ligeledes blive ledsaget af en kvalitativ ændring af samfundsforholdene? Fra kapitalisme til ...?

Eller repræsenterer den nye teknologi kun en kvantitativ udvikling, nok hastig, men ikke så omvæltende, at man med rette kan tale om et kvalitativt spring? Måske er den nye teknologi kun en *videreførelse* af det teknologiske grundlag, som blev lagt i det 19. århundrede og i første halvdel af det 20. Er der blot tale om en forfinelse og videreudvikling af f.eks. elektronikken, atomkraften, den biologiske videnskab mv. — en videreudvikling af 'opfindelser', der allerede er blevet gjort i forbindelse med den teknisk-videnskabelige revolution igennem de sidste 150 til 200 år?

Skal man besvare dette spørgsmål — om vi står over for et kvalitativt spring eller blot en hastigt accelererende udvikling af noget allerede udviklet — kommer man ofte til kort, simpelthen på grund af uvidenhed. Videnskabsfolk, der beskæftiger sig med de nye teknologier, er i den grad 'drejet på', at de måske har en tendens til at overvurdere deres teknologis betydning. Og vi andre lægfolk, der ikke har faglig indsigt i den tilsyneladende så mystiske og indviklede tekniske verden, har også en tendens til at blive 'drejet på', netop fordi det er så mystisk og indviklet, og fordi vi ofte stilles over for de mere fantasifulde forestillinger om, hvad den nye teknologi gør ved os. Hvem har ikke følt gysset ved tanken om, at 3 milliarder arbejdsløse sidder foran skærmen og bruger dagen til dels at indkode bestillinger fra det nærliggende supermarked, dels afspille de senest udkomne video-skræk-film, som man ikke engang behøver gå ned på benzin-

stationen for at leje, simpelthen fordi de kan fremkaldes på skærmen ved hjælp af tryk på nogle bestemte taster?

Og for socialistere giver det et ekstra gys, for vil en sådan følge af den nye teknologi ikke afskaffe klassekampen? Og hvem skal man føre klassekamp imod, hvis man kunne få folk væk fra skærmene? TV-antenne?

Netop dette skræpperspektiv bør måske få én til at standse op. Man bør give sig tid til at distancere sig dels fra de begejstrede teknologifanebærere og deres visioner og dels fra vores egen afmægtighed over for en teknisk snild verden. Vi har før oplevet folk snakke om, at nu sker der en sådan revolution inden for teknologien, at alt ville blive totalt forandret. Sådan snakkede man f.eks. i de første årtier efter Anden Verdenskrig. Dengang var det kerne-spaltningens revolutionerende betydning, det handlede om. Atomkraften ville ændre verden i bund og grund, sagde man. Og ingen vil naturligvis nægte, at den har haft en overordentlig stor betydning (ikke mindst negativ), men ændret verden i bund og grund har den ikke.

Den ideologiske dimension

Selv om det kan være og er nødvendigt at afdramatisere betydningen af de nye teknologier, vil det omvendt være forkert at underkende deres betydning.

Skal man se på denne betydning, må man imidlertid sætte dem i nøje forbindelse med tendenserne for den samfundsmæssige udvikling. Men før det forsøges, er det rimeligt at komme med nogle betragtninger over, hvilken *ideologisk funktion* diskussionen om den nye teknologi har på forskellige tidspunkter.

Da man især i 50'erne diskuterede atomkraftens 'enorme muligheder', fandt denne diskussion i det store og hele sted ud fra en teknologioptimistisk synsvinkel. Det var ikke mindst Sovjetunionen, som gik i spidsen for denne teknologioptimisme, og baggrunden herfor er ikke vanskelig at forstå: Dels kunne man ved at satse alt på atomenergien komme på højde med USA militært, og dels kunne man — mente man — frembringe en så kraftig og hurtig udvikling af produktivkræfterne ved

hjælp af atomenergien, at man på få år kunne overkomme den tekniske tilbagestående, man havde i forhold til Vesten. Det var bl.a. i dette perspektiv, atomenergiens perspektiv, at Hrusjtjof i slutningen af 50'erne og begyndelsen af 60'erne udmalede forestillingerne om en snarlig overgang til kommunismen.

Men også i Vesten var man — og dermed mener jeg alle klasser i samfundet — teknologioptimistiske. Ganske vist kritiserede venstrefløjens virkninger af automatiseringen, som for alvor slog igennem inden for produktionssektoren, fordi denne automatisering førte til afskedigelser. Men det var virkningerne og ikke automatiseringen i sig selv, man kritiserede. Og man forbandt de uheldige virkninger med, at det var den anarkistiske planløse kapitalisme, der var skyldig i, at arbejdsløshedsvirkningen indtraf. Men eftersom perioden isøvrigt var præget af det, man har kaldt »fuld beskæftigelse«, fik kritikken af automatiseringens virkninger ingen virkelig betydning. For den arbejdskraft, der blev overflødig ved automatiseringen ét sted, kunne sagtens opsuges et andet sted. Nej, det, der kom til at stå i centrum under højkonjunkturen, var behovet for at få en mere og mere uddannet arbejdskraft, som kunne betjene den nye teknologi.

Idag er bøtten imidlertid vendt. Idag er diskussionen mere og mere præget af en teknologipessimistisk holdning. Og det er krisens skyld. Det er indlysende, at borgerskabet er interesseret i at gøre den nye teknologi til syndebug. Det er den, der er årsag til arbejdsløsheden (i vid udstrækning i hvert fald), og ikke kapitalismen.

Men også inden for venstrefløjens findes der tendenser til teknologipessimisme. Der er mange varianter af denne pessimisme. En af dem er følgende: Borgerskabet giver teknologiuudviklingen skylden for bl.a. den voksende arbejdsløshed, men samtidig benytter selv samme borgerskab teknologien for fuldt drøn. Ergo må man standse indførelsen af ny teknologi. Og en anden variant af teknologipessimismen på venstrefløjens er følgende: Indførelsen af den ny teknologi fører til centralisering af magtstrukturerne og dermed til korporativisme; derfor må vi bekæmpe den nye teknologi og i stedet

koncentrere os om de decentrale, selvforsynende systemer, som så skal gøres mere eller mindre teknologiuafhængige. Og endelig er der en tredje variant: Den nye teknologi er vækst-orienteret. Det er gag at ride med på den stadige vækst-bølge, som bl.a. fremmer den bevidstløse forbrugersisme (se bare på videoksplosionens uhyggelige følger!); derfor går man ind for 0-vækst eller kun beskeden vækst. I stedet skal vi så samle os om livskvaliteterne, og som en undertone under denne holdning findes så den dårlige samvittighed i forhold til de sultende milliarder i Den tredje Verden. (Det er jo den dårlige samvittighed, der f.eks. appelleres til, når Røde Kors beder os om at spise en kartoffel mindre, så den i stedet kan stoppes i munden på et hungerramt barn i Afrika)

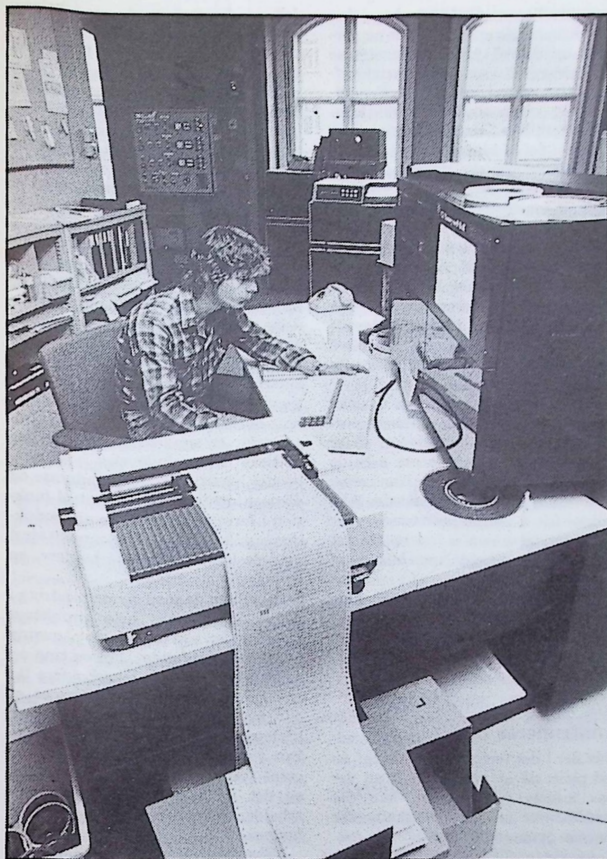
Det er vigtigt at tage stilling til alle disse varianter af teknologipessimismen. De er eller kan være forkerte, men de har deres ophav i ting, der sker for næsen af os. Der findes jo teknologifremkaldt arbejdsløshed, der findes jo en uhyre magtkoncentration sted ikke mindst i kølvandet på den hastige udvikling af kommunikationsteknologien (registre, medie-monopolisering mv.), og vi ved jo, at den nye teknologi som følge af konkurrencens behærdede lov kan udnyttet og bliver udnyttet til at fremme væksten uden hensyntagen til miljømæssige konsekvenser.

Den nye teknologi ! arbejds nye fremtrædelsesform

Det fundamentalt problematiske ved de nævnte varianter af teknologipessimismen er imidlertid, at de tager deres udgangspunkt i overfladefænomenerne og ikke i tingenes væsen. Derfor tenderer de også til at glemme klasseaspektet eller i hvert fald til at underordne det.

Et marxistisk *udgangspunkt* for en vurdering af den nye teknologi, ja, for en vurdering af al teknologi overhovedet, må være, at *teknologien er en fremtrædelsesform for det menneskelige arbejde*.

Når dette understræges så kraftigt, har det sine særlige årsager. Den væsentligste af disse er forestillingen om, at den nye teknologi gør mennesket overflødig. Robotter,

sensorer, gensplejsede selvudviklende nye organismer og datamater erstatter ikke alene det menneskelige arbejde i rent fysisk forstand, men også menneskenes bevidste kontrol med og planlægning af produktions-, reproduktions- og kommunikationsprocessen.

Eller sagt på en anden måde: Værdiskabelsen er ikke længere et resultat af den mængde arbejde, der er nedlagt i produktet. Nej, de tekniske evighedsmaskiner er selv værdiskabende. Værdiloven, selveste kernen i den politiske økonomi, er ophævet!

Dette ræsonnement i forbindelse med den nye teknologi er den yderste

konsekvens af det menneskelige arbejde hastigt fremadskridende usynliggørelse. På Marx' tid var det produktive arbejde særdeles konkret og nærværende. Arbejderen gik på arbejde og hev og sled i maskinerne eller hakkede koks ud eller slog skærver til vejbelægning eller lagde skinner til jernbanerne.

Men siden Marx' tid er der sket en udvikling på to måder, som har gjort det produktive arbejde mere og mere usynligt og fjernet for lønarbejderne. Det ene område er den tekniske udvikling med dens tidligere nævnte automatisering af produktionsprocessen. Maskinerne bliver tilsyneladende mere og mere uafhængige af

producenterne og er på vej til helt at gøre dem overflødige (siger nogle altså!). Og det andet område er ændringerne inden for arbejderklassen selv. Det gamle synligt produktive industriarbejderlag er skrumpet betydeligt ind, mens flere og flere er beskæftiget i reproduktions- og kommunikationssfæren, dvs. med jobs, som er en forudsætning for produktionen, men som ikke i sig selv er direkte kontant produktive.

Dette indebærer, at forståelsen for, at det er det menneskelige arbejde, der er alfa og omega for samfundets hele eksistens, kræver mere og mere abstraktion. Man skal helt »ud i« den samfundsmæssige totalsammenhæng for at øjne det menneskelige samlede arbejde som forudsætningen for menneskenes og samfundets eksistens, simpelthen fordi maskinerne skygger for det, og fordi efterhånden flertallet af lønarbejderne befinder sig uden for den konkrete, umiddelbart iagttagelige produktionsproces.

Det er denne udvikling, der giver grobund for de nævnte forestillinger om, at »maskinerne tager magten fra menneskene«, og at »maskinerne bliver uafhængige af det menneskelige arbejde«.

Eller sagt på en anden måde: Fremmedgørelsesprocessen bliver stærkere og stærkere, således at mennesket i det yderste teknologiske perspektiv ender med at blive det totalt passive vedhæng til teknologien og ikke dens behersker.

Teknologisk udvikling og kontrol

Det skal ikke hér benægtes, at den omtalte usynliggørelse af arbejdet finder sted, men usynliggørelse er noget andet end forestillinger om, at det menneskelige arbejde er ved at ophøre med at være det egentlige og grundlæggende værdiskabende. Selvdens mest avancerede robot-teknologi har som forudsætning det menneskelige arbejde, også selv om dette arbejde mere og mere får karakter af at være »åndsarbejde« end traditionelt fysisk arbejde.

Naturligvis kan man ud fra en grum fantasi forestille sig, at robotter ville producere biler i flere år, selv om menneskeheden blev totalt udsløttet i morgen. Men disse robotter vil for det første fortsat være menne-

skeskabte og for det andet vil de en dag holde op med at producere. Det er altså i sidste instans fortsat det menneskelige arbejde, der er værdiskabende, uanset hvor komplicerede og »selvvirkende« teknologier, dette menneskelige arbejde skaber undervejs.

Når denne pointe understreges så kraftigt, skyldes det flere ting.

For det første er det væsentligt at fastholde, at uden det menneskelige arbejde — og hér tænkes på det samlede samfundsmæssige arbejde, der er forudsætningen for, at hele samfundsekonomien og dermed også de samfundsekonomiske værdier, der er nedlagt i den nye teknologi, eksisterer — ville samfundet ikke fungere og dermed heller ikke de nye teknologier.

For det andet betyder en fastholden af, at det er det menneskelige arbejde og dette alene, der er værdiskabende, at det meget omdiskuterede *kontrol-problem* bliver sat ind i den rette sammenhæng.

I usynliggørelses- og dermed fremmedgørelses-problematikken ligger jo indbygget den forestilling, at *kontrollen* med de nye teknologier er mere betydningsfuld end det arbejde, der skaber dem og holder dem i gang.

Eller for at sige det på en anden og måske tydeligere måde: Er det således, at vi efterhånden får selv-fungerende produktions-, kommunikations- og delvis reproduktionsprocesser som den samfundsmæssige basis, mens overbygningen så som følge heraf i første række bliver en kontrol-overbygning.

Denne indfaldsvinkel kan eksemplificeres derhen, at mange siger, at de multinationale selskaber sidder inde med kontrollen over de nye teknologier, hvormed antydes, at denne kontrol primært er en ledelsesfunktion eller en form for magt-udøvelse og ikke i sig selv et værdiskabende arbejde.

Ud fra en marxistisk grundforståelse af arbejdets værdiskabende karakter er det imidlertid nødvendigt at understrege, at *kontrollen i sig selv er et stykke værdiskabende arbejde*. En koncern eller staten eller hvem det nu er kan eje eller disponere over de teknisk mest avancerede produktionsmidler, men de må dog fortsat ansætte nogle til at fremstille, forny og kontrollere disse produktionsmidler.

Kontrollen er således en del af den værdiskabende arbejdsproces og dermed en del af produktivkræfterne selv. Men eftersom produktivkræfterne fungerer i forhold til (i modsætning til) bestemte produktionsforhold, bliver kontrolarbejdet ligeledes en del af klassebudsætningen. Laboranten, der skal passe på udslip i forbindelse med gensplejsning, ingeniøren, der skal holde robotten i hånden, teknikkerne, der skal passe TV-stationer og holde opsigst med bredbåndene, er alle i det store og hele lønarbejdere, der får en løn, der svinger omkring deres arbejdskrafts værdi. (Selv om nogle af dem i nyskabende sammenhænge kan blive betalt over deres arbejdskrafts værdi!)

Selv om det gammeldags fysiske arbejde således mere og mere fortrænges af kontrolfunktioner, så er der dog stadigvæk tale om arbejde udført af lønarbejdere. Kontrollen med den nye teknologi er således ikke noget frit i luften svævende eller endstige noget, som er isoleret fra det menneskelige arbejde, men blot en ny form for det.

Dermed kan vi sætte det følgende spørgsmål i relief:

For hvem produceresÆ kontrolleres der

Når der i det foregående er brugt en del plads på at præcisere, hvad der bør forstås ved kontrol, kan det umiddelbart se ud som akademisk begrebsgymnastik.

At dette ikke er tilfældet, ses bedst, når kontrol-problematikken ses i relation til ejendoms- og dispositionsforholdene. Det er naturligvis klart, at når mange er bange for, at det bliver umuligt at kontrollere den nye teknologi, så tænker de på det forhold, at det er kapitalen, der 'kontrollerer' den.

Men når deres kredsen om kontrolementet er så stor, skyldes det, at de undlader at *adskille* den af lønarbejderne faktisk udøvede kontrol fra ejendoms- og dispositionsforholdet. Denne adskillelse er man fortrolig med, når det drejer sig om traditionelt produktivt arbejde. Tømreren behersker jo hammeren, typografen tænder og slukker maskinen. Hér adskiller man klart den umid-

delbare kontrol med produktionsredskaberne fra ejendoms- og dispositionsforholdet. Det er først, når talen falder på den nye »selvfungerende« teknologi, at man ophører med at adskille den umiddelbare kontrol fra ejendoms- og dispositionsforholdet, og netop herved kommer man uforvarende til at forstærke fremmedgørelsen og til at sætte lønarbejderne *uden* for produktionsprocessen. Ved at glemme, at den umiddelbare kontrolfunktion blot er en ny form for værdiskabende lønarbejde, og at denne kontrolfunktion *må* finde sted også i forbindelse med de mest teknisk avancerede produktionsprocesser, kommer man uundgåeligt til at forvandle lønarbejderne fra at være produktionsprocessens *subjekter* til at blive *rene objekter*.

Derfor er sondringen mellem den faktiske kontroludøvelse vs. skabende lønarbejde og ejendoms- og dispositionsforholdets kontrolfunktion i form af beherskelse af produktionsmidlerne og bestemmelsesret over de kontrollerende arbejdere, en nødvendig sondring.

Og vi kan da med denne sondring i baghovedet brede hele problemet omkring den nye teknologis placering ud til hele samfundet. For én ting er, at de kontrollerende lønarbejdere får en nøgleposition, en anden ting er, at den nye produktions- og kommunikationsteknologi overhovedet ikke kan fungere, med mindre betingelserne for dens funktion er til stede, og det vil atter sige, at alle lønarbejdere i det arbejdsdelte samfund fungerer.

Tilbage bliver så kernen i sagen: at indførelsen af de nye teknologier ikke kvalitativt ændrer ved klasseforholdene, men kun ændrer ved arbejderklassens funktions sammensætning. Det springende punkt bliver fortsat, hvem der ejer og disponerer over produktionsmidlerne og dermed, om udviklingen af og kontrollen med de nye teknologier skal finde sted ud fra profit-hensyn eller ud fra arbejderklassens behov, dvs. i et socialistisk planøkonomisk samfunds regi.

Men uanset om der findes kapitalisme eller socialisme, og uanset hvor højtudviklet teknologi, der bruges, så er det fortsat lønarbejderne, der skaber det samfundsmæssige produkt. Det er fortsat lønarbejderne, der er historiens subjekt.

Er det hele så bare ét fædt

De foregående betragtninger kunne give anledning til forestillinger om, at udviklingen af de nye teknologier egentlig ikke fører noget nyt med sig.

Dette er rigtigt i den udstrækning det er søgt godtgjort, at indførelsen af de nye teknologier ikke vil ændre fundamentalt på lønarbejder-kapital-forholdet.

Men denne konstatering er ikke ensbetydende med en hældelse af, at der ikke vil ske store kvantitative forandringer, som får stor betydning for arbejderklassen, ikke mindst for dens funktion og dermed også for dens samfundsmæssige placering.

Det er allerede påpeget, at den nye teknologi vil forstærke den allerede stærke tendens til at udradere eller i hvert fald stærkt reducere industriarbejderlaget.

Af gode grunde har socialister igennem tiden anset dette lag for proletariats kerne. Det var (i Danmark dog kun tildels) samlet på store arbejdspladser, det kunne lamme den centrale produktion gennem strejker og besættelser, og det havde den mest umiddelbare mulighed for at få øje på udbytningsforholdet, simpelthen fordi det kunne se, at de produkter, det fremstillede, var kapitalistens ejendom.

Spørgsmålet er nu, om den hidtidige teknologiske udvikling og ikke mindst den nye teknologi inden for produktionssektoren skaber et nyt, men talmæssigt tyndere lag af lønarbejdere, som kommer til at overtage det gamle industriarbejderlags positioner. Kommer kontrolarbejderne nu til at spille rollen som arbejderklassens kerne? Og hér drejer det sig ikke bare om kontrolarbejderne inden for f.eks. en automatiseret robotstyret produktionsproces, men også om de arbejdere, som behersker hele det omfattende datamatiske kommunikationsfelt, som jo mere samfundsmæssiggørelsen skrider frem bliver et afgørende knudepunkt i den totale samfundsøkonomiske funktion. Jeg tænker hér på skattevæsen, datacentralen, lønningsscentre, banker, obligationsdatacentret mv.

At de herskende er klar over den centrale position, arbejderne (teknikerne) inden for dette område er ved at få, blev for et stykke tid siden

bekræftet i TV-avisen, da (vistnok) datacentralens leder udtalte, at man måtte overveje særlige forholdsregler, der kunne sikre de datamatiske hjertekamre mod strejker. (Den gode mand forstod åbenbart godt, hvem der i sidste instans sidder på kontrollen med den nye teknologi!!!!)

Såfremt det er rigtigt, at den teknologiske udvikling peger frem mod et sådant nyt kerneproletariat, rejser det naturligvis en række problemer, som kun skal antydes hér:

Laget er nyt, det har ingen faglige traditioner, det vil være præget af den af borgerskabet formede indlæring både af teknologien og af teknologiens betydning og placering mv. Det vil sandsynligvis være et lag med blandet baggrund, ligefra direkte uddannede teknikere over akademikere til hastigt efteruddannede HK'ere.

Men uanset hvad man kan ane om dets sammensætning og placering kommer man ikke uden om at videreudvikle klasseanalysen i en begrundet formodning om, at dette lag får en central position inden for arbejderklassen i kampen mod kapitalen.

Endelig må det vel slås fast, at grænsen mellem produktive og reproduktive opgaver bliver mere flydende, og at det mere og mere fremtrædende bindeled mellem de forskellige sektorer, nemlig kommunikationsledet, vil få en stadig større betydning.

Arbejde og fritid

Ændringerne inden for arbejderklassen er imidlertid kun en af den nye teknologiske følger.

En anden følge er den rationaliseringseffekt, der ligger i indførelsen af den nye teknologi. I en artikel i »NATURKAMPEN« nr. 22, dec. '81, si. 86) om den nye teknologi og jern- og metalindustrien skriver forfatteren følgende:

»Den igangværende udvikling inden for industrien kan sammenlignes med den udvikling, der i begyndelsen af dette århundrede ændrede landbrugsproduktionen. Mekaniseringen medførte dengang en voldsom nedsættelse af arbejdskraftbehovet i landbruget. — Den fremtidige teknologiske udvikling kommer til at ændre det danske samfunds karakter med tilsvarende dybde.«

Landbrugets mekanisering var

ganske rigtigt medvirkende til en voldsom reduktion af arbejdskraft beskæftiget i landbruget. Men dengang kunne dels den ekspanderende industri og dels den hastigt voksende offentlige sektor efterhånden opsume denne arbejdskraft.

Men hvor skal de arbejdsløse gå hen, som bliver rationaliseret bort som følge af den nye teknologiske udvikling?

Vi kan naturligvis pege på, at det ikke er teknologien, der er årsagen til den voksende arbejdsløshed, og det er også rigtigt i den forstand, at i et socialistisk samfund ville man gennem de planøkonomiske mekanismer være i stand til (dog nok ikke uden undertiden endog alvorlige flaskehalsproblemer) på én og samme tid at udnytte den nye teknologi og sikre fuld beskæftigelse.

Men vi har en kapitalistisk økonomi, som tilmeld er i krise. Og vi ved, at én af måderne, hvorpå virksomhederne søger at konkurrere sig ud af en krise, er ved at anvende arbejdskraftbesparende ny teknologi.

Vi skal ikke hér komme ind på de mere eller mindre hovedsæde forslag om at fordele det eksisterende arbejde, som selv dele af venstrefløjens deltager i. Vi skal nøjes med generelt at slå fast, at den nye teknologiske sejrsgang under alle omstændigheder, om vi har kapitalisme eller socialisme, objektivt vil mindske behovet for arbejdskraft, ligesom det skete for landbruget som følge af mekaniseringen, men at arbejdskraften i vore dage *ikke kan vandre et nyt sted hen!*

Det betyder med andre ord, at der findes et objektivt grundlag for en kraftig arbejdstidsnedsættelse. Var Danmark i dag et »ideelt« socialistisk samfund (bestemt kun et tankeeksperiment!) ville en planmæssigt fordelt arbejdstid på 30 timer eller endog mindre næppe være urealistisk, uden at det samfundsmæssige samlede produkt og en passende vækst i dette produkt blev berørt.

Vender vi imidlertid fra dette tankeeksperiment tilbage til den barske kapitalistiske virkelighed, må vi med harme konstatere, at arbejdstidsnedsættelsen fungerer på den måde, at et stort antal lønarbejdere bliver totalt arbejdsløse! Og eftersom krisen synes at fortsætte og indførelsen af den nye teknologi blot

uddyber den med flere arbejdsløse til følge, vil der i en arbejderklasse, der ikke er socialistisk bevidst, opstå en tendens til 'maskinstormeri'.

Dette søger borgerskabet naturligvis at afværge, og i stedet søger det at sprede forestillinger om, at man da godt kan have det rart som arbejdsløs, samtidig med man i samme åndedrag antyder, at mange af de arbejdsløse er dovne slambarter.

Hvordan man end vender og drejer denne problemstilling, står det forhold til bage, at fremtiden rent faktisk vil være præget af mere fritid enten for enkelte eller for alle eller for begge parter.

Nu er det ikke formålet i denne sammenhæng at komme ind på en række detaljer i forbindelse med diskussionen om nedsat arbejdstid og øget fritid. Vi vil kun tage et enkelt, men centralt teoretisk aspekt op: Nemlig selve sondringen mellem arbejde og fritid.

Lad os et øjeblik ty til Marx, der om arbejdet skriver følgende:

»Som frembringer af brugsværdier, af nyttigt arbejde, er arbejdet ... en af alle samfundsformer uafhængig eksistensbetingelse for mennesket, en evig naturnødvendighed for at formidle stofskiftet mellem mennesket og naturen, altså det menneskelige liv.« (*Kapitalen*, I, 1, s. 137)

Andetsteds filosoferer han ud fra denne grundopfattelse af arbejdets rolle videre med følgende betragtninger:

»Frihedens rige begynder i virkeligheden først dér, hvor det arbejde, der er bestemt af nød og ydre formålstjenlighed, ophører; det ligger altså i sagens natur uden for den egentlige materielle produktions sfære. Ligesom det primitive menneske må kæmpe mod naturen for at tilfredsstille sine behov, opretholde og reproducere sit liv, sådan må også det civiliserede menneske gøre det, i alle samfundsformer og under alle mulige produktionsmåder. Med menneskets udvikling udvides dette naturnødvendighedens rige, fordi behovene øges, men tillige udvides de produktivkræfter, der tilfredsstiller disse behov. Friheden på dette område kan kun bestå i, at det kollektivt arbejdende menneske, de associerede (dvs. frit samarbejdende. Min anm.) producenter, regulerer dette deres stofskifte med naturen

rationelt, at de bringer det under deres fælles kontrol i stedet for at beherskes af det som af en blind mægt; at de fuldbyrder det med det mindst mulige energiforbrug og under betingelser, der er deres menneskelige natur mest værdige og adækvate. Men det vedbliver altid at være et nødvendighedens rige. Uden for dette begynder den menneskelige energiudvikling, der har sit mål i sig selv, frihedens sande rige, som imidlertid kun kan blomstre op med hint nødvendighedens rige som basis. (Min udh.) Afkortningen af arbejdsdagen er grundbetingelsen.« (*Kapitalen*, III, 4, s. 1050-56)

Denne betragtning over forholdet mellem arbejdet og »frihedens sande rige« uden for den arbejdets sfære, som er en følge af nødvendigheden, kan overfladisk tages til indtægt for, at arbejdet er en forbandelse og fritiden lig friheden. Og Marx' betragtninger, altså hvis de fortolkes overfladisk, kan ikke mindst bruges af borgerlige ideologer i et *kapitalistisk* samfund, hvor arbejdet rent faktisk i vid udstrækning er en forbandelse. Og hvor man så i forlængelse af denne oplevelse af arbejdets forbandelse kan rette søgelyset mod 'fritiden'. Læg mærke til, at der ligefrem er skabt et begreb, der hedder »fritidssamfundet.«

Denne adskillelse af arbejdet og fritiden, som borgerskabets ideologer arbejder med, kan imidlertid ikke finde sin begrundelse i Marx' betragtninger, om nogen skulle forsøge på det. Tværtimod. Marx understreger jo, at »frihedens sande rige«, dvs. den menneskelige selvudfoldelse, »kun kan blomstre op med hint nødvendighedens rige som basis«, og at friheden inden for dette nødvendighedens rige består i, at de kollektivt arbejdende mennesker kontrollerer dette rige i stedet for at være slaver af nødvendigheden.

Det er således socialismen/kommunismen, der sættes op over for kapitalismen. Først under socialismen vil det (efterhånden) være muligt at give arbejdet det meningsfulde indhold, som kan danne basis for det liv, der findes uden for den materielle produktions nødvendighed, det »sande frihedens rige«, som så iøvrigt har en betydelig afkortning af arbejdsdagen som grundlag.

Arbejdstiden og fritiden er således hos Marx dialektisk forbundne stør-

relser. Kun det fælles arbejde for at skabe det nødvendige produkt med henblik på menneskenes behov kan danne grundlaget for en virkelig fri udfoldelse af det menneskelige uden for arbejdstiden.

En konsekvens af denne betragtning er således, at den 'frihed', arbejdsløse har, aldrig kan være en 'sant' frihed, eftersom der ikke er tale om en frihed, der er en følge af kollektivets samlede arbejde for at skabe et produkt, der er det materielle underlag for denne frihed. De arbejdsløses 'frihed' er således en falsk frihed. Deres frihed er tvang, ja, de er reelt ekstraundertrykt i forhold til den arbejdende del af klassen.

Og går vi så til de, der har arbejde, så er også deres frihed *betinget af*, at produktet ikke frembringes som følge af de kollektive producenters indsigt i og beherskelse af nødvendigheden. De er ikke frie kollektive producenter, men lønarbejdere, der mister deres frihed ved at sælge deres arbejdskraft til kapitalisterne, der ejer det produkt, lønarbejderne fremstiller. Og derfor kan lønarbejderne, selv om de har arbejde, heller ikke være frie i deres 'fritid'. For denne fritids udstrækning, indhold og betingelser kan ikke adskilles fra det forhold, at de ikke har magten over de eksistensbetingelser, som også skaber vilkårene for fritiden.

Men lad os et øjeblik vende tilbage til de arbejdsløse. Når det ovenfor hævdes, at de arbejdsløse er ekstraundertrykte, kan man indvende, at der jo ikke er megen frihed i hver eneste time på året at være tvunget til at sælge sin arbejdskraft til kapitalisterne.

Det er klart, at de arbejdende er underkastet lønarbejdets tvang, men det særlige for de arbejdsløse er, at de tilmed har mistet *muligheden* for at sælge deres arbejdskraft, og dermed muligheden for at få deres arbejdskraft betalt med henblik på at reproducere sig. Deri ligger ekstraundertrykkelsen.

Men hvilken betydning har denne marxistiske grundforståelse af forholdet mellem arbejde og fritid for en revolutionær holdning til arbejdsfritid-problematikken?

For mig at se er den centrale konsekvens af denne grundopfattelse, at kampen for arbejdet allerede under kapitalismen må være selve

udgangspunktet for og indfaldsvinklen til alle diskussionerne om forholdet arbejde/fritid, og at snakken om fritidssamfundet derfor er en afledning af den egentlige problemstilling og et forsøg på at legitimere dels arbejdsløsheden og dels alle forslagene om nedsat arbejdstid *uden* fuld lønkomensation, fordi disse forslag i princippet indebærer en *overførsel* i forvandlet forstand (via sænkning af arbejds lønnen) af den ekstra undertrykkelse, der hviler på de arbejdsløse.

Selv om man således sætter kampen for arbejdet som nøglekravet *over* for fritidssamfundsideologerne, kan man naturligvis ikke dermed se bort fra, at uanset denne kamps umiddelbare udfald, så vil vi sandsynligvis opleve, at vi en rum tid kommer til at leve i et kapitalistisk samfund, hvor der rent faktisk vil være en stor arbejdsløshed, og at vi efterhånden vil få en arbejdstids-sænkning, som *øger* den fritid, de arbejdende har til rådighed.

Derfor er det — afledt af kampen for arbejdet — nødvendigt at diskutere og udforme en politik for fritiden, en politik, der f.eks. måtte

virke ret omsonst i et samfund, hvor man — som på Marx' tid — havde en arbejdsdagslængde på 10 til 12 timer.

Problemet med en fritidspolitik, som indførelsen af de nye teknologier i allerhøjeste grad er med til at aktualisere, er imidlertid, at den skal udformes i forhold til en fritid, der både for dem, der har arbejde, og i ekstra grad for dem, der er arbejdsløse, er tvangsbestemt og *ikke* som grundlag har menneskets kollektive frie skaben af det nødvendige produkt.

Det er ikke hensigten med dette princip-oplæg at diskutere det eventuelle indhold i en dagsaktuel 'fritids'politik. Det har kun været hensigten at ridse udgangspunktet og dermed grænserne for dem op.

Men fremskriver vi problemet arbejde/fritid i et fortsat levedygtigt kapitalistisk samfund, kan vi imidlertid slå fast alene ud fra vort principielle udgangspunkt, at nedsat arbejdstid og øget arbejdsløshed vil skærpe tvangen under kapitalismen. Og at en følge af denne skærpelse, som ikke nødvendigvis umiddelbart vil komme til udtryk i en almen økonomisk forarmelse, vil være, at

lønarbejdernes fremmedgørelse bliver mere og mere udtalt. Og denne fremmedgørelse vil blive tilfredsstillet af et ideologisk vareudbud, som kan karakteriseres som 'underholdning' og 'beskæftigelse'. Samtidig er der jo grænser for, i hvor stor udstrækning sådanne surogater kan lappe på de psykiske følger af den voksende fremmedgørelse, og man kan vel derfor forvente, at tvangs-fritidssamfundet vil føre til en eksplosiv vækst i de psykiske skader. Set i dette lys bliver det forbandet nødvendigt for socialister at skaffe sig et afklaret forhold ikke mindst til terapi-bevægelserne, fordi disse, så fremt deres grundlag er forkert, kan *forstærke* de psykiske elendigheder.

De nye teknologier og magtstrukturen

Vi har i det foregående afsnit set på de bevidsthedsmæssige følger af en udvidelse af 'fritiden' på kapitalismens betingelser. Et centralt element i denne diskussion af følgerne har været 'fremmedgørelsen'.

Fremmedgørelse og afmagt er nært forbundne størrelser. Og der-

med kommer vi ind på et andet perspektiv, der er rejst i debatten om følgevirkningerne af de nye teknologiers indførelse.

Som nævnt i forbindelse med et kort rids af venstrefløjsholdninger til den nye teknologi, findes der en udbredt angst for, at indførelsen af de nye teknologier vil føre til en yderligere centralisering af magten, dvs. at lønarbejderen billedligt fortalt vil ende med at være et let manipulerbart atomiseret nummer, som bliver hersket af en lille herskende klasse, der har al adgangen til den nye kommunikationsteknologi.

Det er indlysende, at den teknologiske udvikling peger frem mod sådanne perspektiver. Det har den teknologiske udvikling gjort længe. For udviklingen af produktivkræfterne under kapitalismen har i mange årtier fremtvunget en magtkoncentration, der på den ene side genspejler kapitalens koncentration og på den anden side og i forbindelse med denne koncentration genspejler borgerskabets stadige forsøg på ved hjælp af først og fremmest statskontrol og -indgreb at løse den stadig skærpede modsætning mellem produktionens samfundsmæssiggørelse og kapitalens tilegnelse af produktet.

I virkeligheden beskriver denne lange hæslige sætning ikke andet end det forhold, at Danmark i dag er et fuldt udviklet statsmonopolkapitalistisk samfund.

Det er klart, at indførelsen af de nye teknologier, som ikke mindst rummer uoverskuelige muligheder for at forfine samfundskontrollen, vil styrke statsmonopolismen, og at dette vil tage form af skærpet centralmagtskontrol.

Og det er da sikkert også givet, at kapitalens stadige behov for at skærpe denne kontrol vil fremme udviklingen af den side inden for de nye teknologier, som er bedst anvendelig til en sådan kontrol. Med andre ord, at kapitalismen vil hæmme produktivkræfternes udvikling ved at prioritere tilstedeværelsen og udnyttelsen af de dele af de nye teknologiske landvindinger, som alene tjener kapitalens interesser og ikke de dele af de nye landvindinger, som kunne tjene arbejderklassen og arbejderklassens kontrolfunktioner i et socialistisk samfund.

Et eksempel herpå vil være en

prioritering af fremstillingen af og udnyttelsen af systemer, som énsidigt fremmer kommunikationen af informationer 'oppefra' og 'nedefra' og ikke omvendt.

På den anden side véd kapitalisterne, at den totale passivisering af arbejderklassen kun er mulig, såfremt man tilpasser informationssystemet illusionerne om det borgerlige demokrati. Derfor er det ikke umuligt, at man vil få visse »demokratiske« processer udviklet via den nye informationsteknologi, således at man ikke blot sidder og bestiller hakkebøf via skærmen, men også får lejlighed til at stemme om det ene eller det andet; f.eks. ville man via et tænkt stærkt udviklet tovejet kommunikationssystem på afgrænsede punkter kunne afvikle de herligste urafstemninger, ja, selv folkeafstemninger, uden at folk på forhånd havde deltaget i en demokratisk meningsudvekslende proces! Dermed vil usynliggørelse af de egentlige magthavere nærme sig det fulendte!

Problemet er nu, om denne centralisering af kommunikationsmønstret med indbygget trykknapskindemokrati skal imødegås med krav om decentralisering.

Hver gang en iøjnefaldende centralisering er ved at sætte sig igennem, har man altid fra kritikerens og dermed ikke mindst fra venstrefløjens side rejst kravet: decentralisering!

Denne reaktion — der jo for alvor slog igennem med det anti-autoritære 'oprør' i slutningen af 60'erne — er forståelig. Men er den rigtig? Er den muligvis for forenklet? Er den for klasse-uscifik?

Overhovedet trænger hele problemstillingen centralisering kontra decentralisering til en nøjere undersøgelse både begrebsmæssigt og konkret.

Det skal ikke foretages her. Men nogle mere principielle betragtninger:

Som bekendt har man i de senere år oplevet, at alle mulige kredse snakker om decentralisering. I socialdemokratisk regi har det fået betegnelsen »nærdemokrati«. Naturligvis kan man tolke denne snak som en slags sejr for det anti-autoritære oprør, og det er nok sandt i den udstrækning, at det anti-autoritære oprør var med til at afsløre den uhyre

magtkoncentration, der rent faktisk findes bag det borgerlige demokratis facade.

Men såfremt reaktionen på denne magtkoncentration ikke kommer til at ende med at blive systemover-skriddende, så vil den kunne udnyttes til gennemførelsen af decentrale foranstaltninger, der i sidste ende yderligere cementerer magtkoncentrationen.

For decentraliseringsforanstaltninger — såsom medbestemmelse på disse eller hine ligegyldige lokale sager — vil dels skygge for magtkoncentrationen og dels fremme den, fordi folks opmærksomhed direkte bortledes fra magtkoncentrationen, der igen genspejler den øgede samfundsmæssiggørelse under statsmonopolkapitalismen.

Set i dette perspektiv kan gennemførelsen af decentraliseringskrav således være direkte medvirkende til en yderligere centralisering. Eller sagt lidt anderledes: Centralisering og decentralisering kan samtidig styrke borgerskabets magt — og er dette en rigtig betragtning, så bliver modsætningen centralisering decentralisering ikke en absolut, men kun en relativ modsætning. Dvs. mere et forms- end et indholdsspørgsmål.

Indførelsen af de nye teknologier kaster ekstra lys på denne problemstilling. For indførelsen af disse teknologier fører rent faktisk til, at kapitalisterne får bedre muligheder for at skærpe den samfundsmæssige kontrol, samtidig med at de kan uddelegere en række delopgaver til 'selvforvaltning' — og i krisetider kan dette endda tage form af en særlig udgave af decentraliseringen, nemlig privatiseringen.

Poenten i denne kritik af den ofte 'bevidstløse' modstilling af centralisering-decentralisering med absolut tilslutning til decentralisering er, at vi efter min mening ikke bør vende os mod de nye teknologier, fordi de har en centraliserende effekt.

Denne effekt skal som sagt ikke benægtes, men det afgørende er ikke centraliseringen i sig selv, men at borgerskabet udnytter denne effekt til at skærpe samfundskontrollen. Og dette fører igen til den konklusion, at vi i stedet for at hoppe med på centraliserings- decentraliseringsproblematikken dels afslører, at kapitalen kan udnytte centralisering og decentralisering samtidig, og dels

som modstykke hertil udformer vores politik ud fra, at den *både* skal pege på nødvendigheden af, at arbejderklassen erobrer den centrale magt og skal pege på klassekrav inden for det »decentrale«¹ felt.

Et eksempel på en sådan dobbelt-hed i vores krav findes allerede inden for vor forsvarspolitik, hvor vi ud fra klassens interesser foreslår anvendelsen af den nye teknologi gennem oprettelsen af lokal- og arbejdsplads-baserede militsenheder, samtidig med at vi ser gennemførelsen af et sådant krav som et angreb på borgerskabets kontrol over samfundet, og hvor vi ved, at militsens »decentrale«² manøvemuligheder i sidste instans vil hænge sammen med, om det lykkes arbejderklassen enten helt eller i en dobbeltmagts-sammenhæng at etablere en central kontrol.

Den nye teknologi og naturens dialektik

I de foregående afsnit er der blevet peget på en række følgevirkninger af den nye teknologi, hovedsageligt med udgangspunkt i, at den indføres og udvikles under kapitalismens vilkår. Det skulle gerne deraf have fremgået, at de negative virkninger af de nye teknologier ikke skyldes disse i sig selv, men kapitalismens udnyttelse af dem og udvikling af de *særlige sider* af dem, som kan tjene kapitalen.

Kun i forbindelse med Marx' overvejelser over forholdet mellem nødvendighed og frihed er fligen løftet til socialismens udnyttelse af det produktivkraft-fremskridt, som de nye teknologier i *deres væsen* repræsenterer.

Nu er der folk, der imidlertid har stillet følgende spørgsmål: Kan perspektiverne ved den nye teknologi overhovedet rummes inden for den historiske materialismes teori og metode? Svaret på dette spørgsmål er naturligvis afhængig af, hvad man forstår ved historisk materialisme.

Inden for den marxistiske teori-udvikling i 70'erne fandtes der to mere eller mindre skarpt afgrænsede anti-dialektisk materialistiske strømninger, nemlig kapitallogikken og struktur-marxismen.

Vi skal ikke hér gå ind på en beskrivelse af disse to retninger, men blot konstatere, at *begge* retninger

vender sig imod det, man populært kalder *naturdialektikken*. Og kapital-logikken indsnævrer tilmed det teoretiske virkeområde for marxismen til at være analysen af og bestemmelsen af kapitalforholdet.

Med diskussionen om de nye teknologier har de to retnings indsnævring af marxismen for alvor afsløret sig som fejlagtig. Men eftersom mange har opfattet marxismen som lig disse to retninger, har man i forbindelse med debatten om de nye teknologier sagt, at denne debat *ikke* er mulig inden for marxismens rammer.

Den væsentligste indfaldsvinkel har været den økologiske. Marxist-erne, siger man, er ude af stand til at inddrage de økologiske problemer, fordi disse problemer ikke er medtaget i den historiske materialisme — og de folk, der siger dette, har jo ret, når de henviser til kapitallogikkerne og strukturmarxisterne, som fornægter naturens dialektik, dvs. indsnævrer marxismen til at handle om samfundsforeteelser.

Men Marx selv er heller ikke gået ram forbi. For, siger man, Marx gør stofvekslet mellem menneske og natur problemfrit i økologisk forstand. Siger Marx da ikke selv, at det blot drejer sig om at frigøre produktivkræfterne, så kan menneskene kollektivt skabe et så rigeligt produkt, at det kan danne grundlaget for et kommunistisk samfund, hvor enhver yder efter evne og modtager efter behov? Marx har ikke taget det forhold med i sine overvejelser, at der måske er en økologisk grænse for produktivkræfternes udvikling! Det var måske også svært at forstå denne grænse i det 19. århundrede, men det 20. århundredes teknologiske udvikling har med al tydelighed vist, at det økologiske problem er blevet aldeles påtrængende!

Som dialektiske materialister kan vi med sindsro overvære, at de kapitallogikere og strukturmarxister, der har forkastet naturdialektikken, kommer i klemme, når de skal bedømme forholdet mellem produktivkraftudviklingen og 'naturens orden'. Men rammer kritikken trods alt ikke også os selv?

Før vi giver os til at diskutere egne positioner vil vi dog lige lade Marx få ordet, så han kan forsvare sig mod angrebet for ikke at være økologi-bevidst. I forbindelse med det kapi-

talistiske landbrugs udviklings-perspektiver siger han:

»... ethvert af det kapitalistiske landbrugs fremskridt er et skridt videre i kunsten at plyndre ikke blot arbejderne, men også jorden; ethvert fremskridt, når det gælder at øge dens frugtbarhed for en given periode, er samtidig et skridt videre i ødelæggelsen af de varige kilder til denne frugtbarhed. Jo mere et land som f.eks. USA går ud fra stor-industrien som baggrund for sin udvikling, desto hurtigere forløber denne ødelæggende proces.«³ (*Kapitalen*, I, 3, s. 718-19)

Disse betragtninger må vel frikende Marx for påstanden om, at han ikke havde sans for det økologiske problem, samtidig med at de viser hans konsekvente opfattelse af, at årsagerne til økologisk elendighed skal søges i kapitalismen.

Men lad os springe fra rehabiliteringen af Marx til vor egen tid og dermed vore egne positioner.

Det skal ikke skjules, at den marxistiske tradition, vi er udsprunget af, har haft en tendens til at nedprioritere det økologiske aspekt, selv om det var i *Kina*, at den der skriver dette oplæg første gang nogensinde oplevede, at begrebet 'forurening' blev taget alvorligt! Det var i 1964.

Men på trods af denne enkelt-erfaring må man nok slå fast, at først og fremmest Sovjetunionen efter revolutionen i 1917 i den grad var teknisk produktivkraft-fikseret, at man helt og aldeles lod hånt om miljømæssige følgevirkninger, blot man kunne gennemføre en udvikling af produktionen på rekordtid.

Op det er derfor blot naturligt, at økologisk bevidste har haft en tendens til at forkaste marxismen som udgangspunkt i forbindelse med diskussionen om de økologiske perspektiver. For dels har kapital-logikken og strukturmarxisterne svigtet, fordi naturforholdene så at sige blev lagt uden for marxismen, og dels har de dialektiske materialister, der i reglen identificeres med sovjet-marxisterne, også svigtet, fordi de i deres focusering på den teknologiske egenudvikling har underprioriteret det økologiske problem. Disse positioner fra forskellig marxistisk side har således bidraget til at skabe en både praktisk og teoretisk kløft mellem 'rode' og 'grønne'.

Dialektiske materialister har imidlertid alle muligheder for at sammenføje de 'røde' og de 'grønne' aspekter, dels fordi naturens dialektik er en integreret del af vor helhedsforståelse af verden, og dels fordi de 'grønne's svaghed er, at de — eller i hvert fald betydningsfulde dele af dem — forkaster marxismen som udgangspunkt for at begribe forholdet mellem økonomi, politik og økologi.

Vi skal ikke i denne sammenhæng forsøge os med en længere redegørelse for dette forhold. Det trænger til en grundig teoretisk debat. Men nogle principielle udgangspunkter skal alene ridses op:

Som dialektiske materialister må vort økologiske udgangspunkt være begribslens af, at dialektikkens love gælder for naturen, dvs. at naturens udvikling er resultatet af *kampen mellem modsætninger*. I sin indfaldsvinkel står denne begribslens i modsætning til én af økologisternes måder at se tingene på: nemlig, at der findes en økologisk balance, og at det er denne balance, der er ved at blive nedbrudt med en mulig økologisk katastrofe til følge.

Ved at tage balancen som udgangspunkt lægger man hovedvægten på naturens *enhed* og gør modsætningerne underordnede. Tager man derimod dialektikken som udgangspunkt lægger man hovedvægten på *kampen mellem modsætningerne* og gør enheden midlertidig og relativ.

Hvilken betydning får disse to kvalitativt forskellige metoder til at anskue naturen på for synet på de økologiske problemer?

For det første indebærer 'balance'-synspunktet, at udgangspunktet er en given balance, der forrykkes, mens det dialektiske synspunkt fører til en analyse af, hvordan menneskene udnytter naturens modsætninger på forskellige tidspunkter. Ud fra et dialektisk synspunkt er der ikke tale om en 'balance' som sådan, men om en natur, der udvikler sig gennem kamp mellem modsætninger, og som bestandigt ændrer indhold og form.

For det andet vil 'balance'-udgangspunktet tendere mod at arbejde med en 'selvirkende natur', som mennesket skal finde tilbage til (f.eks. forestillinger om at drive landbrug, der ikke forrykker balancen, men hvor man lader naturens egen

uspolerede produktivitet skabe grundlaget for menneskeføden), mens man ud fra et dialektisk standpunkt vil undersøge, hvorledes menneskene udnytter og omformer modsætningerne i naturen på en sådan måde, at menneskene får det størst mulige produkt ud af kampen mod naturen *uden* at der er tale om en rovdrift, dvs. om en sådan 'over'-udnyttelse af naturen, at de modsætninger, der findes i den, og som vi udnytter og udformer, forsvinder. (Hvis man f.eks. inden for et givet landbrugsareal udpiner jorden gennem en intensiv fortsat produktion af samme afgrøde, så vil de modsætninger, man udnytter, i dette tilfælde mellem en given kornsorts vækst og vækstbetingelser, efterhånden slå om, således at betingelserne for væksten forsvinder)

Sætter vi nu disse forskellige indfaldsvinkler i relation til de nye teknologiers indførelse, må vi spørge, om disse teknikker vil gavne menneskene i disses kamp for at fravriste naturen de goder, menneskene har behov for, og vi må se dette spørgsmål i lyset af, om de eventuelt kan skabe en ny kvalitet i den modsætningsfyldte udvikling i forholdet mellem menneske og natur. Vil man f.eks. komme til at forfine og arbejde med denne modsætning og dermed med naturens egne modsætninger på et højere niveau? Og det vil atter sige: Vil den 'enhed', der da vil opstå, være en anden?

Med andre ord: Ud fra et dialektisk grundstandpunkt arbejder vi ikke med en given balance, men med en vurdering af en stadig 'skift' mellem modsætningernes kamp og enhed på stadig højere niveau'er.

Og dette har betydning for teknologistrategien. Et eksempel herpå er diskussionen om gensplejsningen. Vil denne nye bioteknik fremme de sider af modsætningerne inden for naturen og mellem menneskene og naturen, som gavner naturens videreudvikling i samklang med menneskets stofskifte med selvsamme natur? Eller vil de skade denne videreudvikling og dette stofskifte, således at både naturen og menneskets udnyttelse af naturen skades?

Eller sagt på en historisk materialistisk måde: Er disse bioteknikker et nyt skud på produktivkræfternes udvikling? Eller hæmmer de denne

udvikling, for det vil de jo gøre, hvis de skader videreudviklingen af naturens egne modsætninger og dermed skader menneskets stofskifte med naturen.

Eller igen sagt på en 'økologisk' måde: Enhver videreudvikling af produktivkræfterne forudsætter en rigtig udnyttelse af naturens egne modsætninger og er derfor per definition 'økologivenlig'.*

Men produktivkræfterne udvikler sig ikke mekanisk af sig selv. De udvikles af menneskene og derfor i vekselvirken med de givne produktionsforhold. Men før vi ser på denne vekselvirken, vil vi et øjeblik standse op og kort give et grovindblik i det eksempel, vi lige nævnte: gensplejsningsteknologien.

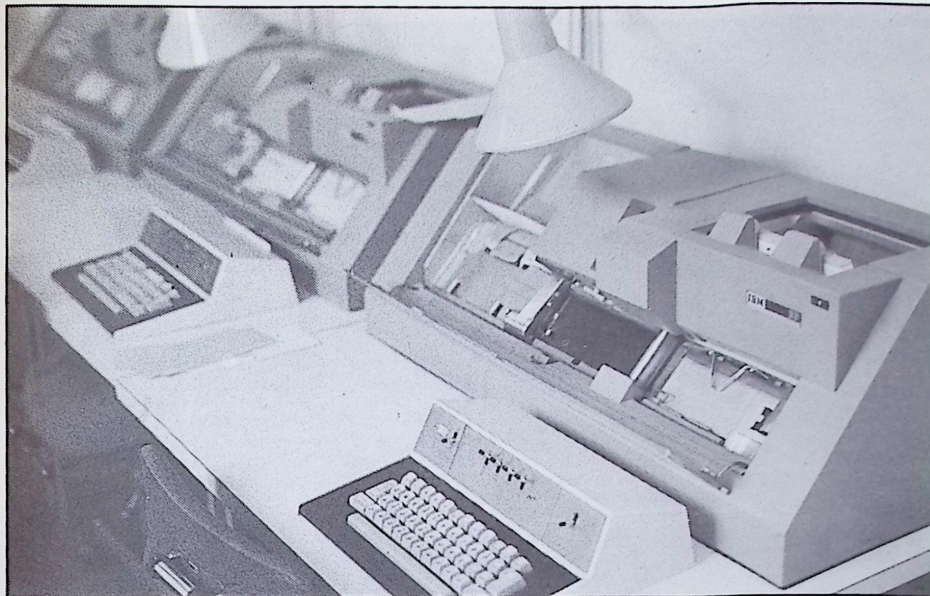
Hvad er gensplejsning?

Princippet i gensplejsning er følgende:

»Gensplejsning udnytter muligheden for at overføre et arveanlæg, et gen, fra én art til en anden. Eksempelvis vil det arveanlæg hos et menneske, som koder for insulin, kunne overføres til bakterier. Herved bliver bakterierne i stand til at producere menneskeinsulin. Den bakterie, som éngang har fået indspejdet det menneskelige insulin, vil kunne formere sig med bakteriers normale, betydelige hastighed. Enhver ny bakteries arvemateriale vil indeholde insulinogenet, og bakterierne vil derfor kunne producere insulin. Fra væksttanke fyldt med sådanne genetisk manipulerede bakterier vil der således kunne isoleres menneske-insulin.« (Cit. fra *NATURKAMPEN*, 22, 1981, s. 34)

Uden at være kyndig inden for biologiens komplicerede fagområde skulle det alene af denne knappe beskrivelse være indlysende, at gensplejsningen rummer ret så fantastiske perspektiver inden for f.eks. sygdomsbekæmpelse, energiudvikling, landbrugsteknik mv. Med gensplejsningen går menneskene for alvor fra at udnytte de givne naturomstændigheder til *selv* gennem

* Dette siges ikke mindst for at aflive den falske modsætning mellem produktivkraftudvikling på den ene side og hvad der er økologirigtigt på den anden. Dermed nedbrydes også teoretisk den falske mur mellem, hvad der er grønt og rødt.

aktiv indgriben at 'skabe natur', dvs. skabe nye organismer, nye planter mv.

Eller sagt på en anden måde: Fra at udnytte naturens egne modsætninger går man over til selv at skabe nye modsætninger, der kan tjene menneskene.

Det er klart, at dette teknologiske fremskridt ligesom alle andre tekniske landvindinger, der kan betyde en kraftig udvikling af produktivkræfterne og overhovedet af menneskets evne til at udnytte naturen, straks må konfronteres med produktionsforholdene.

Og eftersom vi lever under kapitalistiske produktionsforhold rejser følgende spørgsmål sig øjeblikkeligt: Vil gensplejsningsteknikken blot føre til skabelsen af nye organismer, som kan gavne profitten? Vil man f.eks. kunne tænke sig, at der udvikles nye landbrugsmetoder, der eksplosivt fremmer dyrkningen af forædlede kornsorter, når lagrene bugner af korn? Næppe. Gennem patentering og andre former for monopolisering vil kapitalen kontrollere gensplejsningen og dermed hæmme produktivkræfternes udvikling.

Omvendt: Tænker man sig gen-

splejsningen udnyttet under folke- magtens vilkår, vil den rumme store muligheder for menneskene, og ikke mindst for Den tredje Verdens folk vil der i gensplejsningen ligge uanede muligheder for at overkomme sult og elendighed.

Men hvad med det økologiske aspekt?

Gensplejsningen viser i sig selv, at begrebet økologisk balance er meningsløst. Gennemføres gensplejsningen i stor målestok, vil vi inden for en overskuelig fremtid aktivt have medvirket til at ændre naturens sammensætning — ligesom den hidtidige landbrugsproduktion f.eks. allerede har bidraget til en sådan ændring, selv om der ikke har været tale om at skabe nye organismer.

Så krumtappen i denne diskussion kan ikke gå på, om en given balance forrykkes, men på, om arbejderklassen kan tilkæmpe sig et samfund, hvor det er den, der har magten, og det derfor er den, som kan udnytte de teknologiske landvindinger til at opfylde egne behov, og det vil atter sige, at den udnytter landvindingerne til at videreudvikle stofskiftet mellem mennesket og naturen og ikke til at standse det eller endsige

ødelægge det gennem en ukontrolleret og kortsynet udnyttelse af den nye bioteknik.

Når begrebet 'kontrol' hér nævnes, skyldes det også, at ligesom al ny teknik er modsigelsesfyldt, er gensplejsningen det også. Ligesom kernekraften kan udnyttes til gavn for menneskeheden, så kan den også udnyttes til at slå mennesker ihjel. Hvortil jo kommer, at selve skabelsen af kernekraftteknologien er en proces, hvori forekommer indtil videre uløste bivirkninger (affalds- problemet).

På samme måder findes der ved gensplejsningsteknikken en fare for det, der kaldes 'udslip', ja, der findes direkte en fare for, at mennesker aktivt anvender den nye teknik til at skabe organismer, der kan bruges i krigsødelæggende øjemed. Men alene udslipsfaren, som ligner affalds- problemet i forbindelse med atom- energien, må tages alvorligt. For det er klart, at kan man skabe nye organismer, så har man ikke nødven- digvis det fulde overblik over, hvordan de vil opføre sig. Hvortil kommer, at nye organismer, der udvikles, må overvåges og kontrolleres, så de ikke breder sig på en sådan

Nye muligheder med gensplejsningen...

måde, at de raserer verden.

Gensplejsningen er hér kun nævnt for at ægge til debat om, *hvordan* man *metodisk* kan se på den nye teknologi. De ricisi, der er forbundet med de nye teknologier, bør efter min mening ikke få os til at afvise dem. I så fald skulle man afvise ethvert teknisk fremskridt. (Flyve-maskiner kan jo også falde ned, kemisk industri kan jo også forurene mv.)

Tilbage bliver dels den fortsatte analyse af, hvilke misbrug, den nye teknologi kan medføre, fordi vi har kapitalisme, dels udformningen af umiddelbare krav til kontrol med de nye teknologiers bivirkninger (hér skal bivirkningsfaren naturligvis vejes op mod fordelene, ligesom vi gør

det med atomkraften), og dels krav om, at forskningen i videst muligt omfang løsgøres fra kapitalens umiddelbare interesser, således at bekæmpelsen af bivirkningerne opprioriteres og udnyttelsen af de nye teknologier ud fra arbejderklassens behov fremmes (ligesom vi kræver offentlig produktion ud fra arbejderklassens interesse).

Eller sagt konkluderende: Efter som de nye teknologier repræsenterer en kraftig udvikling af produktivkræfterne, må vi rette hovedopmærksomheden mod produktionsforholdene (klasseforholdene, ejendoms- og dispositionsforholdene), fordi det er disse forhold, der er afgørende for, om produktivkræfterne hæmmes eller videreudvikles,

og for, hvem produktivkraftudviklingen kommer til gode.

I det socialistiske perspektiv. Afslutning

Det er gået som en rød tråd gennem de foregående afsnit, at gennemførelsen af den nye teknologi vil skærpe modsætningen mellem produktivkræfter og produktionsforhold, mellem den stadig mere arbejdsdelte og dermed samfundsmæssige produktion på den ene side og kapitalens tilegnelse af produktet på den anden.

Det er videre blevet hævdet, at indførelsen af de nye teknologier — netop fordi samfundsmæssiggørelsen øges — vil øge den statsmonopo-

listiske magtkoncentration, for det er den eneste måde, hvorpå borgerskabet er i stand til at forhindre, at modsætningen mellem produktivkræfterne og produktionsforholdene skærpes på en sådan måde, at kapitalismen bringes til fald. Og det er i den forbindelse hævdet, at denne magtkoncentration meget vel kan tage form af en samtidig centralisering og decentralisering.

Det har videre været en rød tråd gennem afsnittene, at indførelsen af de nye teknologier er med til yderligere at aktualisere kampen for socialismen.

Men som vi har sagt det 117 gange, så véd vi, at de politiske betingelser for at gennemføre en socialistisk omvæltning på mange måder er ret ringe. Højredrejningen øger ikke vor optimisme på dette felt.

Dermed kommer vi til at stå over for et paradoks: På den ene side bliver socialismen mere og mere den eneste løsning, på den anden side synes kapitalismen at være mere og mere sejlivet. Og dette paradoks viser sig igen under en anden form: Jo mere totalsammenhængende den samfundsmæssiggjorte kapitalisme bliver, desto mindre råderum bliver der for 'reformer' på delområder, jo mere nærmer vi os den situation, hvor vi til kapitalismens skærpede indre modsætninger næsten kun kan sige: Det kan der ikke lappes på. Vi må have socialisme.

I og med vi kommer i denne situation opstår der imidlertid endnu et paradoks: På den ene side er vi nødt til mere og mere at sige, at socialismen er den eneste løsning, på den anden side går udviklingen så hurtigt (ikke mindst med indførelsen af de nye teknologier), at vi bliver mindre og mindre i stand til at detailprojektere socialismen, når vi ser bort fra de mest almene principper, som bl.a. er opstillet i partiets principgrundlag.

Diskussionen om de nye teknologier rammer derfor midt ned i diskussionen om socialismen mellem utopi og virkelighed. Men uanset om man er mere eller mindre optimistisk med henblik på, hvor konkret processen i det socialistiske overgangssamfund kan beskrives, så er der vel næppe tvivl om, at debatten om de nye teknologier kan være med til at uddybe vores forestillinger om, hvordan *grundlaget* for socialismen vil se ud.

Men for at spore os ind på denne grundlags-diskussion er det vel fortsat værd at holde sig for øje, at socialismen ikke opstår, fordi flertallet af arbejderklassen gennem propaganda om socialismens lyksalighed bliver overbevist om dens fortræffeligheder. Men at socialismen opstår som følge af en konkret klassekampssituation, ofte kredsende omkring særdeles umiddelbare krav, der fører til, at arbejderklassen ikke længere

vil finde sig i de rådende forhold, og til, at borgerskabet ikke længere er i stand til at opretholde disse rådende forhold.

Derfor bliver det efter min mening væsentligt, at diskussionen om indførelsen af den nye teknologi nøje forbindes med en debat om de følger, virkninger, den vil have for arbejderklassen under kapitalismen, for derigennem at peje os frem til de modsætninger, der konkret vil opstå, og som igen kan danne grundlaget for en samfundsomvæltning. (På samme måde som vi allerede har gjort det med vor forsvarspolitik, der jo tager sit udgangspunkt i skærpsen af de modsætninger, der øger krigstruslen).

Men samtidig med at disse diskussioner føres, står vi også over for en ideologisk kamp mod en dogmatisk 'grøn' linie, som reagerer over for den teknologiske udvikling ved at mere eller mindre afvise den. Gang på gang vil der under kapitalismen opstå hvad man kunne kalde romantiske tendenser, som i afmægtighed over for den tekniske udviklings hast vender denne udvikling ryggen, søger tilbage til den 'oprindelige harmoniske naturtilstand' og på det nære plan søger at dæmpe op for fremmedgørelsen ved at vende sig fra samfundsproblemerne og løse umiddelbare menneskelige problemer individualistisk.

Ja, der er sku nok at tage fat på...

Alternativt forsvar — i hvilken krig?

En kritik af KAP's pjece »Forsvar for fred«

Af: STIG HJARVAD

VS' antimilitaristiske udvalg

I pjecen »Forsvar for Fred« har Michael Kraft (MK) fra KAP givet en skitse til »et folkeligt, ikke-truende dansk totalforsvar«. MK giver debatten om alternativt forsvar et vigtigt samfundsmæssigt og socialistisk perspektiv i modsætning til den ofte snævre militærtekniske debat om emnet. På trods af dette vidner pjecen om en stærk undervurdering af faren for en atomkrig, hvorved den sætter de forkerte spørgsmål på fredsarbejdets aktuelle dagsorden.

MK opererer i sit forslag med et alternativt forsvar bestående af fire komponenter: En generel politik med henblik på at mindske vores sårbarhed, ikke-voldsforsvaret, civilforsvaret og det militære forsvar. Pointen med dette forsvar er på den ene side at bidrage til afspænding, da det alternative forsvar vil være defensivt

og bryde med NATO, og på den anden side vil det være et *bedre* forsvar af Danmark end NATO-militæret er.

Det største problem i forslaget er hvilken krig, som MK og KAP regner med er sandsynlig, og som dette forsvar skal anvendes i. MK indrømmer selv, at »det (er) næppe tænkeligt, at Danmark vil blive det eneste land, der bliver angrebet, hvis en af supermagterne sætter sit militærapparat i bevægelse i Europa. Eller sagt på en anden måde, så truer supermagterne næppe *isolerede* lande udenfor deres indflydelsessfære.« (s.13, MK's fremhævnning.)

Med andre ord vil der være tale om en større militær konfrontation mellem USA og Sovjet, hvor *mange* europæiske lande vil blive ramt/involveret. Trods dette mener MK, at det giver mening af tale om en langvarig krig, hvor det alternative forsvar vil gøre det vanskeligt at holde landet besat for en angriber og gennem »et så effektivt civilt forsvar og beredskab« (s.18) mindske krigens skader på civilbefolkningen. Det sidste skal ske gennem »Et tilstrækkeligt antal sikringsrum, sikring af presse, hygiejne, (...) beskyttelse mod biologisk og kemisk krigsførelse...« (s.18).

Selv med min bedste vilje kan jeg ikke se andet end at KAP og MK stadig lever i forestillingen om »aldrig mere en 9. april«. Den krig, som KAP's forsvar skal tage højde for, er en besættelse af landet med det formål at kontrollere det, og ikke en atomar konfrontation mellem øst og vest. I KAP's krigsbillede er der stadig helte, der kæmper for det rød-hvide flag (jvf. forsiden af pjecen), og det giver stadig mening

at tale om overlevelse og den nye efterkrigstid. I det hele taget virker det som om, at krigsforestillingen mere bygger på erfaringer fra anti-imperialistiske og nationale befrielsesbevægelser kamp i Nicaragua og Afghanistan end på en europæisk og dansk, centerkapitalistisk og højtindustrialiseret virkelighed.

Den krigstrussel, som har bragt millioner i bevægelse i bl.a. USA og Europa er en ganske anden. Det er en trussel om civilisationens noget nær totale udslettelse. Det, som gør truslen så aktuel er på den ene side en stigende aggressiv imperialistisk politik, der lanceres af Reagan og den ny ultra højreorienterede bølge i USA og på den anden side udviklingen af counter-force-atomstyrker i både USA og Sovjet, dvs. våben, der kan udslette modpartens atomvåben.

Det er også i dette lys, at opstillingen af de 572 atomraketter er så farlig, da Pershing-II raketterne er det hidtil bedste førsteslagsvåben. Denne betydning af de 572 nævnes kun i en enkelt sætning i KAP's pjece og i en nylig udsendt folder fra KAP hedder det om mellemdistance-raketterne i Europa: »Det drejer sig ikke om raketterne, det handler om USA og Sovjets indflydelse i Europa.« KAP har selvfølgelig ret i at det også drejer sig om økonomisk-politisk indflydelse, men ud over det umaterialistiske i at fratage raketterne enhver materiel substans og reducere dem til alene at være politiske symboler, vidner denne holdning om en undervurdering af farerne ved udviklingen af førsteslagsvåben. Når disse våben opstilles tæt ved øst-vest grænsen er det utænkeligt, at en krig i Europa ikke vil blive en atomkonfrontation. Disse

førsteslagsvåben vil man ikke lade falde i fjendens hænder.

Stillet over for denne trussel om atomkrig mener jeg, at det vil være katastrofalt, hvis venstrefløjen gik ud og agiterede for bl.a. øget civilforsvar. I bedste fald vil dette civilforsvar være virkningsløst, hvad adskillige undersøgelser har påvist. I værste fald vil det udbrede falsk tryghed og dermed øge krigsrisikoen. Krigsherrerne i både Washington og Kreml lægger da også stor vægt på øget civilforsvar i disse år.

Endelig mener jeg, at på spørgsmålet om udvikling af førsteslagsvåben, at MK går galt i byen, når han sidestiller Sovjet med USA. På grund af sin teknologiske tilbageståendehed er Sovjet langt bagud i forhold til USA, om end de forsøger at følge med. (For god ordens skyld skal jeg nævne, at på andre spørgsmål, f.eks. fraværet af borgerlige frihedsrettigheder mener jeg, at Sovjet er den største skurk). At der eksisterer denne forskel mellem USA og Sovjet på spørgsmålet om førsteslagsvåben er dokumenteret flere steder, men især vil jeg fremhæve Robert C. Aldridges analyser. Aldridge er tidligere cheffingeniør på Lockheed og har været med til at designe både Polaris og Trident, to af USA's vigtigste strategiske atomraketter. For 10 år siden forlod Aldridge sit job og har siden arbejdet på at analysere og afsløre hvad den våbenteologiske udvikling betyder. I hans nye bog giver han bl.a. følgende vurdering:

»Dette bringer os til spørgsmålet om hvorvidt Sovjetunionen faktisk har en strategisk counter-forceevne. Siden counterforce er et spørgsmål om grader, må vi sige, at de har en vis evne. Deres større sprænghoveder er en variabel i dødeligheds-ligningen. Men dette er ikke den vigtigste variabel. Graden af counterforce, som deres store sprænghoveder giver, er et skinproblem, når vi kan regne med at USA nærmer sig det yderste i counterforce — evnen til et førsteslag, som der ikke kan svares igen på. USA skulle have denne evne i slutningen af 80'erne. Sovjetunionen imidlertid, ser ud til at forsøge at holde tritt, men der er ikke noget tilgængeligt bevis for at Sovjet vil have evnen til at »dræbe« missiler, evnen til antiubådskrigsførelse, forsvaret mod ballistiske missiler eller

rumkrigsteknologien for at gøre et afvæbende førsteslag mulig for slutningen af dette århundrede, hvis det endda kan ske så tidligt.« (1).

Alternativt forsvar — Afspænding eller militarisering?

Tilbage til det alternative forsvar. MK ser mobiliseringen af forsvarsviljen i befolkningen som en vigtig opgave, ja, »En politisk mobilisering af forsvarsviljen er den afgørende forudsætning for, at det overhovedet bliver aktuelt at snakke om forsvar af Danmark.« (s. 11, MK's fremhævelse). I en situation, hvor både hjemmeværnet og det øvrige militær har rekorddagtig tilgang af frivillige, er det simpelthen søgt at gøre det til venstrefløjens opgave at mobilisere øget forsvarsvilje i befolkningen. Forsvarsvilje har vi sg'u nok af! Hvad vi derimod mangler er en kritisk holdning til det danske forsvar og NATO.

Netop eksistensen af hjemmeværnet er et af de alvorligste argumenter mod at rejse kravet om omrustning til et alternativt forsvar i dag. Med noget, der minder om en freudiansk forglemmelse, er enhver omtale af hjemmeværnet fraværende i KAP's nye pjeces. Så meget desto mere katastrofalt som at hjemmeværnet netop opfylder de 5 generelle principper, som MK opstiller for den militære del af det alternative forsvar. Hjemmeværnet er netop lokalkendt, våbnene har kort rækkevidde etc. Og hjemmeværnet er folkeligt — uanset om vi kan lide det eller ej. Af de ca. 78.000 medlemmer er de 50% lønarbejdere, 25% gårdejere og mindre selvstændige og 15% er kvinder uden erhverv. (2)

Problemet med hjemmeværnet er selvfølgelig, at det er borgerligt, til støtte for NATO-militæret og ikke mindst en potentiel nedkæmper af »5. kolonne.« Jeg finder det derfor uhyre betænkeligt, at tale om en forøgelse af denne folkemilits til 3-400.000 mand, som KAP foreslår. Det vil betyde en yderligere militarisering af samfundet. Her vil MK sikkert indvende, at denne styrkelse af folkemilitsen først kommer på tale, når der er blevet brudt med NATO. Men så er sagen jo netop, at hovedopgaven i dag består i at afsløre, at den primære trussel ikke består i en

sovjetisk invasion, men i Danmarks stigende integration i NATO.

Problemet med KAP's, men også andre forslag til alternativt forsvar er, at de ikke forsøger at ændre det forhold, at størstedelen af befolkningen stadig er mere bange for russerne end for en altødelæggende krig mellem NATO og WAPA. Fejlen er, at de alternative forsvarsmodeller ikke rækker ved russerskrækken, men i stedet giver russerskrækken et andet forsvar at komme til udtryk i. Problemet er imidlertid, at netop russerskrækken blokerer for forståelsen af den langt større fare, nemlig atomtruslen. Sålænge russerskrækken overlejrer frygten for atomkrigen, da tvivler jeg stærkt på at venstrefløjens diverse forsvarsmodeller vil fremstå som et troværdigt alternativ til NATO for brede dele af befolkningen. Specielt når de samtidig får at vide, at for at det alternative forsvar skal blive rigtigt effektivt, så skal vi også have socialismen. Her tror jeg, at KAP's brede nationale alliancer med endog (dele af) borgerskabet vil slå helt fejl. De danske kapitalers afhængighed af verdensmarkedet, en afhængighed, der siden EF-medlemskabet er steget eksplosivt, betyder, at borgerskabet vil satse voldsomt på at bevare sin tilknytning til vesten, militært som økonomisk.

De forskellige forslag til alternativt forsvar har også en tendens til ufrivilligt, at tage NATO's officielle formål: en forsvarsalliance, for gode varer. I selve tanken om det alternative forsvar ligger der jo, at det vil være voldsomt farligt at forlade NATO, hvis vi ikke på anden led er rustet over for Sovjet. Befolkningens store opslutning om NATO samtidig med at lige så mange er mod de nye atomraketter, ligger i forlængelse af denne opfattelse. Dette skisma i befolkningens holdning tolker jeg derhen, at hovedparten af befolkningen ser atomoprustningen som en kræftsvulst i et ellers sundt og fornuftigt forsvarsøssigt arrangement. Med andre ord: Atomoprustningen ses som en slags »fejludvikling« inden for NATO, og ikke som en integral del af NATO og de vestlige — og sandelig også østlige — landes voksende militarisme og højredrejning. De forskellige alternative forsvarsmodeller rækker ikke så meget ved denne forestilling, men

kommer i en vis forstand ufrivilligt til at bekræfte forestillingen: at NATO et eller andet sted tjener et rimeligt formål eller i hvert fald er bedre end ingenting. Ellers var et alternativ ikke så påkrævet.

Summa summarum: Vi skal ikke frede Sovjet. Vi skal skarpt kritisere og fordømme den sovjetiske oprustning og karikatur på socialismen. Vi skal støtte de uafhængige fredsgupper i øst, og vi skal støtte ensidig nedrustning — både i øst og vest. Men vi må samtidig gøre os klart, at den væsentligste opgave i vesten og dermed også i Danmark er at rokke ved NATO-loyaliteten og vise færene ved NATO. Og i dette arbejde kommer vi ikke uden om også at gennemhulle forestillingerne om det snarlige sovjetiske angreb på Danmark. Russerskrækken er NATO's vigtigste koldkrigsinstrument og det må der gøres op med. Det betyder ikke, at vi skal fremstille Sovjet som fredselkende. Vi skal klart markere, at vi vil gå til modstand også i tilfælde af en sovjetisk invasion. Sagen er bare, at det er hovedparten af den danske befolkning rede til, også den helt overvejende del af venstrefløjen.

Alternativt forsvar i et strategisk perspektiv

Jeg mener, at KAP's pjece »Forsvar for Fred« giver en forkert prioritering af de aktuelle opgaver og krav. Derimod finder jeg, at det alternative forsvar giver god mening i et strategisk perspektiv. Og her nærmer vi os måske en enighed. Udviklingen af et alternativt forsvar er en vigtig del af opbygningen af folkelige magtorganer, baseret på rådsdemokrati. Og i den sammenhæng er jeg helt enig i, at den socialistiske omformning væk fra en kapitalistisk og imperialistisk økonomi i retning af mere decentrale og selv bærende enheder også har forsvarsmæssige gevinster, vel at mærke over for en meget isoleret aggression. Men for at det kan realiseres, kræver det at store dele af befolkningen bliver vundet aktivt for socialismen, og som én side af dette også arbejder for et alternativt forsvar. Så vidt jeg kan

se, forsøger KAP nærmest at gøre det omvendte, nemlig at opbygge brede alliancer omkring et alternativt forsvar og så indføre socialismen ad bagdøren for at kunne virkeliggøre dette forsvar.

Det kan selvfølgelig indvendes, at netop når det er en del af det strategiske perspektiv, så må vi også arbejde for det alternative forsvar i dag. Helt så enkelt mener jeg imidlertid ikke det er. Vi står i samme dilemma på andre politiske områder, f.eks. når vi kræver øget demokrati og arbejderkontrol med produktionen. Gennemførelsen af socialdemokratiets økonomiske demokrati (eller en af de mange varianter) vil givetvis svække kapitalen til fordel for den organiserede fagbevægelse. Men samtidig vil ØD binde arbejderklassen til ansvarlighed over for kapitalen, både økonomisk, politisk og ideologisk. Noget tilsvarende gælder for det alternative forsvar. Hvis det blev gennemført, vil det givetvis bidrage til afspænding internationalt og svække NATO. Men samtidig kan det alternative forsvar meget vel betyde en yderligere militarisering af samfundet, samtidig med at der ikke bliver røkket ved det eksisterende trusselsbillede.

Truslen om atomkrig kunne så gøre, at vi accepterede denne militarisering som et mindre ondt for dog at komme et par skridt væk fra atomkrigen. Men disse skridt mener jeg sagtens vi kan tage med vores eksisterende krav om afspænding og nedrustning: Nej til atomvåben under alle omstændigheder, nej til førstebrug af A-våben, væk med forstærkningsaftalerne osv.

Kampen for socialisme har selvfølgelig mellemstadier, og et af dem er bruddet med NATO. Bruddet med NATO betyder ikke nødvendigvis at socialismen står på dagsordenen. Et brud med NATO kan også være et resultat af både en styrkelse af de progressive kræfter og en øget splittelse mellem USA og Vesteuropa. I dette brud må det være centralt at arbejde for en neutral status og dermed forhindre en mere eller mindre fast militær tilknytning til de øvrige vesteuropæiske lande eller for den sags skyld WAPA. Den

neutrale status kan imidlertid håndhæves både på højt og lavt militært niveau, og jeg ser ingen synderlig fare ved, at venstrefløjen skulle arbejde for at det skete på laveste niveau.

Meget groft sagt mener jeg ikke, at det er muligt, at forsvare Danmark militært — endelige stoppe en invasion fra en stormagt. Det skyldes dels eksistensen af A-våben og andre næsten lige så frygtelige våben, som vil gøre militær modstand til det rene selvmord. Dels Danmarks geografi, der gør det uhyre vanskeligt at forestille sig guerilla-enheder forsynet med højteknologiske våben gemme sig og derfra foretage militære aktioner. Noget sådant er måske muligt i det svenske og norske landskab, men næppe i Danmark. Endelig gør centraliseringen af alle samfundsforhold: energi, fødevarer osv. landet uhyre sårbart. Og denne sårbarhed vil det tage selv en socialistisk udvikling mange år at mindske.

Hvad vi derimod kan er at modsætte os en besættelse ved hjælp af civil ulydighed, hvor så store dele af befolkningen som muligt skal deltage: Samarbejdsnægtelse, strejker, blokader, sabotage osv. Samtidig er det afgørende at udvikle et internationalt solidaritetsarbejde med progressive kræfter i andre lande, for herved at gøre en besættelse til en ømtålelig sag. Sådanne skridt, som vi også skal fremhæve i diskussionerne i dag, rummer ikke kun elementer til et alternativt forsvar. De rummer også elementerne til en mere demokratisk og socialistisk udvikling.

Stig Hjarvard

Medlem af Venstresocialisternes antimilitaristiske udvalg.

Noter:

- (1) Robert C. Aldridge: »First strike« side 272, Pluto Press, 1983, England.
- (2) Tallet 78.000 er hjemmeforsvarets aktuelle styrkemål offentliggjort i Hjemmeforsvarsbladet nr. 6/83. Den procentvise fordeling på erhvervsgrupper stammer fra en noget ældre undersøgelse (1975), der er offentliggjort i bl.a. to oplysningspjecer om hjemmeforsvaret fra Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste.

KAP SOMMER SEMINARER 1984

Mellem 20. juli og 5. august — sæt KRYDS'er i kalenderen

VÆLG mellem JORDBÆR- og KIRSEBÆR-sæsonen

Volley-ball, nyopgravede gulerødder og kartofler. Nyd solen i SYD-DANMARK, og få sommerluften i hovedet.

BØRN 2-10 år halv pris — 0-2 år gratis

RESERVER PLADS — NU — ring 01 152133 idag.

DET FORELØBIGE PROGRAM:

Ret til ændringer forbeholdes f.eks. efter specielle ønsker fra de først tilmeldte. (Tænk på det).

Nr. 1: Weekend 20.-22.7.: **Kvindepolitik i 80'erne.**

Nr. 2: Weekend 20.-22.7.: **USA-Vesteuropa, udenrigspolitisk seminar.**

Nr. 3: Weekend 27.-29.7.: **Den teknologiske revolution — og den anden.**

Nr. 4: Weekend 27.-29.7.: **Hvad drejer kulturen sig om?**

Nr. 5: Ugen 29.7.-3.8.: **Teknologi og samfund**
(klassekamp, arbejdsliv, fritidsliv...)

Nr. 6: Weekend 3.-5.8.: **OK 85, timekrav, teknologi mm. fagligt seminar.**

Nr. 7: Weekend 3.-5.8.: **Afghanistan, hvad sker der?**

Endeligt program og tilmeldingsblanket, priser mm. kan fås på KAP's kontor fra ca. 1. maj — men **VENT IKKE**, du kan tilmelde dig uforbindende nu, og måske nå at være med til at påvirke programmet — så ring.

VELKOMMEN til KAP's sommerseminarer 1984 i Brarup

Svend Aage Madsen

På et landsledelsesmøde i marts i år skiftede KAP formand. Benito Scocozza takkede af efter mere end 15 år på denne post — først som formand for KFML og senere KAP's første formand. Allerede på partiets kongres i november sagde Scocozza, at han ønskede at blive afløst for at kunne hellige sig andre opgaver. Han sidder fortsat i partiets landsledelse.

Til ny formand valgte landsledelsen Svend Aage Madsen. Svend Aage Madsen er psykolog, og har tidligere tegnet KAP i Århus, men er nu bosiddende i København.

Benito Scocozza